

Милан Шкобић (1991)
2. разред
Осма београдска гимназија

Пионири рокенрола

Рок концерти у Београду седамдесетих година XX века

Београд, 2008.

Садржај

Увод	3
Прелазак са игранки на концерте (1964–1970).....	3
Ране седамдесете (1970–1974): Концерти Поп машине у Хали спортова.....	4
Велика страна гостовања и ривалство Смака и Бијелог Дугмета: 1975–1978.....	6
Панк и Нови талас: 1978–1980.....	7
Пратеће појаве и слични видови забаве.....	8
Закључак.....	11
Извори и литература.....	13
Прилози.....	14

Апстракт: Рад представља покушај да се кроз концерте домаћих и страних група током седамдесетих година прошлог века анализирају тенденције на београдској музичкој сцени у том периоду.

Увод

Рок концерти су представљали кључну манифестацију једног од највећих покрета омладине седамдесетих година двадесетог века – рокенрола.¹ Љубитељи те музике попут Николе Караклајића и Слобе Коњовића су успешно пропагирани рокенрол културу у Југославији и створили погодно тле за настајање великог броја домаћих група, које су се појавиле у Југославији шездесетих година, да би највећи углед и успех доживеле крајем седамдесетих и почетком осамдесетих. „Рокенрол је био, поготово после студентских демонстрација шездесет осме. Од тада, па рачунај до распада Југославије да је то била најважнија културна ствар у држави.“²

За почетну годину је узета 1970. година, као година до које су се концерти усталили као редовна појава и заменили игранке као вид забаве. Док је као последња година узета 1980. година, када је публика почела да се окреће другачијим групама и концертима, пре свега у оквиру клубова при факултетима, и напушта дотадашње „класично рокерске“ идоле.

У раду су коришћени подаци и изводи из интервјуа објављених у монографији Александра Жикића, „Фатални рингишпил – хроника београдског рокенрола 1959–1979“, изводи из музичких часописа „Дубок“ и „Дуга“. Коришћени су и подаци објављени у „Ју рок енциклопедији“ Петра Јањатовића. Такође су коришћене одреднице из „Лексикона Ју митологије“ чији су уређивачи Ирис Андрић, Владимир Арсенијевић и Ђорђе Матић.

Прелазак са игранки на концерте (1964–1970)

Рокенрол је стигао у Југославију крајем педесетих година, а од тада па до почетка седамдесетих, у Београду се се уместо концерата одржавале игранке које су се најчешће приређивале у Дому омладине и на Калемегдану. На игранкама су се свирали искључиво актуелни светски хитови. У том периоду су главне атракције биле Миле Лојпур, Црни Бисери и остали тада популарни ВИС-ови (Вокално Инструментални Састав). Карактеристика игранки је била мали број посетилаца, око две стотине људи (на највећим се, међутим, окупљало до хиљаду људи). Ту вероватно лежи и један од узрока појаве концерата: игранке су могле да задовоље публику, али не и тежњу извођача за већим признањем својих музичких умећа и својих дела. Други узрок представља смена генерација. Крајем шездесетих у свету је најактуелнији био покрет хипика који је подразумевао масовна окупљања и велике концерте и фестивале (нпр. фестивал Вудсток (*Woodstock*) 1969. године). Исто тако и у Југославији су пионири рокенрола уступили место хипицима, што се одразило на појаву концерата. До почетка седамдесетих година су, сходно томе, концерти однели потпуну превагу над игранкама.

¹ Шкобић, Милан, Интервју са Петром Поповићем, вођен 21. септембра 2007. (У даљем тексту: Шкобић, Интервју са Поповићем).

² Шкобић, Интервју са Поповићем.

Прве стране групе су почеле да гостују у Југославији већ током раних шездесетих и долазиле су углавном из Енглеске. То су биле групе које су већ биле на заласку каријере и оне су углавном гостовале на фестивалима, као што је Сплитски фестивал, док би понекад наступиле у Београду. Једна од првих значајнијих група која је наступала у Југославији била је *Д рокин викрс (The Rockin' Vickers)*, први бенд касније познатог басисте *Моторхеда (Motörhead)*, Леммија (право име *Ian Fraser Kilmister*).³

У свету су, што се тиче рокенрола, седамдесете почеле са распадом групе Битлс (*The Beatles*) и смрћу нове наде рок музике, Џимија Хендрикса, после непуне четири године рада на музичкој сцени. Једину позитивну ствар у тој години су представљали управо живи албуми, од којих су се највише истакли Ролинг стонси (*The Rolling Stones*) са својом живом плочом „Гет ја ја-јас аут“⁴, и Д Ху (*The Who*), са плочом „Лајв ет Лидс“.⁵

У Југославији на прелазу из шездесетих у седамдесете од музичких група су доминирале Корни Група, Тајм, Индекси, Поп Машина и Ју-група.⁶ Оне су се окренуле свирању сопствених композиција, и управо уз ефектне концертне наступе су придобили наклоност публике.

Ране седамдесете (1970–1974): Концерти Поп машине у Хали спорта

На почетку седамдесетих, концертни наступи су још били прилично неорганизовани. *Џубокс*, музички магазин основан 1966. године од стране Николе Караклајића, шахисте и љубитеља рокенрола, 1970. године престао је да излази,⁷ а како је он представљао тада једини битнији медијски простор потпуно посвећен музици, групе су изгубиле главно гласило где су могле да представљају своје нове пројекте, па и концерте међу њима. Сајам, место великих окупљања свих врста, па и музичких, је после периода у коме су се одржавале Гитаријаде шездесетих, потпуно утихнуо.

Ипак, то није омело групе да и даље свирају. И даље су постојале музичке стране у дневницима. Будући да је рокенрол већ стекао широку популарност у Југославији захваљујући првим групама, било је довољно и мало рекламе да би се окупио велики број посетилаца. То је помогло да концерти однесу превагу над игранкама и да композиције самих група постану централни музички део концерата.

Вероватно најважнију улогу у популарисању рокенрола у Београду је осим *Џубокса* имао и *Студио Б*. Најпопуларнији и најважнији диск цокеј био је Слободан Коњовић, који је био музички уредник од самог оснивања *Студија Б*, 1. априла 1970.

---

³ Ранчић, Вања, „About this website“, у: *Jugobeat – 60s punk and beat bends from Yugoslavia*, <http://home.wanadoo.nl/v.rancic/jugobeat.htm>, (17.06.2007).

⁴ Starostin, George „Get yer ya-ya's out“, у: *Only Solitaire: George Starostin's Music Reviews* <http://starling.rinet.ru/music/stones.htm#yaya>, (17.06.2007).

⁵ Starostin, George, „Live at Leeds“, у: *Only Solitaire: George Starostin's Music Reviews* <http://starling.rinet.ru/music/who.htm#Leeds>, (17.06.2007).

⁶ Шкобић, Милан, Интервју са Петром Јањатовићем, вођен 11. јуна 2007.

⁷ Џубокс се поново појавио 1974. године, у издању „Дечијих новине“ из Горњег Милановца.

године. Три емисије које је он водио су биле „Дискомер“, „Парада албума“ и „Вибрације“.⁸

На самом почетку седамдесетих издвојиле су се *Корни група* и *Тајм* као групе које су радиле запажене концерте. Концерти су били пристојно посећени (између хиљаду и две хиљада посетилаца), у складу са простором у којем су одржавани (Дом синдиката, Дом омладине итд). Тако је сама музика, после периода шездесетих година, када су туче на игранкама биле значајно учесталије него на концертима седамдесетих, добила на својој важности и постала најважнији елемент окупљања.

Поп Машина се појавила са својим деби албумом „Киселина“ 1972. године који је осликавао „ментално путовање под утицајем халуциногене дроге ЛСД“.⁹ То је била прва београдска плоча, и као таква се суочила са великим бројем препрека (двадесет сати за снимање плоче), што је на крају резултирало да неке песме са плоче не буду довршене, и да доштампавани примерци буду на пластици лошег квалитета. Ипак, како је плоча била критички и комерцијални успех (за тадашње стандарде) и била дочекана као необично зрела за један првенац, пут за одржавање концерата је био отворен, тако да је *Поп машина* одржала први бесплатни концерт на Хајдучкој чесми, у недељу 18. јуна 1972. године, уз гостовања групе *С времена на време*, *Породичне мануфактуре црног хлеба* и других група. За мање од годину дана, за Дан младости 1973. године, одржали су још један бесплатан концерт на коме су гостовале *Јутро* (будуће *Бијело Дугме*), Група 220, Мед, Влада и Бајка и други.¹⁰ Концерти су постигли солидан успех и показали су потенцијал Хајдучке чесме као простора за одржавање великих концерата, што се посебно исказало 1977. године, на концерту *Бијелог Дугмета*.

Ипак *Поп Машина* је највише остала упамћена по концертима (по савременицима одличног квалитета) који су се редовно, на око сваких четири месеца одржавали у Хали спортова, где су такође гостовали други бендови.

У новоотвореној хали Пинки био је одржан концерт на којем је требала да гостује *Поп машина* са мађарском групом *Скорпионси* (*Scorpions*, не мешати их са немачким *Скорпионсима*) међутим, *Поп Машина* је отказала, али је концерт остао у добром сећању посетиоцима. *Поп Машина* ипак није успела да искористи сав свој потенцијал и стечени статус, тако да је доживела судбину да осим за уски круг посвећених фанова, буде готово заборављена од средине седамдесетих.¹¹

Међутим, иако је *Поп Машина* посустала, домаћа сцена је и даље радила. Појавила се *Ју Група*, чији су чланови „ефектно свирали и имали онај низ јаких троминутних песама“,¹² што је њихове концерте учинило веома посећеним, тако да су и они почели да практикују редовне концерте у Хали спортова.

Дакле, почетком седамдесетих се као кључна места за развој концерата као једног друштвеног феномена могу окарактерисати Дом синдиката, Дом омладине и Хала спортова на Новом Београду. При томе се у Дому омладине неговао више цез и

⁸ „Студио Б“ у: *Лексикон Ју митологије*, Rende, Београд; Postscriptum, Загреб, 2005.

⁹ Омот са албума „Киселина: 35 година касније“, MCG Records, 2007.

¹⁰ „Поп машина“ у: Јањатовић, Петар, „*Илустрована Ју рок енциклопедија 1960-1997*“, Геопоетика, Београд 1997.

¹¹ „Поп машина“ у: *Лексикон Ју митологије*, Rende, Београд; Postscriptum, Загреб, 2005.

¹² Шкобић, Милан, Интервју са Петром Јањатовићем, вођен 11. јуна 2007.

блуз, док су, судећи по групама које су ту гостовале, Дом синдиката и Хала спортова биле примамљивије бендовима које можемо сврстати у поджанр „хард рока”.

Гостовања страних група и ривалство Смака и Бијелог Дугмета: 1975-1978. године

Средином седамдесетих година, стекли су се услови за гостовања великих рок бендова. Југославија је постала занимљива држава страним музичарима утолико што је представљала успутну дестинацају ка Италији, Аустрији или Грчкој, где би онда најчешће били посећени Љубљана, Загреб и Београд. Утолико је био кључан концерт групе *Дип Пурпл (Deep Purple)*, 16. марта 1975. године у хали Пионир.¹³ То је био први велики, актуелни бенд на врхунцу своје популарности који је посетио Београд. Југославија је била прва земља коју су посетили на европској турнеји. Он је скренуо пажњу и осталих група да дођу и посете Београд. Тако да је за *Дип Пурплом* уследо талас других страних бендова од којих се највише истакао *Џетро Тал (Jethro Tull)* концертом 13, 14, и 15 априла 1975. године у Пиониру, свега неколико недеља после *Дип Пурпла*.¹⁴ Такође је заједно са загребачком *Групом 220*, турнеју по Југославији одржао шкотски бенд *Назарет (Nazareth)*.

Ова два прва концерта се могу посматрати као целина јер ако је први донео Београђанима осећај важности Београда за стране групе, онда је други то сигурно потврдио. Оба су била распродата, будући да су обе групе имала верну базу обожавалица у Југославији, и то су били концерти који су утицали на формирање личности многих људи који су касније одлучили да се баве музиком. Битна година са тадашњим највећим (у погледу успеха на топ-листама у иностранству) светским именима у Београду била је 1975. година, иако су већа страна гостовања почела три година пре.

Такође се у том периоду издвајају концерти Ерика Клептона (*Eric Clapton*) 1976. године, Јураја Хипа (*Uriah Heep*) и других. Југословенске агенције су у то време, судећи по савременицима, добро радиле посао. Највише су се издвојили Тони Сабол и Александар Живковић, који су заједно били заслужни за готово све концерте великих страних група у Југославији.¹⁵

Што се тиче домаће сцене, овај период је обележио ривалитет између две групе, *Бијелог Дугмета* и *Смака*. Ривалитет између ове две групе је био потенциран у медијима. Неколико пута су *Смак* и *Бијело дугме* наступали заједно, али је међу њима постојао ривалитет. Тако је једна од ударних музичких вести 1976. године била прелазак клавијатуристе Лазара Ристовског из *Смака* у Бијело дугме, док је *Смак* на свом другом албуму „Црна дама“, снимео компликовани инструментал „Домаћи задатак“, за који се верује да је настао управо као порука *Бијелом Дугмету*.

За разлику од *Бијелог дугмета* које „је покупило популарност на рачун поскочица и фолк оријентисаних песама“¹⁶ *Смак* се трудио да се покаже као група у којој су били врхунски инструменталисти. Иако се у то време „Смаковци“ и симпатизери *Дугмета* нису подносили, савременици на то гледају као на вештачки

¹³ „Наши гости – Deep Purple“, *Дубокс*, бр. 8, 1. март 1975, А4.

¹⁴ „Поп новости“, *Дубокс*, бр. 7, 15. фебруар 1975, А4.

¹⁵ Шкобић, Милан, Интервју са Војом Пантићем, вођен 12. јуна 2007.

¹⁶ Шкобић, Милан, Интервју са Петром Јањатовићем, вођен 11. јуна 2007.

направљено ривалство, како се заиста те две групе нису могле ни подвести у исти поджанр рокенрола.

Врхунац великих концерата седамдесетих је представљао целодневни концерт код Хајдучке чесме 1977. године. „Тада се, по идеји београдског рок новинара Петра – Пеце Поповића, као својеврстан опроштај пред Бреговићев одлазак у ЈНА, одржава 28. августа 1977. године бесплатан концерт код Хајдучке чесме. Мимо свих очекивања, концерт привлачи преко 100 000 обожавалица и враћа *Бијело Дугме* у живот. „То је било феноменално! Београд тако нешто пре није имао, то је стварно био спектакл! Био сам тамо, и количина људи на једном таквом месту, хистерија, осећај блиске опасности, то је непоновљиво. Био је то генерацијски догађај“, присећа се Петар Јањатовић.¹⁷

У Цубоксу је тај концерт био оцењен као последња шанса за *Бијело Дугме* коме је после албума „Ето! Баш хоћу!“ почела драстично да опада популарност. „Оно што је долазило треба схватити као тријумф публике, као чињеницу која снагом своје непосредности баца у засенак све привидне разлоге окупљања.“¹⁸ Чланак је показао колико је за успешан концерт битна публика, и колика је управо свест те публике о учествовању у великој ствари. Истина, данас се верује да је број публике био нешто мањи, али то није умањило значај концерта, који је по посећености заузео прво место у седамдесетим.

Средина седамдесетих је била златно доба великих концерата у великим просторима. И у касним седамдесетим ће се одржавати велики фестивали и концерти, али ће, ако не по посећености, а онда по значају и квалитету пасти на друго место, када Панк (*Punk*) и Нови талас (*New wave*) стигну у Југославију.

Панк и Нови талас: 1978–1980. године

Док су се одржавали велики концерти на Хајдучкој чесми, и у Пиониру, и непосредно после загребачког концерта *Ролинг Стоунс* 1976. године, у Београду, Загребу и Љубљани је настајала нова генерација извођача, која ће када буде добила плоче *Клеша* (*The Clash*) и *Секс Пистолс* (*Sex Pistols*), оставити неизбрисив траг у историји југословенске музике. Први југословенски панк бенд, *Панкрти* су покренули ланчану реакцију из које ће се крајем седамдесетих и почетком осамдесетих изродити једна од најзначајнијих новоталасних сцена у Европи.¹⁹

У Београду је крајем седамдесетих за музичког уредника у Студентском културном центру²⁰ дошао Мома Рајин који је променио намену простора СКЦ-а и ту отворио место за вежбање нове генерације група. За настанак београдског Новог таласа су кључни били позориште Дадов и СКЦ.²¹

У стварању новоталасне сцене су, стиче се утисак, учествовали сви. Већина људи је имала своје групе, а ако не то, здушно су подржавали своје омиљене групе.

¹⁷ Арежина, Александар, „Било једном Бијело дугме“, у: *Artikel zum 30. Geburtstag von Bijelo Dugme*, http://www.bijelo-dugme.de/arezina_sk.html, (17.06.2007).

¹⁸ „Самопотврда једног мита“, *Цубокс*, бр. 39, октобар 1977, А4.

¹⁹ Шкобић, Интервју са Поповићем.

²⁰ У даљем тексту СКЦ.

²¹ Шкобић, Милан, Интервју са Војом Пантићем, вођен 12. јуна 2007.

Нови талас је постајао све популарнији, што се одражавало на популарност старијих група. *Бијело Дугме* је успело да преживи и да се прилагоди својим албумом „Доживјети стоту“, за разлику од *Смака*, који се распао 1981, јер није успео да се уклопи у нову сцену.

Ипак, иако је *Смак* нестајао, *Бијело Дугме* нипошто није остало једини бенд на врху. Београдска сцена је изродила *Шарла Акробату*, *Идоле* и *Електрични оргазам*, док је Загреб је донео у првом реду *Азру*, *Прљаво казалиште* и *Хаустор*.

У то време су настајали и клубови при факултетима. Они су представљали додатна места за афирмацију младих група. Све је то водило преплављености Београда новим, истакнутим и квалитетним групама и концертима.

Оно по чему ће између осталог остати упамћени новоталасни концерти је и то што је то било толико посећено да нису сви људи могли да стану у простор, што би неретко резултирало разбијањем стакала у излогу и мање или више грубом интервенцијом полиције.²²

Ипак, то није ометало омладину да у све већем броју одлази на те концерте који су се све чешће одржавали. Међу новоталасним бендовима, за разлику од ранијих група, није било ривалства, већ управо супротно, они су се међусобно поштовали и помагали, што је само повећавало њихову популарност и посећеност њихових концерата. Вероватно је у том периоду београдска сцена била најближа сједињавању са публиком. У то време је публика пљувала извођаче, као и они њих, али из љубави и поштовања. На крају је сцена достигла максимум који је трајао отприлике до друге половине осамдесетих година.²³

Не треба заборавити да су се и даље догађала велика концертна дешавања, попут *Ерика Клептона* на Сајму и *Бијелог Дугмета* на стадиону ЈНА. Ипак, горепоменути концерт *Бијелог Дугмета* по значају није могао да се надмеће са концертима новоталасних група, за које испитаници тврде да су чак имале потенцијал да распродају стадионе.²⁴

Пратеће појаве и слични видови забаве

Као што је раније напоменуто, кључну улогу у ширењу популарности рокенрола у Београду су имале две станице, *Студио Б*, и *Програм Радио Београда Радио 202*.

Најважнији радио водитељ тог периода је био Слободан Коњовић. Он је озбиљно схватао цео покрет да би од својих емисија направио најажурније емисије тог времена: „Могло се десити да буквално две недеље после изласка неке важне плоче у Америци или Енглеској, он то добије, промовише на радију, и да кренемо да слушамо.“²⁵

Плоче су се набављале у локалним продавницама, *Музичком магазину* и *Југотону*. Плоче су по цени биле приступачне, тако да су се често и лако набављале

²² Шкобић, Милан, Интервју са Бранимиром Локнером, вођен 12. јуна 2007.

²³ Шкобић, Милан, Интервју са Војом Пантићем, вођен 12. јуна 2007.

²⁴ Шкобић, Интервју са Поповићем.

²⁵ „Исто“

Сем на тај начин, плоче су се наручивале из иностранства и преко *Cob records* и преко *Gema records*.

Људи су се информисали о концертима на различите начине, преко плаката, летака, билборда и у новинама. „Штампао је (*Џералд Казаферовић*) плакате, огромне, на којима је писало да је то велики бесплатни концерт, да наступамо ми, *С времена на време*, *Породична мануфактура* и још неки, штампао је гомилу летака који су били дељени по граду. То је била једина реклама.“²⁶ „Ја рецимо се сећам да се концерт групе *Дип прпл* рекламирао, ја ако не претерујем можда месец дана читавих је стајао билборд испред Дома Омладине, овај исти који сад стоји, он је и тада био, и они су залепили то је стајало рецимо, можда чак два три месеца, али није било никаквих плаката, ничега другог. Међутим сав град је туда пролазио и сви су знали“.²⁷ Други распрострањен начин информисања је био „од уста до уста“.

На нивоу државе постојао је специјалан порез на „шунд“, који је означавао одређену музику као декадентну и неморалну, из чега се може извести закључак о ставу државних власти према неким правцима у музици. Комисије за одређивање шунда углавном се састојала од старијих људи који нису били заинтересовани за рокенрол, што је додатно отежавало објављивање и промоцију плоча. Посебних проблема је имала са етикетама шунда *Рибља чорба*, а осим њих и већина панк и новоталасних бендова. Власт такође није гледала ни повољно на саме концерте новоталасних група, јер: „омогућили су да се чак мало метафорички критикује режим нарочито кад погледаш ово што су радили новоталасни бендови, значи то није била нека директна политичка критика, али метафорично, критика рецимо друштвеног статус квоа у том тренутку, и те како, и то су наши бендови чак радили.“²⁸

Из неразумвања власти, издавача простора и финансијских потешкоћа произилазили су и велики проблеми у организовању концерата, који су постојали током целог периода. Такође је недостајало озвучење, а нису постојали ни спонзори. Организаторима је остало само да се сналазе на разне начине.²⁹

Концерт Ерика Клептона је добар пример лошег озвучења којим су располагале локалне агенције и лоше акустике хала. „Другим речима у ствари, у Србији није било довољно добре техничке опреме да се ти концерти обаве како треба, иначе вероватно би се победила та акустика да је било добре опреме“.³⁰

Још једна стална појава на концертима јесу били упади полиције, наводно због дроге. Ипак, према тврдњама испитаника, ње није било толико колико је полиција тврдила. Често је исказивала непотребну суровост, и углавном се на њу гледа као на најружнији део концертне атмосфере. „Познат је феномен да седамдесет друге и седамдесет треће у Љубљани, да се полиција, то су пуно причале старије генерације, ја сад, сам имао једанаест година, касније се то сазнавало из студентске и омладинске штампе, да се полиција брутално обрачунавала са посетиоцима, чак и да

²⁶ Жикић, Александар, „Интервју са Робертом Немечеком“, у: *Fatalni ringišil: hronika beogradskog rokenrola deo I, 1959-1979*, 172.

²⁷ Шкобић, Милан, Интервју са Драганом Амброзићем, вођен 7. јуна 2007. (У даљем тексту: Шкобић, Интервју са Амброзићем).

²⁸ „Исто“

²⁹ Шкобић, Интервју са Поповићем

³⁰ Шкобић, Милан, Интервју са Војом Пантићем, вођен 12. јуна 2007.

је публика узвраћала.³¹ Проблем је био у томе што је само облачење омладине, изазивало сумњу како код полиције. У Београду је тешких наркомана који су се могли повезати са рокенролом у то време било мало, и полиција је више била вођена причом која је пратила хипике у уживању ЛСД-ија,³² него реалношћу.

Такође је било и инцидената и са извођачима.³³ Ипак, иако је на концертима често долазило и до озбиљних инцидената, савременици сматрају да је генерално атмосфера на њима била пријатна и позитивна. То у највећој мери важи за концерте у мањим просторима, како су током седамдесетих ту углавном присуствовали пријатељи чланова група.

На рок концертима седамдесетих све до појаве панка, а чак ни тада, није било никаквих озбиљних туча у публици. Оне су биле карактеристичне за игранке у шездесетим, док су концерти гајили атмосферу забаве и уживања у музици. Зато су концерти увек били посећени. Како испитаници тврде, публици је заиста било стало до музике, која је њу прихватала као део свог идентитета.

Вреди поменути чувене београдске кућне журке, које су се углавном одржавале на богатијим локацијама и општинама, највише Дедињу и Врачару, због великог простора. Одржавале су се и у двориштима и у самим кућама. Није била реткост ни да се доведе нека група, чиме се демонстрирало благостање домаћина, и што је журкама давало посебну драж.

Такође још један феномен који је настао крајем шездесетих година представљају диско-клубови. Први диско-клуб у Београду је отворен 1967. године, и од тада су диско клубови релативно брзо постали незаобилазна места за изласке и засебан део историје популарне културе Београда.³⁴

Функција свих тих догађаја је била вишеструка. Између осталог, преко њих су се посетиоци информисали о актуелним светским трендовима. „А ни тај Диск цокеј није био обичан него је био као на радију он ти најави песму знаш коју пусти и онда је то имало цео фазон знаш мало није само забава била него и едукација“.³⁵ То је било поготово изражено у диско-клубовима, док је на концертима то било везано само за одређену групу која је наступала. Евентуално у случајевима фестивала би се појавио и елемент информисања, мада никада није преузимао главну улогу.

Иако карактеристични за шездесете, фестивали су и током седамдесетих чинили такође један сегмент рок концерата, од којих се највише истакао *Бум* фестивал, на коме су се окупљали најважнији југословенски бендови сваке године. На њему је често владало мало ривалство између извођача око редоследа, али су то биле мање несугласице и лако су биле превазилажене.

Београд је поред *Бум* фестивала који се у пар наврата одржавао у њему, врвео од мањих фестивала, од којих се највише истакло *Београдско лето*, фестивал који је

---

³¹ Шкобић, Милан, Интервју са Бранимиром Локнером, вођен 12. јуна 2007.

³² ЛСД (од Lysergic acid diethylamide - диетиламид лизергичне киселине) једна је од најјачих халуциногених дрога. Била је у широкој употреби од педесетих и шездесетих година двадесетог века поред забране у 1967. години. Многи музичари, међу којима најпознатији пример представљају Битсли, инспирацију за музику су тражили у њој.

³³ Шкобић, Интервју са Поповићем

³⁴ Ђокић, Марија, „Диско-клубови у Београду 1967-1981. године“, у: *Забава и информисање у прошлости*, <http://historiansclub.org/files/disko-klubovi%201967-1981.pdf>, (17.06.2007).

³⁵ Шкобић, Милан, Интервју са Драганом Амброзићем, вођен 7. јуна 2007. (У даљем тексту: Шкобић, Интервју са Амброзићем)

трајао целог лета и окупљао врло квалитетне, углавном акустичарске групе из целе Југославије. Ипак, фестивали нису у седамдесетим имали ону важност коју су имали у шездесетим са *Гитарријадом* на Сајму и *Београдским пролећем*. Такође је постојала *Палилулска олимпијада културе*, манифестација која се и данас одржава, у којој су, с почетка само са Палилуле, а касније и из целог Београда, долазиле између осталог и нове рок групе, које су се бориле за награду која „би се састојала од тога да имају бесплатно снимање демо снимака и тако даље.“³⁶

Закључак

Седамдесете године су представљале врло динамичан период у историји југословенске рок музике. Можемо разликовати три главна периода која се најјасније могу разликовати по величини концерата и количине „надмузикалног“ елемента, то јест осећања припадности неком покрету и посматрања на музику као на њен битан, али не и једини део.

Постоји заблуда да је Југославија била водећа комунистичка земља по броју страних наступања, у шта су уверени многи посетиоци само на основу своје интуиције. Испитаници ипак напомињу да је у том периоду Југославија заостајала за Мађарском, која је покушавала да културним путевима успостави добре односе са Западом.

У раним седамдесетим се пратио светски тренд у коме је најпопуларнији правац био такозвани „прогресивни рок“ (понекад називан и симфо-рок). Најпопуларније домаће групе су биле *Тајм*, *Корни група* и *Поп машина*. На њима је владала по сведочењима савременика мирна, готово интелектуална атмосфера, карактеристична за поклонице тог правца. Број година посетилаца је био од шеснаест па до око тридесет година. Међу млађим поклоницима рока (до петнаест година) најпопуларнији је био глем-рок, чији су типични представници били *Свит* и *Слејд*.

У средњим седамдесетим, када се гледајући кроз број продатих плоча прелазило са глем-рока на диско музику, у Југославију стижу највећа светска имена, попут *Ролинг Стоунса* и *Дип Прпла*. То је ера највећих концерата, који ће кулминирати наступом *Бијелог Дугмета* на Хајдучкој чесми 1977. године. То време је на домаћој сцени обележило и по савременицима вештачки изазвано ривалство између *Смака* и *Бијелог Дугмета*.

Иако су се велики концерти комерцијално најпопуларнијих група одржавали од средине седамдесетих па до распада Југославије континуирано, по значају су у касним седамдесетим уступили место панк и новоталасним концертима. Они су се одржавали на малим местима и били су малог обима, али су по савременицима увек били пуни и било их је много. Ту се у највећој мери појавио и „надмузикални“ елемент, јер су се делом тог покрета осећали подјенако и извођачи и публика (Тај елемент је постојао у раним седамдесетим у мањем обиму, док је у средњим био по савременицима у понашању публике слабо присутан). Новоталасна и панк дешавања су се наставила и почетком седамдесетих, када су доживела и свој највећи полет, да би спласнула неколико година касније.

---

³⁶ Шкобић, Милан, Интервју са Момчилом Рајином, вођен 1. јуна 2007.

Такође, на основу прилога се пажљивијим читањем стиче утисак о непостојању свести да (ли) се у мање урбаним срединама у већој мери слушала комерцијализована (и изворна) народна музика. Одатле произилази да је тај покрет, иако врло масован у Југославији, дубоко у себи био затворен. По савременицима је у гимназијама потпуно доминирао рок, док за средње школе сматрају да су сакупиле људе који су слушали народну музику.

Чини се да није било много озбиљних инцидената на концертима, као и да је дроге било у мањој мери него што се предпостављало. Као највећи проблеми у сећању савременика су остали организациони и проблеми са полицијом, који нису били довољно велики да би трајно покварили генерално повољну слику о концертима.

Оно што повезује сва три периода јесте велико интересовање које је владало за концертима и групама у Београду. Уз помоћ неколико специјализованих часописа и музичких страна у дневницима, публика је благовремено била обавештавана о предстојећим концертима. Остаје утисак на основу извора да је публика врло активно пратила та збивања и трудила се да ужива у њима. Омладина је кроз концерте и фестивале тежила како за уживањем тако и за самодоказивањем кроз прављење група и колекције плоча.

Као закључак се на крају истиче да је оно што је омогућило постојање јаке и активне сцене, било то што су у свим периодима постојале групе прве лиге, које су као такве и биле препознаване. Комерцијално популарне групе или „љубимци критике“, којих све заједно никада није било више од десет, омогућавали су да се створи сцена у којој је владала позитивна атмосфера за рад група. Концерти су остали по савременицима најјаснија манифестација те јаке сцене. По њима се увек могла одредити снага одређене групе или целог рокенрол покрета у Југославији.

Извори

1. Омот са албума „Киселина: 35 година касније“, MCG Records, 2007.
2. Арежина, Александар, „Било једном Бијело дугме“, у: *Artikel zum 30. Geburtstag von Bijelo Dugme*, http://www.bijelo-dugme.de/arezina_sk.html, (17.06.2007)
3. Ранчић, Вања, „About this website“, у: *Jugobeat – 60s punk and beat bends from Yugoslavia*, <http://home.wanadoo.nl/v.rancic/jugobeat.htm>, (17.06.2007).
4. Starostin, George „Get yer ya-ya’s out“, у : *Only Solitaire: George Starostin’s Music Reviews* <http://starling.rinet.ru/music/stones.htm#yaya>, (17.06.2007).
5. Starostin, George, „Live at Leeds“, у: *Only Solitaire: George Starostin’s Music Reviews* <http://starling.rinet.ru/music/who.htm#Leeds>, (17.06.2007).

Периодика и штампа:

Дубокс (Београд)

Интервјуи:

- Шкобић, Милан, Интервју са Петром Поповићем, вођен 21. септембра 2007.
Шкобић, Милан, Интервју са Момчилом Рајином, вођен 1. јун 2007.
Шкобић, Милан, Интервју са Војом Пантићем, вођен 12. јуна 2007.
Шкобић, Милан, Интервју са Драганом Амброзићем, вођен 7. јуна 2007.
Шкобић, Милан, Интервју са Петром Јањатовићем, вођен 11. јуна 2007.
Шкобић, Милан, Интервју са Бранимиром Локнером, вођен 12. јуна 2007.

Литература

1. „Студио Б“ у: *Лексикон Ју митологије*, Rende, Београд; Postrscriptum, Загреб, 2005.
2. „Поп машина“ у: Јањатовић, Петар, *„Илустрована Ју рок енциклопедија 1960 - 1997“*, Геопоетика, Београд 1997.
3. „Поп машина“ у: *Лексикон Ју Митологије*, Rende, Београд; Postrscriptum, Загреб, 2005.
4. Жикић, Александар, „Интервју са Робертом Немечком“, у: *Fatalni ringišil: hronika beogradskog rokenrola deo I, 1959-1979*, 172.

Прилози

Прилог бр. 1

Интервју са Момчилом Рајином³⁷

М.Ш. Када сте почели да посећујете концерте?

М.Р. Па концерти су почели да се организују негде на самом почетку седамдесетих година, значи од почетка седамдесетих година, да, рок концерт, пре тога су биле игранке.

М.Ш. На Калемегдану?

М.Р. Да, Калемегдану, Дом Омладине и тако даље.

М.Ш. Када сте почели да пишете о концертима?

М.Р. А о концертима сам почео да пишем када сам почео да пишем за Џубокс, значи седамдесет седме сам почео да пишем за Џубокс, значи негде од седамдесет осме године.

М.Ш. Који су концерти били најпосећенији?

М.Р. Па у то време, се мора признати да је било, овај, да није било толико пуно концерата као данас, били су сезонски рецимо организовани, као што су концерти наших група, београдских и загребачких који су најчешће били организовани у Палати спортова на Новом Београду, у Хали спортова на Новом Београду, то је рецимо на три месеца, и ту би се скупило негде око две до две, између две и три хиљаде људи како када, а најпосећенији су били, овај концерти када су отпочели да долазе, да долазе велике рок групе као што су Дип Парпл (sic!), Џетро Тал и Јураја Хип, рецимо, а то је између седамдесет четврте и седамдесет и седме, осме. Они су били организовани у Пиониру, и ту је већ било значи четири пет хиљада људи.

М.Ш. Које групе су правиле најбоље концерте?

М.Р. Па од домаћих група најбоље концерте у то време су правиле, хм, Корни група, Тајм рецимо и Смак, а затим што се тиче најмлађе публике, Бијело Дугме, седамдесетих година.

М.Ш. Шта је било мерило доброг концерта?

---

³⁷ Момчило Рајин је рок критичар. Био је музички уредник Студентског културног центра касних седамдесетих и осамдесетих.

М.Р. Па мерило доброг концерта је оно што, што и данас спада у ту категорију а то је дакле добро озвучење, некакав ипак минималан ред и сигурност на концерту и расположена публика која је спремна да ужива.

М.Ш. Да ли је постојао ривалитет између група по питању квалитета наступа?

М.Р. Чекај под тим мислиш да ли су, па јесте да увек, мислим поготово када се организују концерти на којима наступа више имена, онда је увек био, и тада као и данас, али тада још више можда је постојао тај ривалитет, ко наступа пре кога ко после кога. Тако да је ту увек умело да буде некаквог затезања, овај некаквих размирица око такве ситуације, али баш неког великог ривалитета или неког некаквог неподношења није било.

М.Ш. Које би сте концерте издвојили из седамдесетих као најефектније?

М.Р. Па од тих великих концерата овај, овај, ја памтим, то као што сам рекао Дип Парпл (sic!), Јураја Хип, Цетро Тал, од домаћих рецимо када је Бијело дугме наступало пет вечери узастопно у Хали Пионир и пред пуном халом, то је рецимо изузетно успешно било, они су били тада на врху оно некако на врхунцу тог дела каријере, то, а онда од мањих концерата, они који су били препуни енергије и тог најсвежијег сензибилитета, то су концерти у СКЦ-у (Студентском културном центру) када је букнуо нови талас и када су се појавили Шарло Акробата, Електрични Оргазам и Идоли.

М.Ш. Који су концерти имали највећи одјек у јавности?

М.Р. Па, Бијело дугме понајвише, наравно, оно је некако пробило ту медијску баријеру, дакле о њима се већ говорило у свим новинама, на свим радио станицама и не знам на телевизији тако да је то изазивало, њихова појава је увек по правилу изазивала највише интересовања.

М.Ш. Да ли је било неких фестивала у то време?

М.Р. Па шездесетих, шездесете године су биле карактеристичне по фестивалима тада је Београдско пролеће, ја мислим да је седамдесетих година још увек постојало Београдско пролеће, мада мало трансформисано и подељено у неколико вечери па чак и џез вече, па не знам вече културе и тако даље, а што се тиче рока, фестивала баш и није било у том смислу колико се ја сећам, али су постојале неке ствари као што је, као што је била не знам, Палилулска олимпијада културе. Омладина са Палилуле је тада организовала ту као Олимпијаду културе у којој им је чак један сегменат био за младе бендове, онда су се они филтрирали кроз неколико наступа да би наступали на завршној вечери и евентуално добили неку награду, а награда би се састојала од тога да имају бесплатно снимање демо снимака и тако даље.

М.Ш. Какав је био однос између музичара и публике?

М.Р. Па оно то зависи од тога ако су били мањи концерти у питању, као што су концерти у СКЦ-у онда је то био директан однос, како би се рекло, те групе су и почињале тако што би на њиховим концертима дошли пре свега њихови другари и пријатељи, дакле оно што је, па би се тај круг све више и више ширио. Дакле тај однос је био пристрасан у том смислу, а што се тиче ових великих, већ великих имена, онда је постојала нека баријера између извођача и публике, али, како бих ти, не знам како бих ти то прецизирао, па тај однос је био и пристан и професионалан.

М.Ш. Значи није се ишло даље од оног: Хајмо руке горе и...

М.Р. Па не, у то време не, не не више од тога.

М.Ш. Да ли је било некаквих ексцеса на концертима?

М.Р. Па ретко, колико се ја сећам мислим ту и тамо би се можда неко и напио па би, овај, мало покварио атмосферу, али не, углавном то је све било не баш академски наравно, уштогљено, али није било неких великих овај неких великих чуда или неких већих инцидената.

М.Ш. Колико су концерти били испраћивани у медијима?

М.Р. Јако мало, да, јако мало. Мислим Џубокс је пробио ту баријеру и почео да о томе, зато је и био толико популаран зато што је писао о таквим стварима које остале медије нису занимале, тек касније тамо негде са новим таласом дакле у другој половини седамдесетих и почетком осамдесетих када буде овај стасала та нова генерација загребачких и београдских група и музичара, када је постало очигледно да постоји велики интерес за ту музику код публике онда ће прво омладинска штампа да одреагује на то, а онда полако и остали медији. Дакле када у медије буду дошли млади људи, новинари који су по правилу били заинтересовани за ту ствар, али то је почело тек негде од осамдесетих година наовамо.

Прилог бр. 2

Интервју са Војом Панџићем³⁸

В. П. Аха, значи почео сам да одлазим на концерте раних седамдесетих. Што се рок ен рола тиче први значајни концерт на коме сам био, био је промотивни концерт трећег албума Бијелог Дугмета, у Пиониру, седамдесет, рецимо да је то била шеста година у јануару, то је турнеја Ето баш хоћу. Пре тога сам одлазио на концерте забавне музике (смех).

В. П. Шта се највише слушало у то време?

В.П. Па моја генерација је слушала Бијело Дугме и Смак. То су нам били онако бендови ривали, онако на сличан начин на који су Стонси били ривали Битлсима и обрнуто. Ми смо тада били у основној школи и мало је нас имало информације о неким трендовима из света говорим до седамдесет пете шесте године. Био је део људи који су слушали глем рок бендове попут Свит и Слејд, не велики, и први страни бенд који је постао онако мегапопуларан у мојој генерацији, још једном понављам, ми смо били заиста млади да слушамо нешто тврђе у то време, први страни бенд који нам се масовно свидео је био Квин, али можда годину дана пре тога, годину дана после тога смо почели по Џубоксу који је био, далеко најквалитетнији магазин који је овде икада излазио на просторима старе Југославије да добијемо све информације о новом тренду овај у свету, а то значи о Панку. Дакле, с друге стране, други извор информација је био радио, са много већим утицајем, него што је то данас. Култни диск цокеји на радију, пре свега можда и пре свих Слободан Коњовић на Студију Б, који је радио, који је уређивао „Диоскомер“ Студија Б и „Дискомер“ је био практично наш прозор у светске трендове. Дакле оно што би се завртело на „Дискомеру“ смо а priori прихватили, и покушавали да пронађемо, да нађемо плоче, да те плоче одслушамо боље, а Слоба Коњовић је веома брзо реаговао, као што то ради и дан данас са радио станицом 94.9 и практично могло се дестити да буквално две недеље после изласка неке важне плоче у Америци или Енглеској, он то добије, промовише на радију, и да кренемо да слушамо. Значи једно озбиљније слушање музике сматрам да сам доживео тек са својих једанаест дванаест година, с једне стране преко радија, с друге стране преко куповања Џубокса и буквално, али буквално знам да је тако било и код многих мојих пријатеља, читања Џубокса од корице до корице. Сваку реч, сваку реченицу смо читали и покушавали да прихватимо или да се не слажемо свеједно. Остало ми је јако пуно текстова, двадесет тридесет година касније, формулација, наслова, слика у глави. Ја имам буквално фотографско памћење везано за Џубоксе из седамдесет пете шесте и седме године. Дакле тако је панк ушао у Србију, преко новина, да би, да би у ствари то било и главни узрок појаве сцене нових бендова у Београду у Загребу у Ријечи, седамдесет осме, девете године, јер је било потпуно природно ако постоји публика која се занима за оно што раде Клеш, Секс пистолси, Стренглери логично је да су могли да постоје бендови. У ствари занимљиво, кад се гледа из овог угла, бендови који су тада

---

³⁸ Воја Панџић је рок новинар. Управник је Београдског цез фестивала, а критиком се бави од средине осамдесетих

настали, су у суштини били рок бендови, односно музичари који су правили Њу вејв бендове у Београду и Загребу су били музичари који су слушали Стонсе, Хендрикса, ко је велики љубитељ Хендрикса, овај Гиле је рецимо обожавао Стонсе, Џони Штулић, хеви метал или рок ен рол, свеједно, дакле, они су паметно схватили да никада неће проћи ако буду свирали ту музику, да ће морати да се уклопе у тренд, да би их неко чуо, јер, нова публика која се рађала на овом потезу, ових триста метара³⁹ је кључно за рецимо београдски рок ен рол седамдесет осме. Значи Дадов, Осма београдска (гимназија). У Дадову је била мини рок сцена која је промовисала младе бендове. У Осмој београдској⁴⁰ се затекла гомила талентованих људи који ће касније постати глумци, музичари сликари итд. И СКЦ где је дошао један паметан човек да буде уредник, Мома Рајин, и решио да раскрсти са простором који би био само за књижевне трибине и не знам ја шта, да би ту требало да се представе актуелна рок дешавања, и да треба потражити мало по подрумима људи или понудити један погон у СКЦ-у где су сви наши млади бендови вежбали. Отприлике је слично било у Загребу.

Шта се највише слушало. Дакле одговор зависи од генерације. Дакле генерација које је имала већ четрнаест петнаест година, већ је била у стању да слуша рецимо прогресивни рок, шта год то било,⁴¹ да слуша (Лед) Цепелине, да слуша Цеферсон Ерплејн (*Jefferson Airplane*), да слуша Дорсе (*The Doors*).

М.Ш. Џетро Тал?

В.П. Мање више да, мање више да, можда нека старија генерација. Ми смо били сувише млади за Џетро Тал, мање више, ми смо прескочили рецимо, е, доста је зависило и од тога које су плоче, који су бендови били добро представљани у лиценсној дистрибуцији. Рецимо, прва четири албума Лед Цепелина, мислим и пети и шести, шести сигурно, је објављивала Сузи у Загребу, онда Стонсе је исто објављивала Сузи, онда, од тога шта су наше дискографске куће имале од каталога, Битлсе је имао Југотон, не знам да ли је ПГП имао нешто значајно од великих бендова али панк плоча није било, то је занимљиво, значи, Секс Пистолси (*Sex Pistols*) су могли да се доносе из Енглеске, то је чак било полузобрањено због опсценог омота, и Клеш, Клеш је стигао, чини ми се да су загребачке куће имале Клеш. Тако да, тако да смо, осим залуђеника који су куповали плоче у иностранству а било их је јако пуно, постојала је једна маса света која није имала прилике да набавља плоче из иностранства, одеш у *Музички магазин* одеш у *Југотон*, то су биле продавнице плоча у којима су се плоче куповале. Цена плоча је била таква, да је то био идеалан поклон за рођендан. Овај, тако да практично организујеш рођендан за двадесет својих пријатеља, и највероватније ћеш добити двадесет нових плоча. С друге стране цена плоча је била таква да си од два бурека за школу, два три бурека, могао да приштедиш да трећег дана купиш плочу. Тако да смо полако свако од нас

³⁹ Од Студентског културног центра до Булеvara краља Александра.

⁴⁰ Касније преименована у Трећу београдску гимназију.

⁴¹ Прогресивни рок је правац који подразумева компликоване музичке деонице и професионално (виртуозно) музичко умеће, уз изузетке. Најпознатији представници прогресивног рока су Пинк Флојд (*Pink Floyd*), Ценезис (*Genesis*), Џетро Тал, Јес (*Yes*) и други. Међу присталицама панка седамдесетих година најомраженији музички правац, зато што је по њима представљао удаљавање од рокенрола као вида забаве и побуне.

ширили своје колекције, са нечим што је било у понуди, а такође оно што није било у понуди код нас покушавали смо да набавимо из иностранства. Постојали су неки каталози у Лондону, неки Гема каталог сећам се је био, и онда попуниш наруџбеницу уплатиш овде новац, пошаљеш им ту наруџбеницу, они када им стигне наруџбеница и потврда да си уплатио новац у банци, они ти пошаљу пакет са, десет плоча. Тако да смо оне ствари које нисмо могле да набавимо овде смо набављали тамо. Било је занимљиво чак и то да да би нека група рецимо боље пролазила у Загребу, а нека у Београду, па се овде распрода, па ти трчиш у Загреб да купиш тамо ако је преостало плоча јер, знаш, објави се један тираж, па онда треба да чекаш две године док се дискографска кућа смисли да доштампа, није то као сад са цедеовима да је лако овај за једно поподне направити не знам колико примерака цедеа. И није било цедеова, оно касете су биле могућност да ако немаш неку музику на правом носачу звука, да евентуално преснимиш себи на касету тако да је свако од нас имао један значи, један део касета снимљених радијских емисија, које волимо и које смо пратили, што мислим да данас нико не ради, и други део касета, снимљених плоча од блиских пријатеља да попунимо оно што нам је у колекцијама фалило.

М.Ш. Колико су били посећени концерти на које сте ишли?

В.П. Бијело Дугме је увек било пуно, Смак је увек био пун у Београду. Концерти иностраних музичара су били пуни, ако су то у питању биле озбиљне звезде. Стално је важила оваква прича, то је другачије него данас. Ми данас имамо прилику да видимо у Београду буквално сваког, осим можда најскупљих светских звезда, па су ето и оне почеле да долазе, Стонсе ћемо да видимо ускоро. Али ето ако изуземо ту неку гарнитуру Роби Вилијамса, Мадона, Стонси и не знам већ ко би ми пао на памет, све остало практично дође код нас. Пре двадесет година није било баш тако. Значи прво није било пуно менаџера који су се бавили организацијом концерата, специјално не менаџера за страну музику, друго није било пуно места. Један од битних људи који је организовао концерте у Југославији старој звао се Тони Сабол, он је заслужан, за можда ћу погрешити цифру али рецимо од сто највећих концерата страних бендова, значи мини турнеја, од сто је он вероватно педесет, потписник педесет њих. Његова агенција је добро радила посао. Други битан човек, који је седамдесет девете године отишао из Београда да се никада више не врати, је Александар Живковић. Он је покренуо први Београдски џез фестивал и био је менаџер тог фестивала, прво је тај фестивал био у сарадњи са Њупорт џез фестивалом у Америци, а онда после три године су они из Америке њему рекли е сад си ти промотер ми нећемо више да се бакћемо јер си стекао довољно искуства да то радиш сам. Е, он је био уредник, новинар и уредник програма Дома омладине Београда, и то његово искуство је убрзо кренуо да троши не само на џез, него да током године Дом Омладине организује повремено рок догађаје по граду, рок и џез догађаје по граду, он је крив рецимо, заслужан у ствари за тридесет посто најзначајнијих концерата који је Београд видео, значи то су те две агенције ова у Загребу односно у Хрватској и ова овде у Београду, тако да, они су довели Реја Чарлса (*Ray Charles*), Би Би Кинга (*B. B. King*), Тину Тарнер (*Tina Turner*), Дип Парпл (*sic!*), значи један...

М.Ш. Џејмс Браун (*James Brown*)?

В.П. У то време не, први пут је посетио Југославију чини ми се осамдесет седме године у Љубљани, тада смо ишли сви из Београда да га гледамо у Љубљану, и од тада није био у овој скраћеној Југославији до деведесет шесте године, када је свирао концерт на Сајму, значи осамдесет седма, мислим да осамдесет седма је била, и то је био одличан концерт ја се сећам то је било препуно, овај Тиволи, хала Тиволи у Љубљани и ишли су људи из Загреба из Београда цела Југославија се скупила тамо на концерту.

Али кажем, Реј Чарлс је био, Би Би Кинг је био, Тина Тарнер је била два три пута, Тони Сабол је организовао Дајр Стретс (*Dire Straits*), два пута чини ми се, Вижбон Еш (*Wishbone Ash*), Стонси су били у Загребу, и то у организацији овој, сад не знам који од њих двојице али ценим да је Сабол организовао Стонсе. Оно што је занимљиво то је да смо ми стално, публика па и критичари стално кукали како нема добре концертне понуде, како нам стално доводе бендове који су ислужени, како, то и јесте и није тако, ако из овог угла гледаш, Београд, ајде да причамо само о Београду, Београд је имао врло пристојан број концерата из иностранства, али смо били размажени, па онда нам је стално био, ма дај као, зашто није дошао Секс пистолс кад је требао да дође, зашто нису дошли Стренглери сад, него петнаест година касније, зашто, зашто нисмо видели Лед Цепелин уживо, зашто нисмо видели Пинк Флојд, рецимо, дакле, стално смо кукали, а у суштини ипак видели смо доста тога, Хала Пионир је била главно место за Београд са врло лошом акустиком, али у суштини, када је први бенд донео своје озвучење, први озбиљан бенд, а то је Елтон Џон (*Elton John*) негде осамдесет треће четврте године, све је звучало како треба. Другим речима у ствари, у Србији није било довољно добре техничке опреме да се ти концерти обаве како треба, иначе вероватно би се победила та акустика да је било добре опреме.

М.Ш. Када је Сајам кренуо да се активира?

В.П. Много раније. Сајам је био поприште гитаријада шездесетих година. Значи, Радио Београд, Никола Караклајић један од најзначајних људи тог времена за промоцију те музике, значи оне, он је претходна генерација, пре Слобе, овај, иначе шахиста, овај, Никола Караклајић је преко те своје емисије које је имао на радију...

М.Ш. „Вече уз радио“.

В.П. И „Вече уз радио“, па су у оквиру тога имали још неке емисије, овај, они су организовали прве гитаријаде на Сајму. Гитаријаде су била такмичења, баш права такмичења, рок бендова шездесетих година који су већином свирали страну музику и већину препевали на српски. Силуете, Елипсе... Знаш, тада се сматрало да не треба да певају на енглеском јер неће нико да игра уз то, да треба да препевају на српски, да би ишли тамо и оно, значи закажу од дванаест ујутро до осам увече, најчешће је тако било уопште нису концерти, ма какви све до негде осамдесет пете шесте године концерти су се завршавали негде до једанаест дванаест, најкасније, то тек сад ово ново друштво почело да ради концерте у неко зло доба, а тад, шездесетих

година концерти су се држали под дневним светлом, и на тај начин се та музика промовисала и наравно они би додељивали награду за најбољи бенд, најбољег гитаристу, и то је тако трајало, ја томе нисам присуствовао јер сам се тада родио, то је тако трајало неколико година, и онда су гитаријаде изашле из моде, с друге стране, природно су изшле из моде, јер су биле такмичарског карактера, јер људима није било баш много стало да иду на нешто такмичења, поготово не у нечему као што је уметност па рецимо рок уметност. Друго, десио се један озбиљан значајан преокрет, у старој југословенској музици, а то је што после те оно да кажем романтичне бебеће фазе, значу фетус фазе рок ен рола овде, где си ти имао гомиле музичара који су се бавили оно слушавањем Радио Луксембурга и скидањем ствари са њих, појавили су се бендови који су могли да само направе музику. Дадо Топић и Тајм, Корни група, и Ју група и још понеки, али главно месо је било ово. И бендови су имали довољно публике, добро су свирали. Треће, људима је било занимљиво да чују нешто аутентично и оригинално. Па онда трећа генерација а то је значи тај масовни успех који је имао Горан Бреговић односно Точак у Крагујевцу и једна наивна, на силу направљена ривалска ситуација, где то, то су два бенда која никада нису слично звучала, али је било значи, идеја је била да се направе тако, неко је смислио, знамо и ко, значи, неки од критичара попут Пеце Поповића су дували у медијима ситуацији аха имамо Бијело Дугме и имамо одговор српски за то, то је група Смак. Мислим није било сличности ни мало. Ови су свирали нешто што је прилично тврда, инструментална, врло често инструментална музика наслоњена на блуз, а Бреговић је само свирао комерцијалну музику која је оно била све време блиска поп схватању рок ен рола, при чему не мислим уопште да је била лоша. Тако да је ривалство између та два бенда изазвано насилно, а то је највише могуће помогло ширењу популарности рок ен рола. Знаш, јер су онда почеле да се пуне концерти они су могли да иду на свејугословенске турнеје, да закажу 60-70 концерата дан за даном то су огромне турнеје то данас више нико не прави, ни у свету не прави. Бијело Дугме је било у могућности на врхунцу популарности да повеже три месеца турнеје. Смак исто. Значи овај то је та трећа генерација, и онда долазе клинци који су растурили и једне и друге и натерали да размишљају модерно, то је екипа која је радила Њу вејв, то је на крају и натерало Бреговића да ошиша косу, обуче одело које ће бити примерено новом тренду, заврти гитаром онако како су то радили Прљаво казалиште и Идоли и да се појави на тој сцени и свира исту музику као и они. Точак није успео. Точак није успео да се прилагоди, и популарност Смака је попчала да пропада да би се на крају и распала. Дакле одговор на питање колико су били посећени концерти. Ево ти лепе илустрације: први концерти београдских Њу вејв бендова у СКЦ-у су били бесплатни. Наравно мислим оно, ови су хтели да, како да наплаћујеш карту публици која никад није чула те бендове, а треба да их дођу да их чују. Е толико је било света, да се врло често завршавало лупањем излога овај у покушају да уђеш унутра, или оно кад се препуни дође милиција стане каже нема више, готово. Дакле сваки Њу вејв догађај је био дупке пун. Турнеје ових великих бендова углавном су биле веома успешне. Када би престале да буду успешне они би престали да буду популарни и полако падали у други план, и наравно везано за трендове, практично је једна генерација сменила другу, тако да се публика прешалтала, тако да су они који су слушали ове, Бијело Дугме и Смак, почели да слушају Њу вејв, и наставили да пуне концертне дворане.

Који просек година. Их ево од дванаест тринаест до, ја сам био на Хајдучкој чесми, ја сам тада имао дванаест година, ја сам тада био са ћалетом, и било је пуно људи, то никад неће да се зна колико. Било је сигурно педесет шездесет хиљада људи. Није могла да се баци шибица. Колико на том простору може да стане света, никада нећемо сазнати, није мерено, није бројано. Пошто је цео тај концерт је трајао од неког раног поподева од негде четири или пет поподне до увече десет једанаест, Бијело Дугме је наступило у девет, сигурно је било пуно света који је долазио, и одлазио, тако да је можда било и сто хиљада људи.

М.Ш. Је ли то био бесплатан концерт?

В.П. Бесплатан и то је у том тренутку то је био далеко највећи догађај по броју људи. Здравко Чолић је на на Маракани први концерт имао имао двадесет тридесет хиљада људи, није више од тога, па је Бијело Дугме кренуо да једном годишње држи велике концерте, па су имали стадион ЈНА, колико тамо може људи да стане значи око педесетак хиљада, па онда је био тај један велики фестивал на Хиподрому, дводневни, где је било мешано месо, били су и Ајрон Мејден (*Iron Maiden*), и Бијело Дугме, и Атомско Склониште, и Филм. Значи оно, прилично мешано месо, и тамо у та два дана је тамо исто били око шездесет седамдесет хиљада људи. Ето то су ти највећи концерти до осамдесетих. После је престало. После тога више није било. Бијело Дугме се више није усуђивало да ради те мега мега концерте, него су осамдесетих година заборављени Сајам, значу седамдесетих ничега није било на Сајму, и онда су осамдесетих година почели поново да размишљају о томе да опет отворе Сајам, и Бијело Дугме, Рибља Чорба, Бајага су имали концерте осамдесетих на Сајму. Клептон је имао осамдесет четврте Сајам. Пре тога је напунио Пионир, седам осам хиљада људи тамо може да стане, то је било седамдесет девете, и онда пет година касније. Неког рецимо двадесетог октобра седамдесет девете. То је био мој први, значи, концерт Ерика Клептона ја лично сматрам мојом прекретницом да почнем да озбиљно пратим музику и да се озбиљно касније забавим музиком и овај, те приче блуз и сада цез, захваљујући Клептону сам то почео да слушам. Ја сам отишао на тај концерт, буквално због наслова у часопису Здраво. То је тинејџ часопис који је излазио једно две три године. Био врло популаран, са великим тиражом, али не треш тинејџ часописи као што су данас, него часописи у коме је Пеца Поповић водио део који се тицао музике, и он је ту окупио неку екипу која је ту сарађивала, писала текстове, тако да је то био фини додатак публици која ја читала Џубокс, да још нешто види поготово јер ми се чини да је Здраво излазио једном недељно а овај једном месечно. Тако да си могао да пратиш шта се дешава редовно. Да се најављују концерти. Е сад, у Здраву је био буквално овакав наслов: Долази Бог! Па кад видиш такав наслов, па немаш појма, кад имаш четрнаест година, како да не одем. Ја сам имао везу у Пиониру, неки школски друг мог ћалета је био директор Пионира, ја добијао карте бесплатно за све што се дешавало у Пиониру, па сам гледао Тину Тарнер, па сам гледао Бони Ем (*Boney M.*), они су тада били веома популарни, моја генерација је слушала диско музику. Што је занимљиво, и то је везано за неко од ових питања, из данашње перспективе потпуно невероватно изгледа али тадашњи тинејџери или оно скоро тинејџери су истовремено диско

музику и панк, и пратили што је могуће оно мало Стонси, Битлси и то. Разумеш, није било, јер то ти се сервирало.

М.Ш. Значи нису слушали оно што су они одабрали, него оно што им се сервирало?

В.П. Ја мислим да да, ја мислим да да, ја мислим да да, пази али то је тако добро било сервирано, да си ти то прихватао и рекао па то је то. Е а онда када би мало порасли, онда смо мало могли да процењујемо шта нам је добро, а шта нам је лоше. Тада сам први пут рекао себи: аха, мене диско музика не занима, то ми је досадно и безвезе, неинспиративно и тако даље, и престао да је слушам. Неки су престали да слушају рок и отишли у електронику, тако да логично је да са једанаест дванаест година нисмо били у могућности да сами проценимо и заузмемо неке праве ставове. Јер је врло тешко рећи да исти човек може да слуша само две три ствари, али не причамо о људима него о деци. Зато кажем просек година од дванаест до шездесет.

М.Ш. Седамдесетих?

В.П. Можда до педесет али тако негде. Постојала је генерација, не заборави да се могло десити да на концертима седамдесетих година буде човек који је слушао Елвиса и Пола Енку педесетих, па шездесетих, Битлсе и Стонсе, па би таман седамдесетих прешишао своју четрдесету да би отишао на неки рок концерт.

На којим местима су концерти највише одржавани? Хала Пионир за велике ствари, Пинки у земуну, али је он касније почео, не одмах, него седамдесет осме девете, значи тек крајем семдесетих. Не, не не, у Пинкију је било концерата и седмадесет четврте пете, био је Чик Кориа, значи Пинки, Пионир, у зависности пошто је Пинки дупло мањи, Хала спортова на Новом београду, те три хале. Клубови нису постојали, постојао је Дом Омладине и ту је било концерата, СКЦ тек од краја седамдесетих, пре тога само авангардни цез, од рокенрола до седамдесет осме девете ништа. Онда Дом омладине, само што у главној сали није било концерата, само горе у Дансинг, то прима шесто људи то је био значи једини клуб. Академија још није почела да ради тек је почела седамдесет осме девете да ради и нисам сигуран када су концерти почели доле. Радио је Ф, филолошки, филозофски факултет, на филиолошком је било. Е, било је на факултетима. Није било клубова, али је рецимо било врло организованих по факултетима.

М.Ш. КСТ (Клуб студената технике)?

В.П. Да КСТ знаш зашто, зато што су клубови били дотирани од државе, од града, од државе углавном да организују културно забавни живот младима. Студентима. И сад то су биле буџетски покривене ствари. Ја сам исто имао бенд, свирао сам у КСТ-у пет шест пута. Значи они имају одређени буџет годишње и у том буџету има места да се организује рецимо два концерта недељно. И та два концерта недељно, поделе се карте студентима. И студенти дођу да то гледају. Они пишу тамо колико су потрошили, значи имали су довољно пара за то, то је онда престало негде

осамдесет пете, и тако исто КСТ, филозофски, и једно време чак и математички факултет, машински, неколико факултета у граду. Једно време су чак покушали на стоматолошком да праве нешто. Медицинском, сваки факултет који је имао мало већу просторију и наравно буџет за културно забавне активности имали су прилику да доводе бендове, и то је била zgodна прилика да млади бендови негде наступају, па чак и они мало жешћи. КСТ је добро радио, нису продаване карте. У принципу је то било бесплатно малтене, и пиће је било бесплатно малтене, значи као кад би данас пиво било тридесет динара. Значи карте су биле бесплатне и пиће малтене.

М.Ш. Како сте се информисали о концертима?

В.П. За велике концерте смо сазнавали макар месец дана раније преко Џубокса. Дневна штампа, није било много новина у то време као што има сада, и углавном су све те новине биле врло фер према рок дешавањима. Значи оно Политика, Вечерње новости и Политика Експрес, која је укинута пре неколико година, су била три листа у Београду, а у Загребу смо имали Вечерњи лист, и имали су Вијесник у среду, исто тако две три новине, и у тим новинама би се појављивале информације ко долази, значи то је био један начин, други начин радио. Оно што је најневероватније, ове две три главне рок емисије на радију, главне емисије, рок емисије на радију, постојале су само две радио станице које су пуштале рок ен рол, Студио Б и Београд 202, и ниједна више. Па знаш то је било време када није било приватних радија, ван тога имао си радио Београд 1 који је пуштао народну музику и тако неке забавне песме, забавни евергрин и то, имао си други програм радија који је пуштао класику и џез, имао си трећи програм који је пуштао само класику малтене, Стереораму где није било приче, него само оно цели албуми из класичне музике и џеза и концерт Студија Б који је пуштао само класику. То је шест радио станица у Београду и двеста двојка која је под радио Београдом. И чује се још радио Шабац који пушта народњаке, можда се чује и радио Нови Сад, можда. Можда, не сећам се, ја га нисам слушао. Али то је било све. Значи није постојао приватни радио, први приватни радио је био Пингвин деведесет прве, до деведесет прве није било ништа осим државних радија и градске станице Студија Б која је била мимо државног система. Исто тако у Загребу. Имао си Радио Загреб са неколико радио станицу оквиру радија Загреб и један приватни радио градски не сећам се како се зове, ваљда 101, то је био студентско градски радио. Тако да је било много лакше ако хоћеш да сазнаш које су нове плоче, који су нови синглови, слушај „Дискомер“ Студија Б, ако хоћеш да сазнаш који су нови албуми, онда слушај „Вибрације“. Оне су ишле увече, на „Вибрацијама“ је он (*Слоба Коњовић*) увек пуштао нове албуме. Ако хоћеш, исто то је било на двеста двојци. Значи исто две три станице, са пет или шест недељних емисија, ти си могао да покренеш комплетне информације, информацију о томе, значи, шта је ново у свету рок ен рола, шта долази код нас, овако је било музичарима. Бајага овде, у ствари Бајага, ајде да причамо о старијим овима, Горан Бреговић дође у Београд и направи интервју за двеста двојку и Студио Б за једно поподне заврши обе радио станице, и врати се у Сарајево и готова реклама за нову плочу у Београду. Сви смо слушали, значи ти си одлазио за разлику од данас рецимо, изађемо увече у град, и трчим увече у девет сати, да притиснем плеј да снимам емисију Слобе Коњовића. Ујутро ако нисам снимао одмах зовем своје

другаре да видим ко је слушао да видим шта је овај пуштао. То се време изгубило, дакле било је много лакше. Ја се данас бавим организацијом концерата поред свега осталог. Ево сад сам радио Стенли Кларка (*Stanley Clarke*), ја сам морао да обиђем тридесет радио станица, ТВ станица, да пустим интервју на пет или шест медија, штампаних не би ли од тога половина њих то објавила, не би ли оно макар триста људи имало прилике да буде испред радија или телевизора да то чује. Знаш, много је горе. Већа конкуренција, већу гужву на етру а та већа гужва производи да та реч која се чује је слабија, него што је била пре дваес' година. Дакле илустративан пример је концерт Идола из осамдесетих треће, није време из седамдесетих али из осамдесет треће, дакле, напрасно су одлучили из петка у суботу да праве промотивни концерт албума Одбрана и последњи дани. Цела реклама је била један сат приче на двеста двојци. Онда од четири поподне до осам су људи трчали до Дома омладине не би ли купили карте.

М.Ш. Па рекоше ми ⁴² да је рецимо за Дип Парпл цела реклама била један билборд испред Дома Омладине

В.П. Један билборд, били су блиборди испред Дома, када је Дом организовао концерте, били су билборди на Славији, и можда на Теразијама, то је то. И знаш шта, онда је Бијело Дугме увело нови стандард, а то су постери плакати који су се лепили. Практично уз Дугме и касније уз Смак и ови остали су наставили. Значи велики бендови су касније лепили плакате по свим живим местима. Мислим тада је било потпуно либерално, да си могао да налепиш на излог баш те брига, мислим знаш, није било ових места за плакате одређених, није било казни. Тако да у то време је кренула да се то мало више рекламира и тако је имало неку своју причу. Људи су доцртавали бркове онима које не воле и тако. Много се променило у односу на то време што ови данашњи ди цејеви, ја не подносим оно ту музику мени је то одвратно, разлика између њих и ових пре тридесет година је што овде никада не видиш слику. А овде видиш слику, дизајн, скидали смо те плакате и носили их кући. Ја сам баш кући имао, имао сам Дугмиће, имао сам Блонди.

М.Ш. Какав ефекат су концерти остављали на посетиоце?

В.П. Па исто је било, исто као и данас, добра забава. Да ли има нешто што је другачије, овај... али то тек касније, мислим седамдесетих година, прва генерација, ово Корни Група, Тајм, њих су слушали људи који су били опчињени њиховом свирком, вештином, било је ту мало интелектуализма. Са Дугметом и Смаком је кренуло да се отвара према млађим људима и померила се граница на ниже, по годинама, а уз то је дошла нека прва хистерија на концертима. Која је додуше била на Сајму, тако кажу сведоци који су били тамо, али је некако нестала раних седамдесетих да би се појавила са овим великим звездама. И, са генерацијом Њу вејв бендова је било мало другачије, они су били из нашег комшилука, пола нас је знао пола њих. Тако да некако тешко да је ту било некакве хистерије. То је био некакав општи покрет где знаш оно свако од нас осећао да је учествовао у томе. Ја сам учествовао као публика, неко је свирао, неко је цртао оно фанзине, неко четврти је

---

⁴² Шкобић, Милан, Интервју са Драганом Амброзићем, вођен 7. јуна 2007.

продавао пиво испред СКЦа, откуд знам, неко пети је жицкао у хаустору па је био део културе града. Него није била, не мислим да је била нека велика разлика између тог времена и овог сада.

М.Ш. Какав је био став власти према томе?

В.П. Па не могу да се сетим да ли је Азем Власи или Ивица Рачан, обојица су били једно време председници омладине Југославије, и обојица су дали интервјуе Џубоксу, е неко од њих двојице је изјавио, и то је био велики наслов у Џубоксу, каже: Поп музика је феномен који не би требало да нас узбуђује. То довољно говори о томе, значи, власт је, власт је овај пуштала све што, дакле, у старој Југославији си могао да заглавиш у затвор само ако си вређао Јосипа Броза, што не значи да ја имам лош став о Јосипу Брозу, нити добар, не желим да уопште коментаришем Јосипа Броза, али док год ниси вређао Јосипа Броза, е евентуално докле год ниси био шовииста националиста јер се гледало братство и јединство, ми волимо Хрвате и Хрвати воле Србе, значи док ниси дирао те две територије могао си да радиш шта год хоћеш, тако да је... А са друге стране, пошто су постојале само државне куће у којима си могао да снимаш плоче, то је већ у старту била цензура, јер, дакле ако би ти желео да одеш са својом музиком у студио да снимаш плочу, тебе би чекао неки уредник који би преслушао то па би дао неки свој утисак о томе, уредник је обично био неки старији чика навикао на Микија Јевремовића и Ђорђа Марјановића а сад му долазе рокери да снимају плочу, друго чекала те је цензорска комисија. Шта је било проблем са цензорском комисијом? Па ако те, значи, ако те не ослободе пореза на шунд јер то је била категорија нека комисија је седела и слушала плоче и евентуално је могла да ти накачи да није, значи плоче су по правилу биле ослобођене пореза на шунд.

М.Ш. А шта је шунд?

В.П. Шунд је, значи кич, рецимо, оно, треш, кич, ђубре.

М.Ш. И шта је по њима био шунд?

В.П. Е када би ти то накачили, још увек би ти могао да издаш плочу, али би плоча уместо седамдесет један динар колико је обично коштала, коштала је осамдесет пет. Е сад, пошто су све плоче коштале седамдесет један динар, сада ти кад одеш у радњу и видиш да је једна плоча петнаест динара скупља од других, размислићеш да ли ћеш да је купиш. Тако да је то био неки начин да се овај направи проблем некима, шта је могао да буде шунд? Рецимо могао је да буде шунд, да рецимо музика буде опсцена, да буде оно, да садржи елементе претеране еротике, да на омоту плоче буде нека гола жена, рецимо, то се баш није смело, онда свакако би био шунд да било како чачкаш Савез комуниста Југославије, Тита и партију, кажем до тога не био ни дошло него би ти вероватно забранили да издаш плочу. Онда, могао је да буде шунд поезија, ова клозетска поезија Боре Ђорђевића, то је могао да буде шунд, он је стално био на граници шунда, онда, први албум Прљавог казалишта је имао етикету шунд, због текста једне песме у којој је било хомосексуализма.

М.Ш. Сам Бојс.

В.П. Сам Бојс, само та песма, све друго је прошло, та песма, та песма им је додала два'ест динара више на цену плоче. Е сад, не само што ти додаје два'ест динара више на цену плоче, него пише доле није ослобођен пореза на шунд и то некад може да значи да неко неће да је купи, јер је скупља, а и оно: „што бих ја купио шунд”. Мислим, говоримо о, ако рецимо родитељ хоће да купи да поклони неке размислио би се можда. Булдожер је имао стално проблема са шундом, јер су Брецељеви текстови били оно на рубу подношљивости актуелних власти, Бијело Дугме је имало проблем са Битангом и принцем, са оним омотом, са оном рибом што је шутирала у јаја типа, али је већ било, једва је прошао, и то је прошао зато што је Драган Стефановић већ био признати уметник, оно дупе на другом албуму је једва прошло, једва је прошло. Али Горан стално, Горан је имао ту интелигенцију да тачно зна колико може да претера, за разлику од неких који оно нису као допуштали да буду спутани границом него су директно оно по ганглијама одређеним, и наравно дочекивало их је то што их је дочекивало. Џони Штулић је пристао да му се препева пар текстова. Овај „Курвини синови” су били препевани, су били овај интервенисани, да пази то, „Затвори пролаз за стаљинисте”, стих из Џонијевој песме, иако је Србија, односно стара Југославија, раскрстила са Стаљином четрдесет осме, страшно. Дакле, екипа која, знаш, уз колективни дух комунистичке партије ушао је неки колективни дух аутоцензуре, где су људи почели да се плаше сами сопствене сенке оно као да ли ово сме да се ради, тако да је захваљујући томе остало, нажалост, гомила неких ствари које би можда изашле на светлост дана су биле спречене у старту јер су људи сами размислили: „чекај, лепо би било ово, али дај да се ја не коцкам са тим” знаш, и то се отворило са Титовом смрћу, значи кад си једном отворио ту капију кад су Идоли једном направили „Маљчике”, е мислим и овај, Шарло је имао доста оно као озбиљне текстове и Џони наравно, мислим, оно осамдесет, осамдесет прва, осамдесет друге је почело да се отвара на велико знаш, али дотле, дотле је било веома онако, уздржано.

М.Ш. Да ли је било туча? Кажу да није било много туча.

В.П. Знаш шта, туче су биле саставни део оних игранки на Калемегдану, шездесетих година, овај, и туче су се опет виделе тек са панком, али оне су биле тек са панком, али су оне биле саставни део панк иконографије. Значи панк шутке, овај, ја не могу да сматрам тучом, јер овај то је ишло просто уз такву музику, јер просто информације које су долазиле до нас да то, то се звало Пого денсинг, значи оно што смо ми после назвали шутка, да преведемо на српски, значи после, значи Пого плес је подразумевао да ти скачеш у месту, и да после неколико скокова почнеш да гураш неког до себе, јер ако си њега гурнуо, он ће да гурне оног другог и онда ће да крене срање. Е то су после назвали шутка, али то је било, да кажем неопходна пратећа манифестација сваког панк концерта, као што је неопходна пратећа манифестација било пљување музичара од стране публике. Публика је пљувала музичаре, које воли, не зато што, не зато што лоше свирају него дођеш на концерт, седиш у првом реду и пљујеш, оно зато што си чуо да тако треба, зато што си чуо да Секс Пистолси исто

тако раде, да су они пљували публику. Публика пљује њих, они пљују публику, поливају се пивом и тако даље, то је имало концепт догађаја у оквирима догађаја. Овај, на концертима ових који нису били инцидентни попут ето Булдожера или рецимо, који нису из овог миљеа, панк миљеа, није било туча, не. И знаш шта, те туче су биле другачије него данас, оно ако неко има нож, то је максимално оружје, данас је то много озбиљније, па данас су људи у стању да неког убију, а тада не. Мислим и тада су биле туче по двориштима школа, знаш, као и сад, али је био много, много више фер игре је било у томе.

М.Ш. Није било оних боксера и тога, не?

В.П. Постојало је неко витештво у томе. И оно, Београд је био познат, шездесетих година али разумеш, није било пиштоља, није било убистава, нико се није убијао, то је велика разлика између Београда данас и Београда пре тридесет двадесет година. Данас ти сваког другог дана чујеш да је неко у неког пуцао, разумеш, није било *мафије*, највећи како се зове, проблем, су били ови што су били на хероину, а њих је редом било укупно сто, а данас мислим у школи имаш диловања дроге, ужасно, знаш оно, просто није, ма какви, то се много променило.

М.Ш. Које од концерата из седамдесетих би сте издвојили?

В.П. Па од тих концерата које сам ја гледао, Клептон, број два, Хајдучка чесма, број три, је л спада под седамдесете и осамдесета?

М.Ш. Па можемо да укључимо...

В.П. Број три Ведер Рипорт (*Weather Report*) осамдесете у Хали Пионир, можда би то чак био и оно број два, ајде да кажем, два па онда три Хајдучка чесма, број четири, можда Тина Тарнер у Хали Пионир. Број пет, Смакови концерти су ми увек били досадни, ја сам се некако на крају натерао да пажљивије одслушам Точка, и волим га, али су им концерти били безвезе, број пет, а да, два концерта на Ташмајдану, један на коме нисам био (смех) али знам све што се на њему било, то је био овај први промотивни концерт Рибље Чорбе, и други када је, када је на Ташу први пут свирала Азра. Говорим о осамдесетим, знаш, ја сам почео практично озбиљније ствари да доживљавам у музици теко осамдесете, осамдесет прве и тако, али од седамдесетих ето, можда то.

Овај, Леб и сол, не могу да се сетим кад је свирао... Е да тај, они су свирали као предгрупа Дугмету на Хајдучкој чесми, и онда су после годину дана, и мање, правили концерт, практично нико није знао ниједну песму, мислим оно правили су концерт у Дому Синдиката, чудотворни концерти су били, та два, дан за даном, била су пуна, е то бих издвојио исто, али не знам тачно датуме, али то би морало бити негде седамдесет осме, девета најкасније. Онда, да Влатко, да мислим знаш шта, Леб и сол је у старту имао у Београду публику, на другачији начин на који је, што је, од овога, од Точка, јер су били много озбиљнији у ствари, много озбиљнији музичари од старта, они су свирали *страшно*, знаш оно клинци, то се не чује на плочама, јер су

плоче биле очајно продуциране, мислим први други трећи албум, али овај они су свирали страхотно, уживо то је било...

М.Ш. „Вау“

В.П. Вау. Онда долази то време када се отворио Дадов са том Мини рок сценом...

Када је то било?

Пази ја сам био, ја сам уписао први разред седамдесет девете, и још док сам ишао у школу ми смо чекићали тамо и после школе пошто је то било понедељком...

М.Ш.Је ли то било у основној?

В.П. Да, не не не, мислим у средњој.

М.Ш.Мислим да ли улази у седамдесете?

В.П. Улази, улази, значи требало би, чини ми се, ако нисам погрешно, треба проверити, да је Дадов, од седамдесет и девете године, почео да, почео да ради, сваког понедељка на нечему што се звало Мини рок сцена, и ту су се значи, представљали бендови, то је била премијера. И, нисам обишао можда прва два три концерта ових, Идоли, Шарло и Оргазам у СКЦу, али сам био рецимо на трећем или четвртном, значи, омашио сам прва два, рецимо, и онда наравно када је кренуло, то је онда било знаш после Клептона, кренуо сам да обилазим и цез концерте и блуз концерте, и почео да радим сцене на Машинском факултету, сцена, и ту је било божанствених свирки, и онда мислим, то су ова три бенда имала божанствене свирке по Београду, Азра је кренула да ради феноменалне концерте где год да је гостовала, пунили су све живо. Дом Омладине је имао ону серију „Поздрав из Београда, поздрав из Загреба“ знаш можда то, значи, четири загребачка бенда су свирала у Дому, а онда су четири београдска свирала у Загребу, е онда је ту за редом свирао једне вечери Хаустор и Филм, друге вечери Прљаво казалиште, и ваљда Патрола, треће вечери не знам ко, и онда је Џони дошао, три концерта овај за редом, која су била пуна, овај, и онда, после тога, то је био седећи концерт, после тога, следећи храбар потез је био сви ти исти бендови петнаест дана или месец дана су свирали халу Пинки у Земуну, и сви су били пуни, овај, јако брзо им је популарност расла, то је невероватно данас замислити, значи, Џони Штулић је успео за три године да сними, једноструки, двоструки, троструки, и још један двоструки албум и оне мучене Фазане, то је значи један, овде два, три, овде три, шест, осам, девет албума, за три година, притом су му све песме биле по два и по минута.

М.Ш. Запа?

В.П. Запу је моја генерација нажалост промашила, то ми је највећа рупа у новинарској каријери, недовољно познавање Запиног опуса, а могао сам, јер мој друг Диме који је касније постао басиста Партибрејкерса у оној главној постави

Партибрејкерса која је радила до деведесет друге, треће године, Муне му је надимак био, у бенду, овај његов старији буразер је имао гомиле плоча Френка Запе, а за нас је било, знаш оно, старији буразер десет година, то је било превише, и овај и тек од пре пар година сам почео мало да оно слушавам преко неког другара који има све Запине албуме, гомилу бутлега, онда сам кренуо, оно мало, да попуњавам рупе из... али то је за нас било тешко, исувише смо били млади. То је последње.

Па ја не бих могао да, овај, ја не бих могао да замислим да се вратим у седмадесет девету годину и да обришем све што је било од рок ен рола у међувремену, онда би ми живот био јако празан. Овај, најлепше тренутке сам доживео, на, ајде да кажем, међу двадесет најбољих, оно доживљаја у животу седам или осам ствари су везани за присуствовање некаквим музичким догађајима. У почетку наравно више рок, касније више цез, и значи, ја мислим да су обележили мој живот буквално, апсолутно, оно с друге стране почео сам професионално да се бавим тиме и пишем и радима за телевизију, радио, радим организацију концерата, значи оно, педесет посто мог живота. И оно што ја мислим да се људима који су волели рок ен рол, па и дан данас то је потпуно иста ствар, значи, спорије старе, другим речима оно каже Нил Јанг, овај Боб Дилан: „may I stay forever young”. Значи, да уз рок ен рол можеш да останеш вечно млад, овај, да на други начин посматраш живот, а с друге стране ја сматрам стварно да је рок музика уметност, да је аутентична уметност овог времена, у то не желим да трпам ову техно културу то мислим да није уметност уопште, и да осликава став људи који свирају и људи који слушају, региструје доживљаје људи који свирају људи који слушају, све оно исто што је пре двеста година било везано за књижевност или пре триста година за сликарство, значи уметност, која значи прожима догађаје, прати их, више или мање их коментарише и овај, ако је прихваташ, чини те делом тих догађаја, стварно немају ови, то није толико по мени, можда грешим, али ту особину нема поп музика, колико има рок, тешко је с те дистанце мислим оно зато што ајде покушамо да дефинишемо. Дакле, поп музика би била оно што је намењено овај, производ који ће се купити и остварити одређену зараду, ономе који је тај производ направио. То је један начин погледа на поп музику. Ја сам склон да тврдим да је то добра дефиниција, овај неки би рекли не не не, поп музика, и поп музика може да буде уметност, али је њена првенствена, страшно високо на лествици поп музике је колико ће то да се прода. За разлику од рок ен рола, где то није примарна ствар иако ми имамо јако много бендова који су зарадили огромне новце. Од Стонса па надаље, али ако новци нису примарни, онда све ово друго може мало да изађе на горе на површину и да, да то, ту одређену тежину коју је давало. Нажалост то више није тако, ни у свету а поготово не код нас, значи немаш ту пирамиду. То је велика разлика. Пирамиду у којој је на врху два или три бенда, мегаселера, добрих или лоших али оних који се продају за стотине хиљада плоча, онда део њих који представљају средњу струју, онда део доле, андерграунд, који пре или касније исплива, можда се помера на тој пирамиди па неко други касније постане андерграунд. Р.Е.М (*R.E.M*), идеалан пример. Р.Е.М. су били највећи андерграунд састав осамдесетих па су се померили на тој лествици, Клеш исто, померили се степеницу више, Ју Ту (*U2*), кренули исто из андерграунда да би дошли до врха пирамиде, и онда они на тој пирамиди обезбеђују... постојање врха пирамиде обезбеђује и успех овима доле. Ако немаш врха, као што у Србији сада

немаш врха те пирамиде, практично можда сад си почео да имаш, али пре десет година сигурно ниси имао.

М.Ш. Ко?

В.П. Па не знам, мислим оно, можда су на врху рок пирамиде у Србији, али оно, мислим можемо да нађемо бар по пет мана тим бендовима, ко је једини који може да напуни Сајам? Ван Гог, Рибља Чорба и Бајага. Бајага није написао добру песму петнаест година. Бора Чорба није написао добру песму петнаест година. И Ван Гог је оно фолирантски бенд пар екселанс. Значи оно, то је тако. Овај, стварно смо баксузи. Зато није добро ни овој сцени доле, а није баш било тако пре двадесет година. Пре двадесет година си имао бендове који су снимали јако добре плоче и који су заслужили то место на врху пирамиде, онда имаш и остале, и њима је добро, знаш. Бора Чорба је писао добре песме до осамдесет седме. Бајагић исто. Али на жалост, ни Хрватима, и они имају исти проблем са том сценом. Ја мислим да је велики проблем нашег савременог рокенрола то што, на силу морају да се извлаче квази звезде, као рецимо Дарквуд Даб, и такви. Они људи немају песме да буду звезде. Дарквуд Даб је супер бенд, али знаш оно, реално нема три песме које ће да се свиде клинки од четрнаест година. А ако нема песме која ће да се свиди клинки од четрнаест година, она ће да слуша народњаке. Она мора нешто да слуша. Тако да је неопходно постојање бенда које прави песму за клинку од четрнаест година, и то смо имали пре двадесет година а сада немамо. То је највећа разлика.

М.Ш. Које групе су правиле најбоље концерте?

В.П. Па то је тешко питање, зато што, онда, кад ти имаш, шта значи најбољи концерт? Зависи од публике, дакле од публике, шта публика воли. Постоји нека фама, Бијело Дугме никада није знало да свира, али то није било битно публици која је одлазила на њихове концерте. Постоји такође фама, да је Смак знао супер да свира. Зато су и одлазили разумеш на концерте. Овај, ја сам највише уживао, у то време мојих тинејџ година ја сам највише уживао на концертима Азре. Ту сам потпуно одлепљивао. Разумеш, пет година пре тога сам одлепљивао на концертима Бијелог Дугмета. Пет година иза тога сам гледао већ најавангардније цезере на свету. Тако да, зависи од година.

Шта је било мерило доброг концерта.

И то је тешко питање, мислим шта, ништа, исто као и данас.

Ово сам ти исто за ривалитет одговорио...

Ови рецимо, Њу вејв екипа се јако пуно волела и поштовала. Они су стално ишли на те њихове колективне заједнице, петоро шесторо се скупиле бендова, па ђутуре свирају. Ту није постојало неке суревљивости. Можда евентуално Џони. Можда Џони Штулић је био мало изнад других, али он је реално био мало изнад других. По свему, тако да се мало понашао, другачије. Онда исто Која. Која је био мало изнад других, мало, али не много.

Е да ли је било фестивала у Београду?

Хтео сам да то још одавно, када сам почео да причам. Је л си чуо за Бум фестивал? Е, то је био једини озбиљни рок фестивал у Београду. На Бум фестивалу је свирала прва лига југословенске рок музике сваке године. То је било под обавезно. Да дође десет бендова који имају нову плочу, да свирају на фестивалу. Ван тога, био је суботички фестивал који је до седамдесет и девете године био забавни фестивал музике. Њега је жири променио. Жири је седамдесет девете довео панкере. До седамдесет девете је био фестивал забавне музике као што је данас Врњачка Бања. Знаш. Овај, и био је фестивал омладинског стваралаштва, па је једна од многих активности била и да мало засвирају.

Зајечарска Гитаријада, је постојала али није имала никакав значај до осамдесет седме, осме, када је екипа која је била љубоморна на екипу из Суботице, одавде из Београда, покушала да гуши оно тамо а да овоме диже рејтинг. Али то је било тек тамо осамдесет осме, девете. Овај, и никада нису то успели у суштини. Једина година када је Зајечарска гитаријада била прогресивна је била када су се скупили Директори са Црвена Бандо, али је то, после тога су отерали жири, овима узели победу и остало, јер је оно било бога му, веома неморално у време нарастања Милошевићеве популарности. Одржавали су се фестивали по Београду седамдесет осме, девете, али ја се некако сећам да је већина фестивала била траљаво одрађена. Као најбољег фестивала из тог доба се сећам, оног код Хиподрома, то где је Дугме окупило још седам осам бендова, али се то није звало фестивал, то је био, Хиподром '81. То ми је био оно, тога се сећам као озбиљног фестивала. И тешко да је, било је оно фестивала, цез фестивала наравно, али аутентичних фестивала не. Углавном је алкаво било, окупи безвезе неки организатор десет бендова у Пиониру, али безвезе три песме, шта.

Били су испраћивани у дневним новинама сасвим пристојно, понекад и кроз рецензије. Најаве неке, неки интервју, али мислим и ето. То је зависило од тога колико је ко од музичара био популаран. Ипак је држава држала то, и дневне новине су биле државне, као и радио. Све је то било повезано. Ако БијелоДугме објављује плочу за загребачки Југотон, наравно да ће сутра после изласка да дођу да свирају у Недељном поподневу. Наравно да ће сутра имати интервју на радију, и наравно да ће оно сутрадан главних три четири оно као новине овде и тамо. То је то. Ето.

Прилог бр.3

Интервју са Драганом Амброзићем⁴³

М.Ш. Када сте почели да идете на концерте

Д.А. Па добро ја сам први пут био, тада се прво ишло у дискотеке. Овај, први пут када сам био у дискотеци, то је било у Дому Омладине, у Дансинг Сали, седамдесет и... седме године ја мислим седамдесет шесте, крајем седамдесет шесте или почетком седамдесет седме, па рецимо седамдесет седме године, а први онако баш велики концерт на коме сам био, био сам седамдесет девете у хали Пинки када су свирали Пако Де Лусиа, Џон Меклафлин (sic!) и Лари Коријел ти, као чувени гитаристи.

М.Ш. Који је био ваш први значајнији концерт?

Д.А. Па тај први значајнији концерт који сам рекао је тај седамдесет девете године када су били Пако Де Лусија, Џон Меклафлин и Лари Коријел у хали Пинки у Земуну.

М.Ш. Шта се слушало у то време?

Д.А. Па знаш шта, крајем седамдесетих година, мислим то је било, кад си у гимназији, онда ти је то неки период када истражујеш музику, и ето у том тренутку је био Њу вејв и Панк рок, оно прва генерација, мислим то је крај седамдесетих година, средина седамдесетих година у ствари седамдесет шеста, седамдесет седма, седамдесет осма ти си то могао да чујеш доста на Студију Б, захваљујући Слоби Коњовићу и емисијама „Вибрације“ и „Дискомер“ и овај онда смо могли, нешто од тога је могло да се купи чак од плоча и код нас је било исто то тако да то је била главна ствар, мада сам ја откривао наравно и оне старије ствари пре свега са те неке америчке то се зове сингер сонграјтер сцена, онда су ти извођачи који су пореклом негде мање више из фолка типа Нил Јанг (*Neil Young*), Џони Мичел, па и Боб Дилан (*Bob Dylan*), Лионард Коен (*Leonard Cohen*), та струја... Кросби Стилс Неш и Јанг (*Crosby, Stills, Nash, & Young*).

М.Ш. Колико су концерти били посећени?

Д.А. Па то знаш није било толико концерата овај, били су страни концерти су били прилично посећени, не знам ево рецимо Пинки је био пун то је је ли, било сигурно две хиљаде људи, можда и више.

М.Ш. Колико година су имали посетиоци?

---

⁴³ Драган Амброзић је рок критичар. Почео је да пише средином осамдесетих. Музички је уредник Дома Омладине у Београду.

Д.А. Па како који, знаш по жанровима. Значи ти рецимо концерти у СКЦ-у то као у доба наше Новоталасне групе Шарло Акробата, Идоли и Електрични Оргазам то је овај, то је било, знаш од петнаест шеснаест година па до негде тридесет и нешто, тако, тридесет.

М.Ш. На којим местима су се најчешће концерти одржавали?

Д.А. Па гледај овако, ту је постојао мали проблем пошто рецимо Студентски Културни Центар није смео да ради комерцијално него су могли само бесплатне концерте да раде на почетку то када већ причамо о седамдесет осмој седамдесет деветој то јест тек касније им је допуштено да продају карте регуларно то је било тек после осамдесете године овај тако да рецимо СКЦ је имао ту неку фору да покуша да ради неку домаћу сцену мало овај анимаира и да њима да прилику да свирају своје концерте, а овај у Дому Омладине то је ако се сећам то је само цез био заправо и блуз, они су радили продукцију београдског цез фестивала овај шта си питао заправо где је највише било концерата?

М.Ш. Где су се најчешће одржавали концерти?

Д.А. Па знаш шта није тако пуно било рецимо страних концерата али рецимо било је у Пиониру је било концерата. У Хали Пионир је баш било неких страних гостовања запажених током седамдесетих година не знам Дип Парпл, Кокни Ребел (*Cockney Rebel*), не знам кад је био, Ерик Бардон (*Eric Burdon*) је био седамдесет четврте, Бони Ем су рецимо били тад, знаш тако, било је запажених гостовања и полако је почињао Сава Центар да се касније прикључује, али у суштини ти си имао нешто што је популарно рецимо било у, Дому омладине су биле популарне такозване игранке и онда дође бенд као што су Црни бисери Владе Цета и свира. Али они свирају не само свој репертоар него свирају велике хитове који су у том тренутку популарни па су их они обрадили или ја када сам био први пут у Дискотеци овде баш у Дому Омладине била је група Мама Ко ко која је била баш добра они су то је изгледало тако што си ти, они су свирали рецимо пола сата па би пола сата диск цокеј пуштао музику па би опет ови свирали пола сата па би опет овај. А ни тај диск цокеј није био обичан него је био као на радију он ти најави песму знаш коју пусти и онда је то имало цео фазон знаш мало није само забава била него и едукација, како да ти објасним значи они те мало информишу шта је ново у свету, који су нови хитови, и чујеш мало чујеш нешто са плоче, а нешто чујеш ша је бенд увежбао, што бенд зна да свира, а има и мало свог оригиналног материјала па је то било онако као прилично занимљиво, тако да те свирке у дискотеци те као игранке нису биле као игранке оно као неко ти пусти неки ритам па ти скачеш, него је имало неки свој шмек.

М.Ш. Како сте се информисали о концертима?

Па гледај то је било једино могуће заправо читајући дневну штампу типа прочиташ у политици, Вечерњим новостима, то су ти новине једине заправо биле, Политика експрес се појавила као нека модерна новина...

М.Ш. Да ли су се рекламирали у медијима концерти?

Д.А. Па нису се рекламирале него су то биле информације. Оно као прочиташ као најаву имаш музичку страну на пример и тамо се прво појави најаву као нека. У Политици чак и није било никакве музичке стране него то ако се продене...они имају онај недељни програм културних установа, који и сада излази, сада излази суботом, а раније је излазио недељом и онда ти ту прочиташ као у Дому Омладине имаш концерт тог и тог, ситним словима онако ког датума је ко и или знаш онда тако сазнаш, овај то је један вид информација био. А други вид информација је био, ипак су ту лепили неке фотокопирани плакатиће негде ту и ту на бандерама сами људи није било овако плакатирање дозвољено као сад, оно на велико, ретко је могло. Ја рецимо се сећам да се концерт групе Дип Парпл рекламирао, ја ако не претерујем можда месец дана читавих је стајао билборд испред Дома Омладине, овај исти који сад стоји, он је и тада био, и они су залепили то је стајало рецимо, можда чак два три месеца, али није било никаквих плаката, ничега другог. Међутим сав град је туда пролазио и сви су знали, мислим ем није било пуно концерата, овај ем знаш то је ипак била велика вест јер су Дип Парпл били у том тренутку топ топ бенд једна од највећих атракција овај и било је просто ето невероватно да долазе у Београд. Било је довољно да стоји један велики билборд у центру града и сви су знали. И трећи извор информација је било оно од уста до уста. Знаш, чујеш, неко ти каже, мислим, људи су се ипак дружили доста интензивно овај, виђали су се ако ништа друго, у школи, и онда, ако неко зна, он пренесе ту информацију свима, каже ја идем тамо, па купио сам карту и тако даље. Друго није било толико места за излазак, па је могло да се распиташ на три четири локације шта се дешава и то је то.

М.Ш. Какав су ефекат остављали концерти на посетиоце

Д.А. Ја мислим да је у Београду постојала увек тако нека жеља за културом, проширењем својих културних видика, и да је то просто један део лепе традиције Београдске, ја и сада налазим да је наша публика врло знатижељна врло радознала и врло смела да проба разне нове ствари, разна нова узбуђења, и тако да су људи просто грабили та искуства, поготово, ја не знам наравно то, али поготово после тих педетих шездесетих, нарочито те прве половине шездесетих када су доста били стиснуте, овај просто су читаве генерације, значи просто су постојала стриктна партијска ограничења шта сме у култури да се ради шта не сме. После се то мало, после шездесет осме то је попустило мало, и мада је ту било и даље разних видова контроле ипак су почели да се дешавају различити концерти домаћи и страни на којима си јако смеле ствари могао да видиш и људи су просто хрлили да виде те ствари пошто им је то на неки начин ето мало давало неки дах слободе. Мислим, ти концерти су имали доста, чак мало и политичког набоја, мало другог политичког значаја, мало су разбијали тај клише тог културног живота какав нам се диктирао преко званичних медија, ако прва, а као друго, са друге стране, омогућили су да се чак мало метафорички критикује режим нарочито кад погледаш ово што су радили новоталасни бендови, значи то није била нека директна политичка критика, али

метафорично, критика рецимо друштвеног статус квоа у том тренутку, и те како, и то су наши бендови чак радили. А ови страни бендови су били врло узбудљиви музички, и онда људи су имали приличну музичку културу и онда се доста водило рачуна о томе, и свако је гледао да некако сам себе изгради, да нешто сам са собом уради, то је просто био некако захтев времена и у хипи временима, и после у време панк рока како год хоћеш и новог таласа, овај па су људи просто желели да оду на стране концерте, ниси их ни имао сваки дан, кад већ причамо о страним. Тако да је сваки концерт мењао друштвени и културни контекст у Београду, и био је сматран за значајан доживљај, БЦФ (Београдски цез фестивал) је ту одиграо страшно ваћну улогу јер су они довели страшно велики број најбитнијих цез извођача тог времена. Ето.

М.Ш. Колико су посете одређеним концертима утицале на ваш статус у друштву?

Д.А. Па то је увек било фора, ако можеш неки пут да, знаш неки пут за неке концерте ниси могао да доћеш до карте, па овај добро је као, мислим фора је да имаш а други нису успели да набаве. Али то је увек тако, тако је и са фестом било, било неких пројекција на које не можеш, продате карте, не можеш да ућеш, па као убациш се накако да стојиш са стране, знаш неког ко ради рецимо у Дому синдиката, пре Сава центра а главне пројекције су биле у Дому синдиката. Увек је тако било и увек је то нешто значило.

М.Ш. Како су се људи понашали на концертима, да ли је било туча?

Д.А. Није, мислим није, много је било мирније, било је просто, публика је, публика је једноставно са страхопоштовањем и са дужном пажњом пратила уметнике који су долазили, зато што нам није било толико пуно концерата у граду, и онда пошто није било тога пуно, онда су људи то вредновали то на други начин, просто су поштовали странце који су дошли код нас, тек после када је кренуо Њу вејв и панк онда је мало настало тог гуркања али то је било као у школском дворишту, али ништа опасно.

М.Ш. Које би сте концерте током седамдесетих издвојили?

Д.А. Па кажем ти рецимо ја мислим да је тај концерт Дип Парпла у хали Пиониру био значајан јер су они били заиста врхунско име свугде у свету и онда су дошли код нас. Такође тај концерт групе Кокни Ребел, кога се ти не можеш сетити наравно, али та група је исто била врхунска у том тренутку када се појавила код нас. Ја нисам био на тим концертима, ја сам тада још био у основној школи. Али та два концерта су била веома битна. И нешто касније, осамдесет друге, кад су дошли Токинг Хедс (*Talking heads*) на врхунцу славе. Ето то су три нека концерта. Мада је било концерата, то је интересантно, у принципу их нису радили толико београдски колико словеначки промотери, пошто су они били ближи западном тржишту, онда су

лакше добијали те концерте, пошто је бендовима било лакше на пропутовање из Италије у Аустрију да прођу кроз Словенију. Тако су они имали контакте. Онда када је неки бенд ишао за Грчку, онда би ишао копненим путем, тако да би онда концерти били обично у Београду, па доле Солун и тако даље.

М.Ш. И на крају, како су концерти утицали на формирање ваше личности?

Д.А. Па јако, знаш оно као то је ствар која на неки начин увек мења начин на који ти видиш самог себе, и овај, само учешће у тако неком концерту значи да ти учествујеш у некој заједничкој популарној култури као свуда у свету. И то је узбуђење које просто не може да се пореди ни са чим. Зато је мени сад, ја као организатор концерата покушавам да то се дешава чешће у Београду и то ми је био просто као неки мој културни пројекат оно да деведесет прве када се ствар распала код нас у земљи, ја сам тада уређивао музички часопис Ритам, али сам имао контаката са концертним агенцијама и намерно сам покушао да радим стране концерте и ево сад радим не само у Дому Омладине, радим Егзит, Београдски цез фестивал, радио сам прошле године и Белеф и гомилу још онако страних концерата. Али то ми је главна идеја, да те, у ствари оне јако пуно мењају начин на који овде функционише овде култура. Много је другачије кад ту почну да се дешавају ствари које се дешавају свугде у свету и кад почну те ствари код нас да се свакодневно збивају, онда си ти на неки начин део тога што се дешава у Лондону, Њујорку и тако даље. Много је другачије било раније када није било те атмосфере него седнеш кући пустиш плочу и машташ како то изгледа. Знаш ето, ово сад, јако је важно да то буде ту да нам се дешава, јер на неки начин онда и неке наше уметнике и нашу публику охрабрује да ураде нешто са собом.

Прилог бр. 4.

Интервју са Петром Јањатовићем⁴⁴

М.Ш. Када су концерт почели да се одржавају

П.Ј. Па негде у првој половини шездесетих година значи оно друга, трећа, четврта година, и то је било или при месним заједницама или при домовима култура, то су главна нека места била, то су више биле игранке, то се тада још није звало концерти, јер су се састави трудили да свирају стране песме, да их што боље скину и онда је било, не знам у Дадову, па је била Симонида, па Еуридика, и не знам то су тако нека места била, и то су биле оне варијанте типа матине за млађе од чет'ри па до седам, па за старије од осам па до десет једандаест.

М.Ш. Која је разлика између игранки и концерта?

П.Ј. Па буквално дакле кључна разлика је у томе што се на игранкама свирали познати страни хитови, а концерт је оно варијанта изађе бенд па свира свој материјал уз понеку страну песму.

М.Ш. Које су групе доминирале сценом у СФРЈ почетком седамдесетих?

П.Ј. Дакле кључни састави су били ајде да идемо оно од Сарајева, тамо су Индекси били веома важни, Бијело дугме се направило тек седамдесет четврте године, Сарајево, Индекси и била је та нека група Амбасадори, која је доста јака музички била али они су били оријентисани на фестивале, али су редовно свирали, па онда рецимо у Београду Ју група, Корни група па Поп машина, ударне групе, па онда С времена на време, они су ишли на ту акустичарски музику, у Загребу су били Тајм, затим је, не касније је почело, у Љубљани је била група Млади леви, они су такође били музички јаки, то је у првој половини седамдесетих. У Београду су и даље деловали Црни бисери као битан бенд без обзира што су они настали шездесетих година. То би могле да буду оно најважније групе тог периода.

М.Ш. А Силуете?

П.Ј. Па знаш шта, Силуете су најважније за, каријера Силуета су шездесете године, и они њима је опала популарност крајем шездесетих, почетком седамдесетих тако да је то био више бенд који је водио Зоран Мишчевић, певач, и кроз њега су пролазили музичари оно, невероватном брзином. Тако да они, у тим седамдесетим годинама су изгубили значај.

М.Ш. Када сте почели да посећујете концерте?

---

⁴⁴ Петар Јањатовић (1956) је рок критичар. Почео је да пише средином седамдесетих. Аутор је *Ју рок енциклопедије*.

П.Ј. Па ја мислим први концерт на коме сам ја био, мада је то била више игранка је била игранка Црних бисера у Дому Омладине, мислим да сам био седми основне, значи то је могло да буде шездесет девета година.

М.Ш. Када сте почели да пишете о концертима?

П.Ј. Па ја сам, кад сам био у гимназији био сарадник емисије „Вече уз радио“ Првог програма Радио Београда, тако да сам онако врло стидљиво и помало писао или приказе концерата или приказе дискова, тако да кажем, крајње аматерски, а озбиљно сам почео да се бавим новинарством негде седамдесет и пете године када сам завршио гимназију и почео да пишем за тадашње листове Здраво, па касније за Џубокс и тако даље. Значи отприлике кад сам уписао факултет.

М.Ш. Које су домаће групе правиле од тих, најбоље концерте?

П.Ј. Говоримо о седамдесетим?

М.Ш. Да.

П.К. Поп машина је правила одличне концерте, они су имали ту традицију да свирају велике бесплатне концерте тако да су они буквално први направили концерт на Хајдучкој чесми седамдесет друге или седамдесет и треће године који је био онако целодневни хепенинг, они су позвали бендове, из бивше Југославије тако да је била онако велика, лепа манифестација на отвореном, па су на Хајдучкој чесми још једном направили концерт, а иначе су они имали у Хали спортова своје уобичајене, не знам како се то звало, рок шоу није ни важно, и то су имали малтене једанпут у четири месеца, с тим што су на тим концертима они били домаћини а долазили су, састави сличног музичког опредељења из целе Југославије. На тај начин смо први пут имали прилику да видимо младу групу Парни ваљак, па младу групу Бумеранг из Словеније, па Јутро које је касније настало, из којег је постало Бијело Дугме, тако да су мени ти концерти остали у сећању. Друго, Тајм у првој фази када су имали ту мало већу поставу одличних загребачких музичара који су сви касније почели да се баве цез музиком, дакле Тајм је у тој првој фази исто имао одличне концерте. Ја сам волео Ју групу да слушам зато што су имали, увек били врло увежбани и добро, ефектно свирали и имали онај низ јаких троминутних песама. Корни група такође је имала добре наступе, они су такође били одлични инструменталисти тако да ето, њих бих издвојио као неке од најзначајнијих, ето.

М.Ш. Када су страни извођачи почели да долазе овде?

П.Ј. Па већ негде средином шездесетих година, су бивале претежно енглеске групе и свирале су или рецимо у оквиру, на пример Сплитски фестивал је имао тај фазон да позива стране групе, па увече ови су као, забавњаци, па онда ови као гости направе концерт. Онда у Дому синдиката су били састави као рецимо Срчерс (*Searchers*), онда је крајем шездесетих су почела да долазе имена која су у том тренутку била актуелна, знаш ти који су нам тада долазили шездесетих, већ им је

падала популарност, али не знам свирали су рецимо Манго Џери (*Mungo Jerry*), група која је почетком седамдесетих била јако популарна у свету, они су имали онај хит *In the summertime* и углавном су дошли оно у тренутку када су на врху топ листе у свету, па је већ средином седамдесетих, било нормално Стонси су свирали у Загребу седамдесет шесте, Џетро Тал у Београду седамдесет пете, Дип Прпл дакле то су групе које су у том тренутку биле јако популарне.

М.Ш. Колико су били посећени концерти?

П.Ј. Па ови сад што сам ти набројао седамдесетих година, мислим, солидно посећени у складу са тадашњом количином публике, зато што тада, мислим на пример, можемо да причамо сада како су Дип Парпл две хиљаде треће године продали осамнаест хиљада карата у Београду. Тад кад су били седамдесет и пете, тад су били у Пиониру и тад су продали пет хиљада карата. Међутим, то се сматра да је одлична посета била јер то је тада публику су чинили од петнаест година до тридесет година, а две хиљаде треће публику су чинили од петнаест година до шездесет. Тако да то пет хиљада је изузетно добро, и у принципу ко напуни халу то је био невероватан успех. Први пут је рецимо три пута распродат Пионир када је Бијело Дугме рецимо свирало, оно значи пре тога је било невероватно да нека група пре тога прода три пута халу Пионир. Значи то је била добра посећеност само у складу са тадашњим бројем људи који су конзумирали ту музику.

М.Ш. Да ли сте присуствовали тим концертима?

П.Ј. Једино нисам био на концерту Ролинг Стонса у Загребу. А у тим у Београду сам био.

М.Ш. Каква је била атмосфера?

П.Ј. Атмосфера је била знаш оно класичан добар пријем публике. Оно ишчекивање, па још ако група касни онда крену лупање ногама оно: ајде ајде ајде... то баш јако добра реакција на песме јер су људи који су били на тим концертима знали те песме. „Значи није то онако као сада монденски дошли као Џетро Тал или Дип Прпл, идемо, ићи ће сви”. Него су заиста били људи који то воле. Мислим да се реакција публике није разликовала ни по чему од реакције публике какве су они имали у Паризу, Лондону и где. С тим што ми причају људи који су били на концертима Стонса у Загребу да је била таква тишина, да ваљда су људи толико били констернирани чињеницом да гледају Стонсе да оно нису ни реаговали. То је сад један од случаја.

М.Ш. Шта је било мерило доброг концерта?

П.Ј. Па, мислим знаш, најважније је да дође група која је усвирана, која поштује публику значи да се колико толико у складу са могућностима тог времена обезбеди добро озвучење, добро светло да они дођу, да добро свирају, да то не буде оно концерт сат времена и један бис петнаест минута него да пружи оно, дакле зашта

је публика платила карту а то је солидна дужина концерта, све најважније песме из каријере и то је то.

М.Ш. Да ли је постојао ривалитет међу групама по питању наступа?

П.Ј. Па наравно, већ је оно, досадна прича оно колико су, колико је постојао ривалитет између група Смак и Бијело Дугме, јер је Смак група у којој су врхунски инструменталисти, а Бијело Дугме, је покупило популарност на рачун поскочица и фолк оријентисаних песама, тако да они који су били смаковци су били загрижени наравно за Смак и нису подносили Бијело Дугме, а они који су волели Бијело Дугме нису обраћали у принципу пажњу на Смак, и овај, тако да је и у интервјуима и у текстовима то било потенцирано, чак има нека прича, ја не знам колико је то тачно, на албуму „Црна дама” групе Смак, то је њихов други албум има један веома компликован, онако доста цези оријентисани инструментал који се зове Домаћи задатак и наводно је то био домаћи задатак, порука Бијелом Дугмету, „кад научите овако да свирате онда се јавите”.

М.Ш. Које би сте од концерата у Београду током седамдесетих издвојили?

П.Ј. Сем тих концерата Поп машине, што сам ти мало пре причао, који су мени остали у врло лепом сећању, био је онај концерт о коме сам баш јуче у емисији причао (емисија Јубокс на радију Б92, на програму током 2006, 2007. и даље се емитује у 2008. години) , дакле у оквиру Београдског пролећа, рок вече у Дому синдиката, када су свирали Ју група, Тајм, Корни група, Млади леви из Љубљане и ја сам тад по први пут на једном месту имао прилике да видим четири ударна бенда у том тренутку у Југославији и они су, сва четири бенда су се максимално потрудила да се покажу што боље јер је ем ту било пуни људи из медија, ем је био Дом синдиката, ем су ту најкомпетентније колеге са сцене, овај, треба покупити што више позитивних бројања. Онда, шта ја знам сад, треба се сетити... Сећам се тог, један од... Је л' не мора Београд да буде?

М.Ш. Па, мора...

П.Ј. Онда сам јако волео да одлазим на Београдски лето које се одржавало у Дому омладине, где је била она кобинација и позоришне представе и концерти и оно хиљаду догађања, и онда сам у више наврата слушао поноћне концерте групе С времена на време, они су такође били врхунски због тога што су, ем су С времена на време имали одличне песме ем су имали одличну комуникацију са публиком. То је било у Београду у пола ноћи у времену када је тешко било да се нешто дешава. Све се дешавало до поноћи и била је она варијанта публика им додајује, они одговарају, врло, врло опуштено, опуштене свирке, малтене као неке кућне забаве. Волео сам и концерте Ју групе традиционално у Хали спортова, они су такође сваког двадесет и деветог новембра (дан републике у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији) правили своје рођенданске концерте, јер је Ју група основана званично двадесет деветог новембра, па се зато и зову Ју група, и то су биле такође добре, добре свирке, и такође су имале добар избор предгрупа, дакле пријатеље из састава

који су долазили ту. Онда, мислим да су неки од концерата Бијелог Дугмета из оне фазе када су се навукли били на симфо рок, такође били импресивни, негде средином седамдесетих година такође у Пиониру, са филхармонијом, са онако озбиљним хоровима, то су спектакуларни наступи. Мени је остао и концерт на Хајдучкој чесми у сећању, првенствено због броја људи, ја никада раније нисам у Београду видео толико људи на једном концерту. И ето, то је оно чега се на брзину сећам.

М.Ш. Чини ми се да је крајем седамдесетих настало затишје, да се нешто мање великих концерата одржавало, једино сам Бијело Дугме нашао, од страних јако мало, ништа...

П.Ј. Па јесте, да сада не могу да се сетим али мислим да није ни било, да си у праву, да се нешто није бог зна шта дешавало, мислим да је последњи велики концерт кога се ја сећам био Ерик Клептон, седамдесет и шесте у Београду, и овог даље не памтим, а оно што је битно, тај крај седамдесетих је и та преломна варијанта, када су почели да се појављују новоталасни и панк бендови у Југославији, и када су ови мало заћутали, старији музичари, кад је кренула та једна, сасвим друга прича. Знаш, тако да рецимо, концерт састава Ратс (*The Ruts*), данас заборављеног панк бенда из Лондона је био онако, за те нове клинце, феноменалан, први пут су имали прилику да виде актуелан британски панк бенд у Београду, то јест тачније у Земуну, у хали Пинки. Тако да овај, у праву си, нешто много тога није било тако да...

М.Ш. Који су концерти имали највећи одјек у јавности?

П.Ј. Седамдесетих?

М.Ш. Да.

П.Ј. Дакле споменути Џетро тал, Дип прпл и Ведер рипорт, они су свирали неку врсту цез рока, такође у Пиониру су били и то је био такође један од тих концерата када ти дођу људи који су у том тренутку веома актуелни у свету. Тако да је то оставило трага, доста добар медијски и што се тиче публице одјек су имали концерти које су у пар наврата направили Џон Меклафлин, чувени гитариста, Пако де Лусија, и Ел ди Мејола (*Al Di Meola*), њих тројица су заједнички правили концерте и то је код познавалаца музике, и код људи који су дакле гледали ту неку интелектуалну страну, јако овај, јако добро дочекани.

М.Ш. А Лари Коријел?

П.Ј. Дешавало се, пошто су у више наврата они свирали да типа Пако де Лусија не може па га замени Лари Коријел, тачно да, да, да.

М.Ш. Током седамдесетих, чини ми се фестивали су мало замрли, али да ли их је било?

П.Ј. Мислиш на рок фестивале?

М.Ш. Да да да, јер карактеристичне су игранке и фестивали за шездесете.

П.Ј. Мислиш, од рок фестивала био је тај Бум фестивал који је започет у Љубљани седамдесет и прве и, ваљда седамдесет прве, друге и треће у Љубљани, па се онда преселио у Загреб, па се из Загреба преселио у Београд, па су последња два, седамдесет седме и седамдесет осме била у Новом Саду. Тако да је то оно кључно и имао си оно Омладински фестивал у Суботици и зајечарску Гитаријаду као две манифестације које су имале такмичарски карактер и у принципу подржавале нове снаге. А овај Бум фестивал је био битан због тога што си ти у два дана или колико је већ фестивал трајао, могао да видиш гро најважнијих састава у целој Југославији.

М.Ш. Какав је био однос музичара и публике?

П.Ј. Па сад не разумем питање баш најбоље.

М.Ш. Па, колико, споменули сте, рекли сте да су били јако пријатељски у Хали спортова, да су разговарали...

П.Ј. А то је са оног концерта С времена на време, у Дому омладине...

М.Ш. Да, да, али на већим...

П.Ј. Па стандардан, ништа то ништа другачије него данас.

М.Ш. Није било ништа оног...

П.Ј. У ком смислу?

М.Ш. Па било је само оног: „Хајмо руке горе“ и то.

П.Ј. Па мислим: „хоћете бис, хоћемо бис“. Не знам десило се на једном концерту Поп машине да је бас гитариста Роберт Немечек разбио бас гитару на бини, јер су то радили и у свету, па је онда бацио бас у публику, па су се ови отимали, да добаце до те гитаре. Мислим, ништа битно различито него данас.

М.Ш. Колико су рок концерти били испраћивани у медијима?

П.Ј. Па, не претерано, зато што су тада је специјализована музичка новина била Џубокс која је то пратила врло детаљно пратила, Пеца Поповић је успео да изгура да у дневној Политици буде једна музичка рубрика која је ишла једанпут недељно, онда су ту ишле и рецензије и прикази концерата, када су веће манифестације биле, фестивали, као што је рок фестивали као што се дешавало на Калемегдану, онда је то рецимо пратила Илустрована политика, Експрес политика је имала своју музичку страну, али знаш то је било оно, те новине које су мало биле популистичкије, онда су одвајале тако нешто или одвајале страницу или две, и овај, а

телевизија тешко, то овај да су пратили и да су чували данас би смо имали битне архивске материјале, тако да је знаш оно, Студио Б је то пратио, Двеста двојка и сем дакле Џубокса још те неке новине које су овај, кажем имале те своје музичке стране.

Прилог бр. 5

Интервју са Бранимиром Локнером⁴⁵

М.Ш. Када сте почели да одлазите на концерте?

Б.Л. Па ја сам почео да одлазим кад сам имао, не рачунајући овако кад су ме родитељи водили као баш јако малог, ја сам почео да одлазим са тринаест година, можда да кажем и са дванаест, значи седамдесет треће, седамдесет четврте су били концерти, оно отприлике концерти на које сам ја почео да идем, они концерти на које ме нису, ајде тако да кажем, водили родитељи, и нису представљали оне концерте који су кроз себе вукли неку конвенционалну типологију. Тако да оно што кажем седамдесет треће, седамдесет четврте године, први, први концерти на којима сам ја ишао, сећам се, први концерт је, већи, на који сам ја ишао као клинац био тек отворена хала Пинки, мала сала, пардон, велика сала, у великој сали, свирали су Поп машина и мађарска(!) група Скорпионс, позната њихова група, једна од најзначајнијих њихових група, Поп машина је отказала, а свирали су, било је ту негде осамсто људи било је јако јако добар концерт. Ајд тако да кажемо, од тих ових.

М.Ш. Када је он био?

Б.Л. Седамдесет треће године.

М.Ш. Шта се слушало највише у ваше време?

Б.Л. Па мислим оно, ја могу да кажем за себе да сам био већ, да сам ишао можда мало испред својих колега у школи, мада, оно што сам ја слушао више су слушале старије генерације, доста старије, али у оно време се отприлике делило и у школи и у основној ко слуша рокере, ко слуша рок музику ко слуша народњаке. И ја могу рећи да је у гимназији где сам ја ишао, али рецимо и у основној школи, врло, врло мали проценат био њих који су слушали народну музику. Ајде да кажем да је то негде од петнаест до тридесет посто, највише тридесет четрдесет посто у једној генерацији, барем је тако било у Земуну, а у гимназији је тај проценат био још и мањи, можда је било другачије у овим школама другог типа, медицинска, машинска, кожарска или тако нешто, можда је тамо било, али у гимназији, врло миноран проценат неког да је слушао народну музику.

М.Ш. Колико су били посећени концерти на које сте ишли.

Б.Л. Па ја могу да кажем да су тада концерти, поготово они који су били интернационалног карактера, да се знало много раније, значи неколико месеци и да су то се стварно исчекивало код оних правих, код оних правих фрикова који су живели за то, и рецимо баш се онако дуго размишљало, скупљале су се паре, кад се то догоди, све, бар кад говоримо о иностраним концертима, међутим, ја морам да кажем да су концерти тада имали већу тежину него данас. То ми се јако дуго касније

---

⁴⁵ Бранимир Локнер (1961) је рок критичар. Почео је да пише 1980. године.

причало, пре тога, после тога, на концертима је владала поприлична атмосфера. Међутим могу да кажем да је приличан број тих концерата, сем одређених наших неких група, да је имао пуне сале. Зависи од случаја до случаја, али ти интернационални, концерти ни један практично колико се ја сећам, сем можда нешто касније, није а да је био дупке пун, били су, ајде сад, можда идем сувише у неку, проблем, ако говоримо о периоду од седамдесет треће до седамдесет осме, девете, од гостовања страних бендова, барем у Београду, ајде да кажем да је рецимо у осамдесет пет посто случајева сигурно нису биле пуне сале, али нису биле ни празне, значи две, три, четири хиљаде људи, зависи како је која могла да прими, осамсто, хиљаду, али, за петнаест посто би смо могли да кажемо да је било пуно, и распродат концерт. Али је имало већу специфичну тежину и већи интезитет дешавања, пошто у оно време се много теже долазило до снимака, јако, теже, је постојала могућност да неки бенд сниме нешто бар код нас, кажем, теже се долазило до плоче, до ЛП-ија, касније и сами концерти су и због бендова имали значај у даљој промоцији њихове каријере, него што су то имале плоче.

М.Ш. Који је био просек посетилаца концерата?

Б.Л. То је варијало, али у седамдесетим ја могу да кажем да је просек година био између двадесет два и двадесет осам. Мислим било је и млађих, било је и старијих, било је старијих, било је млађих, али ајд да кажем, за време новог таласа, то се мало спустило и потпуно је различито него данас када је просек година четрдесет. Ајде да кажем између двадесет два и двадесет осам година.

М.Ш. Како сте набављали плоче.

Б.Л. Па ја сам у то време, као клинац сам био колекционар и у то време недељом је, касније је седамдесет осме кренула берза плоча као што је сад у СКЦу, у биоскопу „Дрина“, у 29. новембра, је била пре СКЦа, били су, неколико људи их је било који су набављали плоче из иностранства, и могао си да их наручиш преко каталога, преко каталога који су били *Cob* велшки, и *Gema records* енглески каталог, преко којих су се могле наручивати плоче тада је динар био конвертабилан, и ми смо стављали новац у коверту, е сад, ми смо стално бринули да нам неко на пошти не украде, али плоче су се тада могле наручивати.

М.Ш. На којим местима су концерти били највише одржавани?

Б.Л. Мали и средњи највише у Дому омладине, тек касније је дошао СКЦ, мало већи, више их је било у Дому синдиката, они највећи највише их је било у Пинкију у Земуну и у Пиониру, а у неком периоду седамдесетих година јако велики број је био и у Хали спортова на Новом Београду, били су рецимо, од домаћих бендова, Хала спортова, рецимо Поп машина је једна од првих одржавала своје хепенинге они су свирали од четири до шест сати са својим гостима, али често у оно време, и у другој често, али нарочито у првој половини седамдесетих, у Хали спортова, у паузи кошаркашких утакмица, или у паузи бокс мечева, су свирале рок групе. Знам да звучи смешно, али је тако.

М.Ш. Како сте се информисали о концертима?

Б.Л. Они који су то пратили, они су максимално то били. Постојао је часопис Џубокс, али били су још поред Џубокса, било је још пар новина, који су рецимо давале, Свен, ТВ ревија, које су пуно простора посвећивале рок култури, али оно, Џубокс је био основно средство. Пошто није била ситуација као сада, по квантитету концерата и по свему осталоме. Тако да сви они који су били отприлике јако лако су могли да се информишу, месец дана раније, говоримо о страним концертима.

М.Ш. Када су почели ти плакати да се лепе?

Б.Л. Одувек је то било, то када је почела рок култура, поп култура, то, паралелно иде са историјом музике историја плаката.

М.Ш. Какав су утисак остављали концерти на посетиоце?

Б.Л. Па на концерте су људи углавном одлазили да се проводе, али и да анализирају. Тако је постојала једна група људи која је давала све од себе, која је тотално уживала у музици, ми смо тад користили термин „падали су у транс“, нису падали ни у какав транс, али, али је било једно специјално стање духовно, колико су сви партиципирали заједно, колико су групе које су свирале биле популарне, публика је увек давала подршку. Атмосфера је генерално била боља него сада на концерту, много боља него сада.

М.Ш. Колико су посете одређеним концертима утицале на ваш статус у друштву?

Б.Л. Па може се рећи, али опет у седамдесетим је то био мање случај него што је то био случај у шездесетим, може се рећи да се дуго причало о томе, ако је неко баш загризао да буде рокер, не могу да кажем да су деловале на неки статус позитиван или негативан, али нешто специјално, али ко је више гледао познатије бендове имао је већу респектабилност од колега и пријатеља. Више су га ценили.

М.Ш. Како су се људи понашали на концертима, да ли је било туча?

Б.Л. Па било је на неким концертима је било инцидената не могу да кажем да није било, и да је била онако фина атмосфера, јер увек су долазили они који желе да праве кавгу. Полиција је и тада имала, овај, полиција јеста имала, током седамдесетих је јако волела да проверава неке, ајде тако да кажем, људе који се дрогирају или да проналази тако неке наркомане, и тако не знам шта, чак и више него што их је заиста и било у оно време. И волела је да легитимише, нарочито оне хипике, кад су они људи имали дуге косе и звали су их хипицима, по имену које су добили у Америци за време „Flower power“ покрета, и овај, било је пуно људи који су долазили из других места, овај било их је из целе Југославије и онда су они овде камповали, полиција је знала да их легитимише, да их онако испитује, мислим не

могу да ти кажем да је било мирно, било је инцидентата. Било их је највише на оним Бум фестивалима, Бум фестивали су ти били највећи фестивали, југословенске музике. Први је био седамдесет друге, треће, четрте, прва три су била у Љубљани, седамдесет пете је прескочено, седамдесет шесте у Београду, седамдесет седме у Новом Саду, и седамдесет осме у Новом Саду, онда су престали да буду, рецимо, познат је феномен да седамдесет друге и седамдесет треће у Љубљани, да се полиција, то су пуно причале старије генерације, ја сад, сам имао једанаест година, касније се то сазнавало из студентске и омладинске штампе, да се полиција брутално обрачунавала са посетиоцима, чак и да је публика узвраћала, онда овде на Бум фестивалу у Новом Саду, флашом је гађан Јурица Пађан, мислим да је свирао у тад Парном ваљку, пардон, у Групи 220, из које је касније настао Парни ваљак, и добио је флашу у главу из публике. Не могу да кажем да није баш било инцидентата, али су контроле биле ригорозне, није било као у другим земљама источне Европе да нико није могао ништа да ради, није чак ни било онако ултра ригорозно претресање, али публици је увек тражила дрогу, а било је инцидентата, било је.

М.Ш. А колико је било дроге?

Б.Л. Па више је полиција измишљала него што је стварно било. Али је поента што је тада, говоримо о седамдесетим, не о осамдесетим, велики број људи био, и они су се махом облачили као Хипици. Дакле они су имали дуге неуредне косе, Џинс јакне, и то је све изазивало код или код криминалаца неко да кажем, гађење или жељу да се иживљавају, исто тако и код полиције.

М.Ш. Које од концерата из седамдесетих би сте издвојили?

Б.Л. Више њих, било по атмосфери било по концерту. Ја бих издвајао цез фестивале који су били у Дому омладине, то је било и јако добро дружење, и јако велика и позната имена, светска имена су долазила, октобра месеца сваке године. Чик Корија и *Return to Forever* у хали Пинки. То је било, да ме не узимаш за реч не могу сада тачно да се сетим, седамдесет пете или шесте, они су тада били на врхунцу популарности и публика је то јако добро прихватала, то су били сјајни концерти, Дип Прпл, по значају, не по квалитету, концерт је био лош, Дип Прпл у Пиониру седамдесет и пете, Слејд (*Slade*), по специфичности, у Пиониру јер су свирали дан пред пет узастопних, што се претворило у седам узастопних концерата Бијелог дугмета, и Слејд, који су не знам били популарни у свету су свирали пред триста људи, то је било шокантно нико није могао да верује да је било само триста људи, онда концерте групе Смак, која је свирала као предгрупа Дип Прплу и као предгрупа чувеном мађарском бенду Омега у Дому синдиката, онда, бих истакао и Јураја Хип, Џетро Тал, на промоцији албума „*War Child*“ у Пиониру, Назарет седамдесет шесте у Пиониру, чувене концерте гитарског трија који су чинили Џон Меклафлин (*John McLaughlin*), Пако де Лусија (*Paco de Lucía*) и Лари Коријел (*Larry Coryell*), они су имали више концерата, чак се дешавало да заређају пет концерата у три године у Југославији, и самом Београду, јако бих истакао наступ Осибисе (*Osibisa*), афро-рок бенда, ја сам био седми разред основне школе, значи то је била седамдесет пета, исто

седамдесет шеста. Поред тога што сам поменуо, то су били овако чувени концерти, да Статус Кво (*Status quo*) у хали Пинки у Земуну.

М.Ш. А када је био Статус Кво?

Б.Л. Ја сам тада био други разред гимназије, значи седамдесет седме или осме. То је то.

М.Ш. Како су рок концерти утицали на формирање ваше личности?

Б.Л. Па ја могу да кажем да сам већ био формиран отприлике тада јер сам знао тада. Ја данас јако пуно идем на концерте. Тада сам знао, отприлике да ћу се бавити музиком, мислим, одувек сам ишао на концерте и увек ћу ићи на концерте, тако да не могу да кажем, да су ме они нешто драстично дефинисали, али, то су били моји први концерти као у мом одрастању и, ајде тако да кажем, тражењу моје личности, не могу да кажем да су они баш изразито утицали на моју личност, генерално, али то је био део моје личности.

М.Ш. А којем сте звуку ви највише нагињали?

Б.Л. Па ја, као рок новинар и рок критичар пратим све стилове и жанрове али и даље ја лично, оно што је мени најдраже је, основно речено рок, и то када кажем рок, то су све музичке опције које гравитирају ка року, било да је метал, било да је хард рок, било да је панк, било да је тонер, било да је дум, било да је прогресиван рок, мислим оно све што је рок.

М.Ш. А од домаћих бендова који су вам најдражи?

Б.Л. Па мислим од домаћих бендова који су ми најдражи, не могу да дефинишем, али волео сам прогресивну фазу Корни групе, волео сам прогресивну фазу Смака, један део каријере Азре, један део каријере словеначких Аутомобила, један део каријере словеначког Булдожера, један део каријере ајде да тако кажем Хаустора, то је отприлике, не бих да одређујем?

М.Ш. А Поп машина, о њој сте чак и писали у Ју рок енциклопедији...

Б.Л. Да да да, Поп машина је имала једну јако важну фазу у третирању историје београдског рокенрола као таквог, и показали су тај велики значај на прагу прве ило друге половине седамдесетих.

М.Ш. А како гледате на ове комерцијалније ствари, Бијело дугме и то...

Б.Л. Пази Бијело Дугме треба гледати двојако, ма какву музику да су они свирали, они су позитивно утицали на бујање сцене као такве и буђење неке врсте позитивног патриотизма у целој Југославији, која је први пут добила један масовно велики бенд, све остало је било негативно. Негативна је била сама музичка подлога,

која је временом све мање одлазила из неке поп рок димензије у једну полу-димензију, типично овдашњу, онда политички и културни ставови Горана Бреговића су увек били назадни.

М.Ш. Који?

Б.Л. Па велика популарност Бијелог дугмета може да се захвали његовој, ајде тако да кажем реторици, која је увек нагињала некој психологији маса, а није нагињала психологији поп културе као такве, и он је увек знао да се додворава властима, на овај или онај начин и да се додворава укусима маса, то су јако битне ставке које су омогућиле неку велику комерцијалност, али су га отргле од неког уметничког значаја.

М.Ш. А реците ми у вези ове мање домаће сцене?

Б.Л. Па у Београду је била једна манифестација која је трајала све до осамдесет и пете, која се звала Београдско лето, и цело лето ту су свирали домаћи бендови то је било јако занимљиво, ако неко није имао шта да ради није ишао на море, онда у Дому омладине ту је свирало јако пуно бендова нарочито ове акустичарске провинцијенције, типа С времена на време, у зависности ту је било и великих концерата и малих концерата, и та места. СКЦ је дошао много касније, нешто СКЦ је тек почео да се јавља седамдесет седме, осме, а прави значај је добио осамдесете године.

Прилог бр. 6

Интервју са Петром Поповићем⁴⁶

Петар Поповић: (Чита) Када сте почели да посећујете концерте?

П.П. Ја сам много старији, ја сам почео да посећујем концерте шездесетих година. Први концерт ове врсте музике кога се сећам је био концерт Ђорђа Марјановића на Партизановом стадиону.

М.Ш. Када је то било?

П.П. То је било, ја мислим, педесет и девете, педесет и девете у лето, ја сам био много мањи него што сте ви сад. Али, у сваком случају, то је први концерт кога се ја сећам. Мени је био интересантан зато што ја мислим да је то први рокенрол концерт коме сам ја присуствовао. Зато што је тада Ђорђе Марјановић, који је интерпретирао једну класичну, забавну музику, скинуо свој сако и бацио га испред микрофона. Е то је било као сада када био узео пиштољ и убио на бини и певача, и двојицу гитариста и још једно десеторо у публици, то је био такав шок. Е ја сам имао срећу томе да присуствујем, то је дакле било, ја мислим да је било лето, јесен, педесет девете. А на Партизановом стадиону овде где је семафор, на јужној страни, бина је била испред, иза гола, а ми смо седели где публика седи и гледа, то је тако било.

А у ствари први прави концерт који сам гледао, страних група, то је била хиљаду деветсто шездесет четврта, Лојдс, немачка група Д Лојдс (?), на стадиону Ташмајдан, и то је уопште први страни концерт поп музике, односно ми смо тада звали бит музике који сам ја видео. А од домаћих концерата, ја сам осим у то време што су постојале чајанке, односно клубови где су свирале домаће групе, ја сам уредно ишао још као ученик основне школе то да гледам, ми смо имали овде на Топчидеру „Топчидерску ноћ“ имало смо на Сајму анекс хале 14 сајма, где су биле суботом и недељом игранке, имали смо на Сењаку „Шест Топола“ то је био овај, омладински клуб и ја сам ту слушао групе које су свирале, домаће, а први концерти на које сам, домаће музике, обилазио то су били шездесет четврте, шездесет пете „Параде ритма“ на Сајму, у хали 3 београдског сајма, а прва Гитаријада је била у Јануару шездесет и шесте, полуфинале, финале тога се сећам, то су као први концерти којих се ја сећам.

П.П. (чита) Када сам почео да пишем о концертима.

П.П. Ја сам о концертима почео да пишем хиљаду деветсо шездесет и седме, тада сам био...тачно пре четрдесет година. Тада сам био ученик X београдске гимназије која је овде била на Топчидерском брду, и ја се нисам слагао са оним што

---

⁴⁶ Петар Поповић (1949) је рок критичар и организатор концерата. Био је уредник у музичком часопису Цубокс и музички уредник у Политици. Организовао је највећи концерт у Београду седамдесетих, Бијело дугме на Хајдучкој чесми.

је писало у Џубоксу, првом, у првој верзији Џубокса који је почео да излази у пролеће шездесет и шесте, јер је тамо Никола Караклајић као уредник рекао да у Београду има између двадесет и тридесет бит група. А ја сам га срео и рекао: „Ма какви, има много више“, а он је рекао „Ајде напиши колико има“ и ја сам нашао да у Београду има сто шездесет и седам (група). Ја сам обилазио, ишао онако, није ме мрзело, од улице до улице где сам чуо да има неки оркестар и пописивао, и ја сам утврдио да има сто шездесет седам. Ја сам то њему дао, он је рекао „Ето погодио си“, али није хтео то да ми објави, и онда сам ја почетком шездесет и седме, са покојним Душаном Прелевићем, који је недавно умро, Преле, он и Војкан Борисављевић који је тада био композитор а данас диригент, они су ме питали да ли бих ја хтео да учествујем у прављењу једног новог часописа, тај часопис се звао Гонг и излазио је као додатак ТВ новостима које данас излазе, и ја сам у тим новинама почео да пишем у пролеће шездесет и седме, о концертима. И заправо о концертима и о групама из мог краја. Али како сам активно учествовао у великој Гитаријади ТВ новости која је била у хали 1 у највећој хали у Београду, онда сам о томе писао, касније сам почео да пишем шездесет и осме, шездесет седме у јесен и шездесет осме у зиму у листу Сусрет. То је лист београдске омладине.

П.П. (чита) Који су концерти били најпосећенији?

П.П. У то време, када сам ја ишао, па у сваком случају најпосећенији концерт је био та Гитаријада ТВ новости, она је имала, ја мислим осамнаест хиљада људи, у овој великој хали где се и сада концерти, али можете да замислите, млади господине, како је то било када је озвучење имало двеста вати. А сада, а двеста вати, ја то и дан данас причам, ми смо чули све наше групе, шта су певале, а сада, дође ти не знам ко, Ајрон Мејден (*Iron maiden*) на шездесет хиљада вати, па људи кажу, не чују добро. Али овде на двеста вати озвучење ехолет, бог зна како смо сви чули. То је био у том периоду најпосећенији концерт.

М.Ш. А седамдесетих?

П.П. Па ево, рецимо, шта ја пантин (sic!). Ја пантин Блад, Свет енд Тирс (*Blood, Sweat & Tears*), америчку групу, која је дошла на Ташмајдан. То је било хиљаду деветсто седамдесете у лето, они су имали једно дванаест хиљада људи. Онда после тога пантин по великој посети, први концерт Тине Гарнер, Ајк и Тина Гарнер, седамдесет и четврте, то је било, то је било у хали Пионир, они су два дана свирали, имали су, пошто је било седење, два пута по осам хиљада људи. То је у то време што пантим, а касније су дошли ови велики концерти у којима сам ја активно учествовао, што су имали мало више људи. Хајдучка чесма је имала мало више људи, али то је друга врста концерта.

М.Ш. Па добро, има и о томе питање.

П.П. (чита) Које су групе домаће и стране правиле најбоље концерте.

П.П. Сад зависи, знаш кад ти неко каже шта је најбољи концерт. Најбољи концерт је оно што је за тебе била највећа сензација у том моменту. За мене је сензација била та прва гитаријада, шездесет шесте, у хали 3, зато што сам, баш испред себе си одједанпут видео групе из целе Југославије. Знаш ти си чуо, излазио је неки часопис, Ритам, још шездесет и друге, па шездесет шесте...шездесет и друге, па си ти чуо да постоје, не знам, Црвени Кораљи, да постоје Индекси, да постоје Динамити, да постоје Млади Лавови, али кад их ти видиш испред себе, то је за тебе била сензација. Онда, кажем кад сам видео ту групу Лојдс, на Ташмајдану, они су били Немци, али су свирали ту бит музику, то је за мене био шок. Онда, кад су у Београд први пут дошли Срчерс (*The Searchers*), то је била енглеска група, то је исто шездесет и седме, то је исто за мене био шок. Први концерт Џубокса, часопис Џубокс поводом свог рођендана је направио у Дому Синдиката концерт, то је исто било невероватно. Знаш, ми смо до тада увек певали и знали песме које су домаће групе свирале, али туђе, или Битлсе или Ролинг Стоунсе или некога, а ту је био рецимо концерт, први пут си могао да чујеш да наши на концертима свирају, на нашем, на нашем језику. Индекси су певали „Руке пружам“ замисли кад чујеш Индексе како певају „Руке пружам“ или нешто касније, Роботи, загребачка група који су имали „Мрамор, камен и жељезо“. Или кад су дошли после, Група 220 који су певали „Осмијех“, или „Наши Дани“. Па кад то чујеш на нашем језику, е то је рецимо за мене увек било интересантно. Онда Холиси (*Hollies*) Холиси су дошли шездесет и седме у лето, рецимо они су били много популарна група.

М.Ш. А одакле су они?

П.П. Енглези. Као и Срчерси. Само су Холиси били много већа група, много већа, они су у том моменту имали две песме број један, имали су „Кери Ен“ (*Carrie Anne*) и „Бас стоп“ (*Bus Stop*), две песме број један и били су невероватно популарни када су дошли у Београд, ето ти где седиш, ту је седео вођа групе који ми је рекао те ноћи да он напушта групу и да иде да прави Кросби, Стилс, Неш и Јанг (*Crosby, Stills, Nash & Young*). Је л' се сећаш групе Кросби, Стилс, Неш и Јанг?

М.Ш. Знам их, знам их. Онај Кросби из Брдса...

П.П. Тако је. Неш. Грем Неш, е он је био певач. Тако да, то је рецимо за мене било страшно интересантно. Онда страшно интересантно када су дошли Блод Свет енд тирс, њих је довезла америчка влада, америчким авионом дошли, на аеродром, донели феноменално озвучење на Ташмајдан, и то је био концерт да не верујеш. Први пут у нашој музици трубачи, дувачка линија и то је исто био шок за мене, то је био шок.

М.Ш. А после како су ишли концерти, те групе и концерти?

П.П. Домаћи или...

М.Ш. И домаћи и страни.

П.П. Па не знам, први концерт који је на мене оставио веома велики утисак, то је био први концерт Корни групе.

М.Ш. Када је то било?

П.П. Корни група је била у Дому омладине у новембру шездесет и осме, Корни група је тог лета била направљена, и онда је Корнелије Ковач направио концерт који се звао „Јавни час Корни групе“, и мени је то било веома интересантно, зато што је то био комплетан концерт, осим једне, осим једне песме све су биле на нашем језику. И они су свирали одлично, и концерт је имао своју режију, сценографију и добро озвучење, то је у доњој сали Дома омладине било, то је рецимо за мене било јако интересантно, после тог, хиљаду деветсто седамдесете, смо ми већ, ја сам радио већ на Радио Београду, ми смо правили, у оквиру те емисије коју сам радио „Вече уз радио“, почели смо да правимо концерте, и рецимо први концерт Ју групе, то је за мене исто било интересантно, ја сам га направио, било ми је занимљиво, јер нисмо наплаћивали улаз, него смо наплаћивали излаз. То је било у Дадову, не знам да ли знаш где је...

М.Ш. Знаш.

П.П. У Ђуре Салаја, е у тој сали, направили смо да се наплаћује излаз, а не улаз. То је рецимо мени био леп концерт, јер је, људи су дошли са одређеном дозом потцењивања, а ми смо знали већ да је то феноменалан састав. Онда седамдесет и прве, да, седамдесет и прве године ја сам учествовао у прављењу, Загребачког фестивала. Загребачки фестивал је трајао седам дана на Загребачком велесајму, и имао је, осим двадесет најпознатијих домаћих група, први пут у нашој земљи, фестивал са страним групама, рецимо интересантна група Прити Тингс (*The Pretty Things*), то је енглески састав који је имао рок оперу пре него што је имао Ху (*The Who*) Томи (*Tommy*), онда је била Саутерн Метјуз Комфорт (*Matthews Southern Comfort*), група која је имала песму Вудсток, број један на топ листи. Онда је била група Манго Цери, која је имала те недеље када је била у Загребу другу песму број један на топ листама Бејби Џамп (*Baby Jump*) а неколико месеци раније, ја сам их гледао на Вајт фестивалу у Енглеској, ту су имали Ин д Самертајм (*In the Summertime*), то је био велики хит, а онда је ова песма била број један и они су били у моменту када су били број један у Загребу, а недељу дана касније су дошли у Београд занимљиво је. И четврта је група била Џуси Луси (*Juicy Lucy*), то је четири стране групе су свирале и то је седам дана трајало, у домаћем фестивалу, Индекси су победили Корни групу, а међународни није био такмичарски него ревијални, то је рецимо мени било интересантно, та врста са четири енглеске и двадесет домаћих група, то је рецимо мени било интересантно и седам дана је трајало. Од тога смо добили идеју да правимо Бум фестивале. Ту смо се договорили да правимо Бум фестивале, и онда седамдесет и друге су постали Бум Фестивали. Иначе, рецимо, интересантно је што је Манго Цери једини дошао из Загреба у Београд да свира, и пошто су овде, где ти баш седиш, напили много, онда су отишли у халу која је била недељу дана распродата, на Новом Београду, и пошто су видели да нема озвучења

доброг и да ништа не ваља преврнули су клавир и изашли са бине после петнаест минута. То је био скандал, у то време.

П.П. Дакле (чита) које су групе домаће и стране правиле најбоље концерте?

П.П. Па не знам, знаш, то је сумануто питање. Ја сам у свету гледао апсолутно сваку групу, једино нисам гледао Елвиса Прислија, а иначе сам све остале остале гледао тако да ми је глупо да ти кажем шта ми је најбоље или најгоре, знаш...

М.Ш. Је л' сте гледали Д Ху?

П.П. Ху сам гледао једно шест седам пута.

М.Ш. И какви су?

П.П. Ха! Овај, ми смо били у Београду шездесетих година, једна група нас, који смо једини слушали Ху, који смо били као Модови, други су волели или Битлсе или Стонсе, а ми никада нисмо волели Битлсе или Стонсе, ми смо волели Ху, Спенсер Дејвис Груп, Кинкс, знаш, ми смо били тако, ми смо као „педери са брда Топчидерског“ па смо ми више волели такву врсту музике него ову. Иначе, ја сам у два наврата и видео њих, разговарао са њима. Они су једна од мојих најдражих група, ја мислим да је „Мај Ценерејшн“ (*Mu generation*) једна од најважнијих песама уопште написаних. Да иначе, био сам на светској премијери опере Томи на острву Вајт. Они су у Метрополитен опери, свирали оперу, али само оперу, а на Вајт фестивалу су четири сата свирали, концерт где су свирали и оперу, и он (Пит Таузенд) је причао интро, увод, шта су му све били разлози за оперу, и онда је свирао „Ај кен си фор мајлс“ (*I can see for miles*), „Хепи Џек“ (*Happy Jack*) „Пикчрс оф Лили“ (*Pictures of Lily*) много песама, пре него што је Томи. Тако да је то рецимо било интересантно. Али практично, ја сам видео свакога важног на свету, тако да, а од домаћих исто сам видео свакога важног, шта мислим шта су најбољи концерти? Зависи, у сваком времену су били добри концерти, некад је Рибља чорба у почетку имала феноменалне концерте, ЕКВ (Екатарина Велика) је свирао феноменалне концерте у почетку, имали су фазу када су били непобедиви. Бајага је у почетку имао феноменалне концерте. Бијело дугме је у самом почетку имало феноменалне концерте.

М.Ш. А после?

П.П. После не. После осамдесет и треће нису имали ни један добар концерт. То су ловачке приче. После осамдесет треће нису имали ни један добар концерт, не постоји њихов добар концерт. Џони Штулић је имао феноменалне концерте у првој гарнитурџ Азре, то су рецимо били...Шта је још могло да буде од домаћих, да су били добри концерти? Леб и сол је увек свирао страшне концерте.

М.Ш. То су они Македонци?

П.П. Македонци, увек су свирали страшне концерте. Знаш, једанпут сам их гледао у Новом Саду и мислио сам да фолирају да су пустили плочу. Смак је умео да има добре концерте. Умео, али су могли да буду и најгори на свету. Зависи у какво је расположењу онај лудак Точак био. Све је од тога зависило.

П.П. (чита) Који су најзначајни београдски, а који југословенски састави?

П.П. Е сад, шта подразумеваш под најзначајнијим, да ли по ономе што су продали највише плоча, направили најбоље концерте, или имали најбоље песме или највише људи навели да се баве музиком?

М.Ш. Па, концерте...можда сва четири. Вероватно је најважније ово за највише људи и ово за наступе уживо.

П.П. Па ја мислим, па пази, ево Рибља чорба је факат, па ево сад слави тридесет година и нико нема више песама од оних, од њих, али је Бајага учествовао на највише најуспешнијих плоча. Али ја мислим, ја лично мислим да је најважнији бенд ЕКВ. Јер они су се за тих пет шест година док су стварно били бенд, ти не можеш да верујеш, ти си млад господин, не можеш да верујеш колико је таквих момака као ти, у'ватило гитару мислећи да...веровали су Милану, знаш, Милан је био човек коме си веровао. Мислим да је он био много важан за Београдску сцену. Мислим да је био много важан.

М.Ш. А ови остали из Шарла Акробате?

П.П. Па не знам, Милан је на крају изашао из Шарла Акробате.

М.Ш. Па сви су на крају изашли из Шарла Акробате.

П.П. Не, Милан је изашао, Која је вукао своју линију. Е сад Која има изванредно велики утицај, али на губитнике, ниједан победник не свира као Која. Кад кажем победник, не свира онај ко има, како да ти кажем, петнаест хиљада људи на концерту, који има сто хиљада продатих плоча. Која је утицао на, како да ти кажем Обојени програм, на Боје, на на једну категорију бандоглаваца. Знаш, који су хтели да остану своји, ал' да ништа, не праве никакве уступке. Али ни Пит Таузенд није правио уступке па је, најутицајни аутор шездесетих година у Британији. Е, али то је разлика, ово је била, како да ти кажем. Којин је утицај био на малу групу људи, а Миланов је био на много већу, и сад пази, Милан је имао срећу, Милан је умро. Па није морао да се брука, знаш није морао да остари, јер знаш ти, ко зна шта би данас свирао Џими Хендрикс? Знаш у овој ствари је некад, на жалост, важно и да умреш, да се не избрукаш. Да останеш млад леп, и непобеђен. А кад остариш, онда те виде на шта личиш. Знаш, и онда не можеш да правиш хитове, јер твоје је време прошло, дошла је нова генерација, слуша нову музику. Е то су, овај, ја мислим, београдски, а од југословенских, па нема, зна се шта од југословенских. Ми можемо да мрзимо Бијело Дугме колико хоћеш, али они су све променили. Знаш, они су, даље, Горан је много паметан тип. То људи изгубе из вида, паметан је. И вешт. Али и паметан, и до

њега је то била ствар заједнице, он када је почео да продаје много плоча, да прави много велике концерте, знаш, он је постао, он није био део субкултуре, он је постао чињеница, чињеница културе.

М.Ш. Хах, добро.

П.П. Да, али је то, тај значај, и то је важно, то што морамо да знамо. Даље, знаш, у Словенији су увек имали много озбиљних и музичара и композитора и аранжера. У Загребу су много патили од форме, њихови снимци су добри, сем Азре, снимци који су излазили из загребачких студија су били добри. У Београду су технички били најслабији снимци. Све је било најслабије, али највише је било талентованих људи у Београду. У старој Југославији, а опет, свака средина је имала страшне групе, и Македонија је имала и Леб и сол, и много пре Леб и сол, и Биз без и касније Архангел, и сви што су изашли, та линија, Дан за ден. У Босни си имао Индексе па си имао Бијело дугме, па си имао Тешку индустрију, па си имао Амбасадоре, па си имао ту забавну музику са Здравком Чолићем, Недом Украден, па си имао тај, етно, Камен на камен, па си имао Ход, поп групе, па си имао Мерлин, па Плави Оркестар, па си имао Црвену Јабуку. У Загребу си имао ту једну линију, од Црвених корала, Бијелих стријела, до Парног Ваљка, Прљавог казалишта, Џонија, Групе 220, Драга Млинареца као аутора. Са мора, са Сплита си имао музику која је мало била на други начин распеванија, уопште, Камелеони у Копру, у Словенији, Урагани у Ријеци, или из Сплита, Ми, Стијене, Делфини, па и касније Оливер Драгојевић, он је био певач у групи, то људи заборављају, па Џибони, Џибони је исто из Рокенрол групе Осми путник изашао. Тако да, цела земља је имала страшно талентоване групе. Не знам, Из Славоније из Осиека си имао Динамите са Дадом Топићем који је дошао у Корни групу, направио Тајм, Тајм је у једном времену била најважнија група, наша из Загреба, која је била и супергрупа, када је он оставио Корни групу направио је Тајм. Тако да је било, у тој земљи, знаш, то је велика земља била, а са јаком сценом, а после је дошао и Нови талас, разуме се, за мене, за мене Нови талас или тај домаћи Панк није имао толики значај, зато што сам ја већ знао, знао сам сцену из шездесетих, тако да је то за мене није могло да има тај значај, а даље и бројеви, када упоредиш тираже, успехе и концерте, увек су концерти много већи били на групама старијим. Тако да Нови талас није, за мене је једини аутентичан Нови талас је Забрањено Пушење, за мене Нови талас, једини аутентичан. Слушај то је како у једној смрдљивој, усраној, попишаној земљи као што смо ми били можеш да замислиш Нови талас. Ови што имитирају Клеш (*Clash*) или Секс пистолс (*Sex pistols*), како? Али Забрањено пушење баш никога није имитирало они су баш били будале из Босне, талентоване будале, такви су били. Они нису знали да свирају, нису знали да певају, али су имали тај дух. Имали су zgodне песме „Зеница блуз“ и тај „Шеки он д роуд аген“, то је личило, то је смрдело на Босну. То је просто тако било.

П.П. (чита) Да ли је било тешко ступити са извођачима у контакт и направити са њима интервју?

П.П. Не, за мене није било тешко. Ја сам радио у Радио Београду а касније сам радио у музичким новинама, и за мене је то било једноставно, зато што сам знао организаторе, и зато што, и чак сам и учествовао у тим концертима тако да за мене то није био проблем, ако ме питаш да ли сам лако долазио. Компликована ствар је постала онога момента када су убили Ленона. Хиљаду деветсто осамдесете у Њујорку када су убили Ленона. Од тада су сви постали у послу свесни да онај што излази на бину вреди, да га треба чувати. И од тада је почело чување звезда, и од тада су дошли представници за штампу, ПР, обезбеђење, и од тада су звезде изоловане, мени је хиљаду деветсто седмадесет и друге један покојна енглеска новинарка, чувена, рекла, „за десет година ће бити теже направити интервју са рок звездом него са председником Сједињених Америчких Држава, испоставило се.

М.Ш. Јесте?

П.П. Испоставило се, да је сада много копликовано. Али сада, кад кажем сада, феномен двадесет и првог века је у томе што они више не продају много плоча, и њихова каријера сада зависи од концерата. А да би продавали концерте, више не могу да промовишу плоче него промовишу сами себе, јер им публицитет треба. Сада је опет завладао један талас где лако можеш доћи до људи. Додуше, они имају обезбеђење али можеш да разговараш са њим. Знаш, нису се више дистанцирали од публике.

М.Ш. А то причате сада за рок групе или за...

П.П. За рок групе. Сада је важно да си селебрити, да си познат, али да би био познатији мораш или да правиш скандале или да дајеш изјаве, тако, ти си имао проблем осамдесетих и деведесетих да си тешко могао да добијеш интервју зато што им то није требало, продавале су се плоче и били су много популарни. Сада више не продају плоче, сада се плоче више не продају, сад им треба публицитет. Или нешто да би били селебрити.

П.П. (чита) Како су се организовали концерти?

П.П. Много тешко. Знаш зашто? Зато што кад дођеш, ја ти причам из мог искуства, рецимо када сам правио први Бум фестивал у Београду седамдесет шесте, или Хајдучку чесму седамдесет и седме, просто ниси имао са ким да разговараш. Хале, сале, просторе за те концерте су држали људи који нису разумели шта ти то хоћеш да радиш у Дому синдиката. Ја се сећам када смо први пут довели Јосипу Лисац у Дому синдиката, седамдесет треће године, Смак, седамдесет и четврте, Смак и Омегу, мађарску групу, директор није знао о коме се ради, није знао шта они раде, и онда си морао унапред да му даш паре у кешу, да закупиш халу, да доведеш, јер просто људи нису разумели. Ова генерација сада, је сретна јер људи разумеју, значи није више, нису те групе, та музика и та култура нешто ван система, то је сад у систему. Даље, ми никада нисмо имали спонзоре, никад нисмо имали спонзоре ни за један концерт, ја сам то неком причао, Бум фестивал седамдесет и шесте, када је био два дана, у јуну седамдесет и шесте, ја се сећам, да имали смо ја мислим шеснаест

група из целе Југославије свирале, то је био договор, Љубљана, Загреб, па Београд па Нови Сад, где су се најбоље групе те године скупљале да свирају. И сад, карте се нису продавале као сад, два месеца унапред, преко интернета, него на благајни на дан концерта, ниси ти имао претпродају па да знаш колико си продао карате. Е, и на дан концерта била је субота, човек који је донео осветлење, је преподне рекао „ја нећу да укључим осветлење ако ми не дате сада паре“, одакле да му даш паре. И пази, ја ћу ти сада испричати смешну ствар. Овде до мене, је становала породица којима смо ми били кумови. Мени је тада већ отац умро, мајка ми је била жива, али на мору, ја сам био сам у кући, и пошто ја нисам имао паре, ја сам отишао код њих да позајмим, то су били као моји кумови, и они су ми позајмили паре. Ја сам рекао вратићу им у понедељак паре, ја сам њему однео, од њих позајмио њему однео паре и платио, разуме се, кад се концерт завршио, човек који је био као главни уредник, Михаљек из Загреба, ја сам рекао платио сам осветљење овом Ранку Кресојевићу, молим те ми дај новац, он ми је дао новац ја сам вратио новац. Три месеца касније, та жена, моја кума, је мојој мајци када се вратила са мора рекла, „јао ваш син изгледа да је направио некој дете, па је морао да плати абортус, па сам му ја позајмила паре“, е сад можеш да замислиш, то је тако изгледало!

М.Ш. Па, да, али они су вероватно, колико су они били стари?

П.П. Они су били, ко ја сад, али просто, знаш, није било спонзора, није било неког да ти помогне, ја никада у животу ни на једном концерту нисам зарадио ниједан динар. Никад. Ја сам увек то радио из убеђења, тако да, ова, али, ти си имао реалне трошкове. На Хајдучкој чесми, ја се сећам, дан уочи концерта, идемо у станицу милиције у Раковицу. И пита мене шеф милиције у полицијској станици у Раковици: „Чујем да правите неки концерт“, кажем „Правимо“, „Па колико мислите да ће тамо бити људи“ ја кажем „биће сигурно два'ест три'ест хиљада људи“ па он мени каже „ма немој ти мени да причаш“ каже „ја сам шеф ове станице годинама, ја мислим да је теби доста да ти ја пошаљем четири милиционера“, а пази ја кажем „нема ограде око бине“ а он каже „завежи канап“ пази завежи канап, и нико неће прелазити преко канапа, ја кажем „па молим вас, како четворо“, а он каже „размислићу а можда ти пошаљем шест“. У сваком случају, пре него што је почео сам концерт у пет поподне када је почео да свира Леб и Сол, мени приђе један од његових полицајаца и каже, па види колико овде има људи, а каже сазнао преко мотороле да из града пешке иде, пешке иду људи, биће ужасна гужва. Ја кажем „зови свог шефа, кажи му сад где су његова четири полицајаца“, а он каже, „не, дошло нас је шест“, ја кажем „тражи му шест стотина“ а он каже „ма јок, неће требати, да видимо шта да радимо“. Како је то изгледало. То је изгледало тако, да су се сви полицајци разбежали, кад су видели шта је.

М.Ш. Значи није било полицајаца уопште.

П.П. Није било полицајаца, али срећом није било хаоса, срећом није било, али је концерт два'ест пута прекидан са молбом „молим вас утишајте се“, јер пази, бина је нижа од овога (0,5 m), и сви су могли да дирну кога хоће на бини.

М.Ш. А колико је било људи?

П.П. Па знаш шта, највећи штос на Хајдучкој чесми је био у томе што нико није могао да израчуна колико је било људи.

М.Ш. Па отприлике?

П.П. Па у новинама су писали између седамдесет и сто хиљада. Али ја знам колико је било људи. Кад се концерт завршио, Бијело дугме је побегло у ауто, оном ајкулом, Ситроен.

М.Ш. Да, оним што је Шарл де Гол побегао.

П.П. Да. Е и тим аутом смо требали да одемо на Студио Б где смо требали да имамо неку емисију. И после пола сата, рецимо, са тог паркинга испод Хајдучке чесме, ка овом подвожњаку смо пошли. Чег се ја сећам. Ја се сећам да шофер који је возио ауто није могао да вози аутом јер су људи дигли ауто и носили ауто (смех) до пумпе, донели скроз до пумпе, и онда се мало разишла гужва и шофер онда рекао „извините, ми морамо да идемо, на Студио Б на радио, молим вас нас пустите“. Иначе, можеш да замислиш каква је гужва била када нам нису дали да идемо него су дигли ауто. Ето рецимо тога се сећам.

П.П. (чита) Како су текле припреме.

П.П. Текле су припреме тако што смо знали да ништа не можемо добити од државе, али смо знали да за дозволу да би могао да се направи концерт треба ту да буде неко, и ми смо смислили да је то последњи викенд пред почетак школске године, и отишли у Туристички савез, Туристички савез Сарајева и Туристички савез Београда, као братске организације, да помогну да направе нешто лепо младима. Они су дали писмо, на основу ог писма, ми смо могли да одемо у полицију, да правимо концерт, јер другчије ниси могао да добијеш место.

М.Ш. А полиција је дакле, увек морала да се обавести...

П.П. Не, тад смо једини пут, тад сам једини пут у животу обавестио полицију једини пут тада, зато што по халама то је било по дифолту. Знаш, кад идеш у халу, хала има своје обезбеђење, стадион има своје обезбеђење, све има своје обезбеђење, Односно плаћено. А ово је на отвореном. То се увек пријављује неколико дана раније, да би ти полиција издала дозволу. Ако полиција не изда дозволу онда не можеш да правиш концерт. А кад ти носиш писмо од туристичког савеза, не могу да те одбију, јер је туристички савез друштвена организација изнад полиције. Али у сваком случају, ја сам исто из свог џепа платио суви лед за Хајдучку чесму. Суви лед, знаш, то је она магла на бини. Знаш оно што излази као дим на бини. То сам ја из свог џепа платио. То смо куповали у Панчеву. Није имао ко да нам плати, нисмо имали спонзора.

М.Ш. И никад није било у Југославији спонзора?

П.П. Спонзори су ушли, спонзори су ушли тек хиљаду деветсто осамдесет и четврте године на Ју рок мисији, оно Лајв Ејд (*Live aid*), тад су ушли спонзори, тад су се први пут појавиле фирме које су биле заинтересоване, Бамби из Пожаревца да нешто рекламира и не знам ко још беше, али су имали интерес. Не никад нико није. Знаш кад су почели спонзори? Када је генерација којој ја припадам кад су дошли на власт. Кад су они постали директори кад су видели да то има смисла.

П.П. (чита) Које сте још концерте (организовали)?

П.П. То мислиш, које сам ја?

М.Ш. Да, онако велике.

П.П. Па, после Хајдучке чесме, сам учествовао у прављењу првог концерта Здравка Чолића на Маракани. Учествовао сам на концерту Бијелог дугмета на партизановом стадиону седамдесет и девете. Учествовао сам, неки концерт за поплаве, кад је била поплава седамдесет и шесте па смо у Пинкију правили велики концерт. Онда два Бум, три Бум, односно све Бум фестивале, али после Београда организовао сам и два Бум фестивала у Новом Саду, седамдесет седме и седамдесет осме. Организовао сам, онај концерт, врло инетерсанто, рекао сам да после Хајдучке чесме никада више нећу да правим концерте, рекао сам правио бих концерт, уколико би неко дозволио да се прави концерт на Тргу Маркса и Енгелса. И онда су осамдесет и друге рекли, концерт Рибље чорбе, и ту сам, тај концерт правио, ту је било много људи, можда двеста хиљада људи. То је као концерт са, са солидарношћу са народом Палестине, то је био Јул осамдесет и друге, онда сам, после тога, на том истом месту правио, учествовао, односно био шеф организационог одбора, концерата, кад је „Штафета младости“ ту ноћила, као да не ноћи у Сава центру, него боље на Тргу да свира концерт, да могу људи да виде штафету, ту сам за Дан младости осамдесет четврте, пете, шесте рецимо. Онда сам био Ју рок мисију сам правио, велики концерт. И највећи концерт мислим у који сам ја био умешан, то је био онај концерт када су биле демонстрације деведесет шесте на деведесет седму, за српску Нову годину, кад кажу да је било седамсто хиљада људи, на Тргу републике, па ниси могао од скупштине, и од Лондона до Калемегдана све је било запушено.

М.Ш. Седамсто хиљада људи?

П.П. Да то је у новинама писало да је било седамсто хиљада људи. То је био концерт против Слобе Милошевића. За српску Нову годину. Е, то је ја мислим највећи концерт икада направљен у Београду. Мени је требало, ја сам монтирао, у Дому омладине, знаш где је Дом омладине?

М.Ш. Знам, знам.

П.П. Е, монтирао сам на Б92, монтирао сам изјаве Стинга, Продици који су дали подршку концерту и честитали Нову годину. И концерт је по договору требао да почне у једанаест, по договору, да би Балашевић свирао у пола дванаест, да би одржали покојни Ђинђић и овај, Вук Драшковић говоре у поноћ и да би петнаест минута после поноћи почетка да свира Рибља чорба, после је свирао Дарквуд Даб, Рамбо Амадеус, не знам ко још. Ја сам изашао из Дома омладине са тим порукама, снимљеним аудио и видео, изашао да однесем до бине. У пет до десет, од Дома омладине до бине, сам дошао у једанаест и петнаест. Скроз сам био исцепан, и нисам могао да прођем. И од Дома омладине сам ишао низ Цетињску око Политике не би ли се пробио, и некако сам се пробио до позоришта (Народног позоришта) али поред позоришта нисам могао да прођем, физички ниси могао да прођеш. И дошао сам, сећам се, кући, искидан, сако скроз, сва дугмад, кошуља, сва дугмад, нисам могао да прођем. Толика је била гужва. И још молиш да те пусте, и још те неко и препозна па те пусти е ту је сећам се била велика гужва, па сећам се једног концерта који се звао „Не рачунајте на нас“, то је последњи велики концерт на коме је Милан Младеновић свирао „Римтутитуки“. То је оно „Мир, брате, мир“ када је избио рат у Босни, ми смо деведесет и друге на Тргу републике направили велики концерт, против рата у Босни. Ту је било вероватно три'ест, четр'ест хиљада људи, то је исто био леп концерт, јако. Ту је свирао последњи пут Милан, то је једини концерт на коме је свирала та група, ту је био Електрични оргазам, ЕКВ, и, ко је још био? Електрични оргазам, Милан, Маргита (Стефановић), Рамбо, Обојени програм, Раде Шербеџија, тако је била нека антиратни концерт. Ето, то су неки велики концерти који су ми остали у памћењу.

П.П. (чита) Да ли је било значајних рок фестивала у Београду током седамдесетих година?

П.П. Било је. Управо сам споменуо, био је Бум фестивал, као традиционални фестивал домаће рок музике. Први је био седамдесет друге у Марибору, седамдесет треће и четврте у Љубљани, седамдесет пете у Загребу, седамдесет шесте у Београду, седамдесет седме и седамдесет осме у Новом Саду.

П.П. (чита) Колико су рокенрол, панк и нови талас били масовна појава?

П.П. Знаш, дакле, једино да знаш колико су масовни имао си само два момента, продају плоча или посету концерата. Не постоји трећи доказ. Сад извлачимо доказе, кад ти не знам родитељи или неко старији прича „у, ал' су ови били добри“, али чињеница је да историју пишу победници, а победници су они који су имали највише продатих плоча и највише људи на концертима. А управо су ово људи које сам ти поменуо.

М.Ш. Па питам зато што не знам да ли смем да тврдим да је била најмасовнија појава...Да ли је тада било омладине која је слушала „народњаке“?

П.П. Не, не.

М.Ш. Значи, баш је била најјача?

П.П. Не, морам да кажем да до деведесетих година ја никад нисам чуо да неко слуша народњаке, да је неко од моје генерације, шездесетих година слушао ту музику.

М.Ш. Значи, рокенрол јесте био...

П.П. Рокенрол је био, поготово после студентских демонстрација шездесет осме. Од тада, па рачунај до распада Југославије да је то била најважнија културна ствар у држави. Да је то била мера културе у Југославији.

П.П. (чита) Које би сте концерте (из седамдесетих година још издвојили)...

П.П. То спомињем од тих домаћих, а од страних, мени се чини да је Тина Тарнер, седамдесет четврте био феноменални концерт. Седамдесет и пете је Дип Парпл био у Београду, ја нисам био на концерту био сам у војсци, али сам био у јесен када је дошао Сантана први пут, Сантана, то је био феноменалан концерт, памтим Ведер Рипорт (*Weather report*), то је исто био феноменалан концерт, ја сам правио Статус Кво (*Status Quo*) у Београду, Осибису у Београду. Е! Мени се чини да је најбољи концерт седамдесетих година у Београду био Ерик Клептон први пут у Београду.

М.Ш. Када је то било?

П.П. То је био октобар седамдесет девете. Мислим да је то био најбољи концерт седамдесетих у Београду. Мислим да је то био оно баш прави концерт, изађе, а ти мислиш срушила се хала. Од оног, кад изађе на бину, а рецимо кад почне да свира „Лејлу“, је л' зна „Лејлу“?

М.Ш. Знаш.

П.П. Е кад крене онај ритам на „Лејли“, ја сам мислио више не постоји хала, оде све у пичку материну. Јер то је изгледало, као да се руши све. То, енергија је таква била. Онда рецимо сећам се концерт из осамдесет и прве године, концерт Рибље чорбе у хали Пионир, када цео концерт имаш снимљену плочу, зове се „У име народа“. Уопште немаш групе да свираш. Бора крене да пева прву реч, и онда само публика пева, он престане и они певају. Он само каже која је песма и прву реч, и стане, и они певају, нико ни не свира ни он не пева, само они певају. Ето рецимо то је мени остало као феноменално.

П.П. (чита) Да ли је и зашто Југославија била једина комунистичка земља (која је у седамдесетим убошћавала велика рок имена)?

П.П. Није тачно. Рецимо СФРЈ јесте била значајна комунистичка земља, међутим ја ћу ти казати, међутим, фестивал омладине, светски фестивал омладине у

Источном Берлину у Источној Немачкој је био феноменалан јер је било група из целог света. И са запада колико хоћеш. И чак је било, ту не можемо да грешимо душу, могуће да је чак, по броју концерата испред нас била Мађарска, и седамдесетих. Они су рецимо, имали јаку домаћу сцену, ја сам рецимо први пут гледао, ја сам радио на Радио Београду, па смо у емисији често слушали Локомотив ГТ, Иљеш, мађарске чувене групе. Касније смо пуштали Омегу, Таркус(?) смо пуштали по радију, али, ја сам седамдесет и друге у Енглеској на неком фестивалу у Клактону, гледао Локомотив ГТ, они су били референтна светска група, и свирали по светским фестивалима. И заузврат, пошто је Мађарска била свесна тога, да преко музике, они имају ту дугачку линију од Листа па наовамо, преко своје музике, они су били свесни да преко музике могу задобити симпатије које нормално преко политике нису могли, и отварали су, Мађарска је имала доста гостовања.

М.Ш. А Совјетски Савез?

П.П. Не, Совјетски савез се отворио тек, тек говорећи, тек негде крајем осамдесетих, заправо са Брежњевим, кад је Брежњев умро, ондо је дошло до Совјетског савеза.

М.Ш. А нису једноставно хтели да допусте...

П.П. Ми смо били важни, зашто? Зато што смо ми имали лицендне плоче, знаш, тада није било МТВ-ија, није било интернета, није било компјутера, није било ЦД-а, плоче су биле пластичне, винилне плоче, и онда Југославија је имала озбиљне издаваче: Југотон у Загребу, Сузи у Загребу, РТВ Љубљана у Љубљани и ПГП у Београду. И ја ти то причам из мог искуства из осамдесетих јер сам ја радио као уредник, онда, смо ми имали, добијали лиценцу да штампамо плоче, и уговором смо имали право да извозимо плоче у Русију, Бугарску и Румунију. И захваљујући томе, ми рецимо узмемо Абу, продамо Абу у Југославији педесет хиљада у Русији сто хиљада. Тако да смо ми захваљујући томе, зато смо ми били важни, зато што је преко нас ишла дистрибуција музике, у источне земље. То је радио и Југотон, они су исто имали уговоре са Мађарима, са Чесима, знаш они су од Чеха, из Белатона, Белатон је био Мађарски, али овај, Супрафон, из Чешке, они су узимали класику, а заузврат им давали рок музику, мењали се. Значи био је то такав посао.

М.Ш. Је ли била некад Аба у Југославији?

П.П. Не, не.

М.Ш. А колико је била популарна?

П.П. Као сам ђаво. Они су били много велики, и ја ти то могу рећи јер сам ја био уредник Џубокса седамдесет седме и ја сам ставио Абу на насловну страну, знаш ови што су волели Дип Парпл и што су волели Смак мислили су да сам ја полудео тотално. Али, ја сам добио интервју од њих, и они су се потписали, то смо објавили на насловној страни и то је рецимо било важно. Ја мислим да је то било важно, јер су

они прва неенглеска, неамеричка, али глобално популарна група. Они су глобално били највећа поп група.

М.Ш. Је л' су били они популарни у Америци?

П.П. Како да не, како да не.

М.Ш. Питам јер сам читао негде у Џубоксу да кад су већ Европу скроз освојили, како још у Америци нису били популарни.

П.П. Америка има један компликованији проблем. У Америци имаш мејдоре, то су велики издавачи и дистрибутери плоча. Ако ниси њихов, онда си индипендент, независтан. Ако си независтан, они ти не дају да уђеш у продавницу, јер разумеш, ако ја продајем Бруса Спрингстина, или Принца, или Мајкл Џексона, ја продајем Мајкла Џексона по целој Америци са пратећом кампањом, јер се зна, ја кад уђем у седамнаест хиљада радио станица у Америци, то се зна, то је кампања која траје три месеца, и ја кажем у продавници плоча, „узмите ми сто комада, јер ћу ја имати педесет реклама на радију“, а кад уђе мала, независна фирма, као што је у почетку била тај Полар, шведски, који су издавали Абу, они нису могли да, знаш, њихов буџет за рекламу је можда био десет милиона долара, али ови су на годишњем новоу имали милијарду долара, рекламе! И зато они нису на почетку имали тај импакт, али песме су прокрчиле, песме су пробиле, песме, а кад ти прође песма на радио, ти си бог у Америци. Тако је некад било док се није појавио МТВ, док се није појавио интернет и док се нису појавили нови начини информисања.

П.П. (чита) Колико су велике концерте држале новоталасне и панк групе у Југославији?

П.П. Па не знам, кад кажем новоталасна, знаш, имаш један феномен, три највеће ствари које су се појавиле седамдесет седме и седамдесет осме, у Југославији, у време панка, ја те питам да ли је већа Рибља Чорба, Леб и Сол и Балашевић, они су се појавили у то време, него што је, па не знам, Пекиншка патка, него што је Параф, да, или Панкрти, ови (први) су већи, и дуготрајнији и утицајнији, међутим то је такав стицај околности, у исто време се појавило. Међутим, велике концерте, објективно, објективно, велике концерте су имали Азра је имала објективно велике концерте. Џони он и сада може да свира стадион да хоће, али неће.

М.Ш. Значи могли су да напуне стадион?

П.П. Да, ја сам рецимо, овај, Азру гледао на великом концерту на стадиону, односно код Плинару у Сплиту, осамдесете године, први пут када сам га гледао на великом концерту гледао сам га на том, било је шест, седам хиљада људи. Џони. А не знам, од тих новоталасних рецимо, Пекиншка патка је могао да свира до хиљаду људи, своје концерте. У првој фази, Панкрти су могли да свирају две три хиљаде људи. Хиљаду, од хиљаду до три хиљаде, зависи од ког дела Југославије су могли да свирају. Прљаво казалиште су само прва плоча били панк. После су постали

националистичка група, јебем ли га. Па, „Ружа хрватска“, шта је него националистичка песма, и „Данке Дојчланд“, нажалост, отишли су у нешто друго, али ЕКВ, и Електрични Оргазам, они су у хале ишли. Додуше то је касније, у другој половини осамдесетих, они су имали, рачунај између три и шест хиљада људи. Али у овој првој фази, ми смо правили две акције. Оно, „Поздрав из Београда“ у Загребу, то је, једна је акција била осамдесет и прве, а друга осамдесет и пете, али то је било на мањем нивоу, односно сви кажу да је то било јако значајно, али то су били мањи концерти. Ми смо осамдесет пете радили веће концерте и то је био мало већи успех, јер су Електрични оргазам, то је ишао је и Оргазам и Бајага, у то време много велик, и ЕКВ, у том моменту можда и највећи, су ишли. А оно осамдесет прве су више били мали, „Поздрав из Загреба“ нису учествовали највећи, није хтео да учествује Парни Ваљак, није хтео да учествује Џони.

М.Ш. Зашто?

П.П. Па зато што није хтео да се меша. Џони је такав човек био, није хтео да се меша са осталима, да не би испало да је неко дошао због неког другог а не због њега. Он је хтео да зна где је, и он није хтео да учествује у томе, и он је хтео да зна зашто свира и за које паре. Просто, сам је финансирао своју револуцију.

П.П.(чита) Колико је била значајна рок сцена, потом панк и новоталасна?

П.П.Па ево ти, седамдесетих година, имао си то. Кад смо ми покренули, мислим ми, Никола Караклајић и ја, ја сам био задужен за то да доводимо домаће групе у радио Београд и да снимају своје песме. Тако је настао први снимак Корни групе, тако је настао први снимак Ју групе, тако је настао први снимак групе С времена на време, тако је настао први снимак Поп Машине, тако је настао први снимак Смака, тако је настао, тако је први пут доведено Бијело дугме у Београд, тако је настао Сунцокрет, тако је настала Рибља чорба, тако су настале те групе, ја могу са те позиције да кажем да смо били важни, јер су то биле снимке, и вртели се преко радија, преко првог програма радија. Тада није било као сада пуно радио станица, био је само радио Београд и касније се основао, седмадесете у априлу Студио Б. Е, имамо само Студио Б и радио Београд, било је важно доћи на радио Београд, који се чуо у Бугарској, у Румунији, у Русији, а Студио Б који је био важан у Београду, то је имало утицаја. Тако да мислим да... Е, та генерација је изашла, крајем седамдесетих, после Рибље чорбе се појавило то што зовемо Новоталасна сцена, то је већ била осамдесета година, тај БАС, Београдска Алтернативна Сцена, то ти је Шарло, ЕКВ и Идоли, и они су чињеница, чињеница, купили своју генерацију београдску, али занимљиво, за њих није било интересовање у Београду него су сви преко Загреба продавали плоче у Загребу. Нису хтели да им објаве плочу у Београду, ПГП. Значи Југотон.

М.Ш. А зашто?

П.П. Па зато што, људи који су радили тада у ПГП-у нису имали смисла за то. Просто нису разумели шта се дешава у Београду, знаш, кад ти видиш сваки дан на

улици, кад ја тебе видим сваки дан на улици не могу ја да верујем да ћеш ти једног дана бити најбољи новинар на свету. Овако ми делујеш као симпатичан момак, али ко зна шта ће бити, е, кад је он њега видео сваки дан, и каже, ево, овај нешто свира, носи као гитару, он каже, „где бре, ја њега знам откад се родио“. И управо из тог потцењивачког става, ми смо имали проблем, што су уредници, директори у медијима били људи, који нису разумели то. Ја сам имао срећу да сам био најмлађи уредник, и у Цубоксу и у Року у Политици, и после, ја када сам почео да радим, имао сам срећу кад сам радио у Политици, и после када сам био у ПГП-у, ја сам, како да ти кажем, био млад. Па сам радио, знаш, ја сам разумео шта радим, као кад би сад мене ставили да идем да слушам београдску гаражну сцену и ја сада да бирам ко да снима плочу, можда би ја то, с обзиром да сам изашао из рокенрола, имао смисла за то, али, замисли овај који је изашао из цеза, из класичне музике, како да се њему допадне „Ретко те виђам са девојкама“ Идоли, или како да му се допадне „Око моје главе“ Шарло? Знаш, најстарији рат на свету, најстарији рат на свету је генерацијски рат. Пошто једна генерације не разуме другу генерацију. А ти сад имаш проблем, ово је прва генерација рокера, Влада Цет, који је остарио са тим. Е за кога он свира? За своју генерацију више не свира. А како да свира за твоју, која сад почиње да купује плоче, односно да слуша музику. Ти га доживљаваш као диносауруса, је л’ тако?

М.Ш. Не знам, мене то интересује.

П.П. Не, али мислим, просто кад видиш њега, теби је нормалније да видиш некога твоје генерације. Е, ал’ видиш, ми онда смо имали следећи случај. Ми онда, када смо имали двадесет година, ми смо сви имали двадесет година, а уредници су имали педесет и нису разумели шта ми хоћемо. Е ми смо прва генерација која је одрасла кроз то, разумеш, ми смо одрасли кроз то. А они нису одрасли. Зато је, како да ти кажем, било важно, мислим глупо је што причам, али је било важно да постоји неко као ја, мислим, фигуративно ти кажем ствари, који је разумео то, који је изашао из тога. Разумеш, ја сам одрастао у Шкотској, знаш, пратио сцену, и ја сам знао шта је важно. Знаш, ја сам сваке недеље ишао по целој Србији да слушам групе, јер мени је то било питање живота да ли, знаш кад сам чуо Смак, доле из Крагујевца, или седамдесет седме Галију, из Ниша или смо основали ту Зајечарску гитаријаду, нама је то било интересантно, нисмо могли да гледамо Гитаријаду у Београду, јер у Београду су прошле гитаријаде шездесетих, па си онда морао тако нешто да радиш. Путовали смо и тражили групе, били смо скаути, што би рекли ови у кошарци, скаути који су тражили шта ваља па да доведемо. Тиме се нико више не бави. Праве као демо бендове а ти демо снимак пошаљеш преко интернета. Није исто.

П.П. (чита) какав је био однос музичара и публике?

П.П. Па не знам, просто, публика која је долазила она је волела, њих се то тицало. Просто њих се то тицало. Знаш, ко је волео, ту први талас хеви метал музике, седамдесетих година. Ко се тетовирао, ко је себи написао Дип Парпл, или Моторхед, или Цими Хендрикс, тај није могао када је дошао Нови талас и када је дошао Њу романтизам, када је дошао нови романтици, па да се ошиша до главе, или, како да ти кажем, да се офарба у другу боју. Он је био то, знаш, хеви металац који нешто

истетовира на себи, никада не може да се промени. А ови данас, данас личе на Цецу, сутра личе на Јелену Карлеушу, прексутра на неку наказу. Ови нису, то је био избор, знаш, и публика се страшно разумела. Разумела је тачно шта воли кад изађе на бину, тачно су знали сваку песму. Знаш кад ти дође велика група, оно што сам ти причао кад је дошао Клептон, они су знали, касније осамдесетих кад су долазили Дајр Стрејтс (*Dire straits*) или све велике, па ти тачно знаш како реагују на коју песму. Знаш, за нас је било питање живота или смрти да ли имамо ту плочу. Знаш продавале су се плоче у два комисиона у Београду, ствари из увоза. И неко ти јави телефоном, ево има плоча Битлса, или Ролинг Стонса или Енималса (*Animals*), или Ху, ти трчиш од куће, бежиш са часа, јер ту има једна или две, у комисиону, нема знаш, радњу. Продавнице плоча су продавале забавну музику, нису продавале, шездесетих ти причам. Знаш ти колико је било важно да имаш ту плочу? Ти дођеш на рођендан и донесеш плочу. Кад ти пустиш плочу почиње жур. Кад се ти наљутиш, ти узмеш плочу и нема више жура. Разумеш, то је било важно, а ти данас, пази ја имам, осам девет хиљада плоча, не знам шта ћу са њима. Али зашто ти то причам, имам осам девет хиљада плоча? Ти сад узмеш свој Ајпод, и даулоудујеш за пола сата осам и девет хиљада плоча. А ја сам осам и девет хиљада плоча платио својом крвљу. Знаш, ја одем на Вајт фестивал да гледам Хендрикса, и после ми неко јави после две недеље има пиратски албум, бутлег албум, знаш, фармерке су коштале, Леви Штраус, две фунте, две фунте, а ја платим педесет фунти, значи два'ест пет пари фармерки ја платим бутлег плочу Џими Хендрикса. Са друге стране је било питање живота или смрти да имаш ту плочу.

М.Ш. Па да, онда су они који су имали ту плочу...

П.П. Били главни.

М.Ш. И гледали су да извуку што више пара.

П.П. Не, не, ја мислим, ми смо колекционари, не знам, Влада Џет има пуно плоча, или разни људи имају разне плоче. Нама је то било питање части да имамо ту плочу, да видимо, знаш, да је држиш у руци, да гледаш шта пише на њој, да је миришеш, ти сад, плоча је променила агрегатно стање она је сад у дигиталној форми, знаш ти немаш више однос, какав ти однос имаш са плочом, немаш никакав. А нама је било важно да имамо сингл плочу, или ЕП, ЕП је Екстендед Плеј, она са четири песме или албум. Знаш, нама је било важно, макси синглови су дошли осамдесетих.

М.Ш. Макси синглови?

П.П. Макси синглови су дошли осамдесетих, са новим романтизмом

М.Ш. А шта су они?

П.П. То су формат Лонг Плеј плоче али на четрдесет пет обртаја.

М.Ш. А колико ту песама има?

П.П. Зависи, од две до четири. Знаш, али на четр'ес' пет обртаја, брже се окреће, има , са једне стране има радио микс, а са друге стране има едит микс, даб микс, или не знам већ шта.

П.П. (чита) Да ли је било неких ексцеса на концертима?

П.П. Да, сећам се. На Бум фестивалу у Новом Саду је неко из публике, ударио, знаш оно где се пије вино, она мала флашица, ударио, бацио и ударио у главу Јурицу Пађана који је после свирао са Џонијем, он је тада имао своју групу Аеродром. То је био скандал невиђен. Замисли неко је на концерту ударио. А он је ударио не безвезе, ја се сећам тог случаја, он је изашао на бину, и намештао се два'ест минута. Знаш, неко изађе на бину, и стане цела група, па он проба вах-вах педалу, па проба гитару, па штимује гитару, па намешта појачало, па другу гитару ухвати, а оно знаш, десет хиљада људи и хоће да слуша нешто. Е, то је рецимо био скандал. И скандал је био Бум фестивал седамдесет четврте у Љубљани, када су дошли у пет поподне и наредили нам да упалимо светло у хали Тиволи, зато што друг Тито долази да не буду неке демонстрације, замисли рок концерт па да буду упаљена светла, и то је било смешно. Седамдесетих година, на Новом Београду су се одржавали концерти, параде, у хали на Новом Београду које је радио Саша Тијанић, садашњи директор РТС-а, он је правио те концерте, Поп машина и остало. Али је он то радио са криминалцима новобеоградским, покојним Жоржом Станковићем и осталима, који су хтели да у ствари направе само своје манифестације.

П.П. (чита) Колико су Рок концерти били испраћени у штампи, и колико је била развијена специјализована музичка штампа?

П.П. Дакле, рок концерти седамдесетих година су, у штампи, седамдесетих година, у штампи официјелној почели озбиљније да се прате, да се не лажемо, озбиљније, после Хајдучке чесме, у официјелној штампи, јер је Хајдучка чесма била шок, знаш кад одједанпут видиш седамдесет хиљада људи и све прође лепо, ти видиш да се то некога тиче. Зато ти ја кажем да је Бијело дугме важно, важно је зато што, кад ја и ти свирамо код мене у дворишту, то ће доћи њих десет и чути нешто се свирало. А кад одједанпут видиш седамдесет хиљада или сто хиљада људи на једном месту, да се не туку, не мрзе, не праве скандале, него су ту због музике. Ти онда видиш да то некога занима. Ја сам то Бреговићу рекао пре тог концерта да је то јако важно да добро буде ту, јер ће то да има реперкусије. И имало је реперкусије. Онда је Политика увела, после тога, музичку страну, дневна Политика. Шездесет и шесте, прву гитаријаду су организовале Вечерње новости, шездесет седме, велику гитаријаду у највећој хали сајма су организовале ТВ новости. А то су они организовали ради тиража, а не ради убеђења. Али ово што се десило после Хајдучке чесме, одједанпут се медији отворили, односно, оно што ти зовеш званична штампа. Мени се чини да је то важно. А што се тиче специјализоване штампе у тој Југославији прве новине је основао покојни Мика Антић песник у Новом Саду, шездесет друге године Ритам, шездесет шесте је основао Никола Караклајић Џубокс, први Џубокс, тај други Џубокс смо ми рехабилитовали седамдесет четврте у Дечјим

новинама, као Џубокс, друга едиција и тај џубокс је трајао до негде осамдесетих. Онда је основан Здраво, лист Здраво у Политици седамдесет шесте, онда смо ми основали Рок, осамдесет друге исто. То су, и постојао је у Загребу крајем шездесетих специјализован музички лист који се звао Поп експрес, одлична новина. Постајали су као Сусрет, као Гонг, али то су били листови са краћим веком излажења. Уз новоталасну сцену је букнула омладинска штампа, то је крајем седамдесетих, Полет у Загребу, овде НОН, Нове омладинске новине, и Младост су то биле новине које су пратиле, доста простора посвећивале. Специјализовани су били Џубокс и Рок, и делимично са пуно простора Здраво, и осамдесетих итд, итд, и тако даље.

П.П. (чита) Да ли је и колико заостајала СФРЈ за светом у музичким трендовима?

П.П. То је, знаш, занимљиво питање. Ја знам, да, тада си, шта се догађа у свету, могао да чујеш преко радио Луксембурга, знаш, ноћу смо слушали на радију који се слабо чуо. Да видимо која је нова песма. Али занимљиво, ти је слушаш, четвртак, петак, субота недеља, све домаће групе свирају по игранкама београдским. Нису имали плочу.

М.Ш. Скидали су.

П.П. Скидали су. Знали су „Ласт Тајм“ (*Last time*) су сви викали „бејби, мејби ласт тајм“ само су се сви драли „Ласт тајм, ласт тајм“, ал’ нису знали текст. Знаш, и ја знам „Мај ценерејшн“ је свирала група из мог краја, Бедуини, на тој гитаријади шездесет и шесте, у Јануару.

М.Ш. Бедуини су, значи одавде, чуо сам за њих.

П.П. Да, да, Бедуини су одавде. Ђока, певач, Ђока Кесић је певао Бедуине, Ху и Кинксе. Он, није знао ни речи енглеског. Њему је човек скидао, преко радија, они су као скидали ритам, имао је страшног бубњара, гитариста је био мој зет који је умро пре неку годину у Америци, он је био гитариста, и сад, он је знао да свира риф, два, али бубњар је био феноменалан, неки Мире који је после завршио у Норвешкој.

М.Ш. Као Кит Мун.

П.П. Да. Луд тотално, а неки Боба који је студирао енглески је као слушао на радију, па му је писао текст, али ћирилицом, а он је ћирилицом писао по длану. Покојни Зоран Мишчевић који је предводио Силуете, који је легендарна личност целе сцене. Да ли ти знаш, он је јадан умро деведесет и четврте године, он никад није знао енглески. Он чак, ја ти тврдим покојни Зоки није знао шта пева у „Сетисфекшн“, није знао текст „Сетисфекшн“. Али уопште то није било важно. Важно је да они крену, и да он тресе главом и да каже једну реч, једна реч је била шифра. Теби је лако данас кад хоћеш да уђеш у групу Ху, одеш на њихов официјелни, сто пиратских веб сајтова, истог момента имаш да даунлоудујеш одвојено акорде одвојено текст. А ти то тада ниси имао. Ниси имао плочу да је

преслушаш него на радију који је крчао си слушао песму. Значи путеви су били другчији, и зато је значај тога био други. Не можеш по данашњим критеријумима да мериш ондашњу ситуацију. Јер је немерљиво. Разумеш, данас је, мене вређа, кад видим да су данас пива, спонзоришу ове концерте. Ја рецимо у моје време им не би дао, да ми пиво буде. Зашто? Јер је мени било важно да људи који дођу на концерт, буду свесни зашто су на концерту. Свесни. Да знају да су део тога и да разумеју зашто Џони Штулић пева „Равно до дна“ или „Пољска у мом срцу“ или „Павел“ или „Курвини синови“, или Рибља чорба зашто пева „Лутка са насловне стране“ или „Остани ђубре до краја“. То је било од животне важности да се разумеју зашто они то певају. А овај када изађе данас, и попије седмнаест пива, и кад се залије, њему ништа више није важно. Он дође због њих, онда полива њих. Е то је то што те вређа. Ја знам, Гери Мур је сада био, али ја теби кажем када сам ја ишао да гледам Тин Лизи (*Thin Lizzy*), седамдесет и четврте.

М.Ш. Били су овде?

П.П. Не, ишао сам да их гледам у Лондону.

М.Ш. Па ја нисам могао да верујем да гледам Тин Лизи и Фил Лајнота, покојног и њега, и како је то пичење каква је то свирка била. И сад видим да је он дошао у Београд, и уместо да му се, градоначелник да га прими, и да му се захвали што је дошао, овај је узео пиво и полио га. Узели људи па га поливали.

М.Ш. Ко, публика?

П.П. Па да, пијани. Е, али ја то теби кажем. Сећам се, Лена Лович је била звезда Новог таласа, Лена Лович. Када је дошла у Београд, испред ње је свирала група Филм, то је први пут да је Филм дошао у Београд, и када, после концерта сам ја путовао са њом, њеним комбијем до Ниша, где су имали концерт. И она ми каже, до, када је кренула на турнеју из Париза су сале хиљаду до две хиљаде. Први пут кад су дошли овде су свирали у халама. И први пут кад дођу у Аустрију, сви је пљују и поливају пивом, јер је то био панк, ти мораш да га пљунеш и полијеш, он да се исече направи неко срање, а онда је дошла у Београд, и сви они певају. И за њу је то шок био, каже, ја сам женско, ја нисам панк, имала је „Лаки намбер“, неки велики хит је имала, каже ја нисам то, и она је била одушевљена. Зашто, дошла је у Београд где је била велика традиција концерата. Знаш, Београд је био главни град велике земље, велике земље, озбиљне земље. И зато ти кажем, врло је важно, што ми нисмо имали спонзоре. Данас уопште нису важни ко свира, данас су важнији спонзори који промовишу и данас су ти важнији ПР, који ништа не знају о том ко свира, о догађају, него су важни да изрекламирају спонзора и да кажу да ће бити тај и тај. Данас публика плаћа карте да би видела познате, а не да би чула те песме, а ми смо долазили зато што, знаш, како да ти кажем, „Сетисфекшн“ кад неко свира, ти знаш да ти живот цео зависи од те песме, кад ти неко свира „Мај ценерејшн“, па знаш кад „Ај хоуп ај дај бифор гет олд“ (*I hope I die before get old*), па ти знаш кад имаш, четрнаест петнаест година као ја, и кад он то пева, знам да се то мене тиче, како може данас некога да се тиче. Како може данас некога да се тиче кад он уопште не

зна, њему је важно да види да је овај Пит Таузенд преживео и да је жив, или Долтри да је ту, па да га види, али није, мени је било важно јер сам знао да то што он пева се мене тиче. Кад чујеш Хендрикса, и кад неко свира „Хеј Џо“, ти знаш да ти цео живот зависи од те песме. Та песма је имала, како да ти кажем, социолошку димензију. Он је говорио нешто у моје име. Знаш кад Боб Дилан нешто изађе па отпева, ти знаш да он говори у твоје име да се то тебе тиче, али нисам сигуран колико неко данас иде на концерт што га се тиче, данас ево слушамо, рекламирају групу Мјуз (*Muse*), рекламирају бенд и кажу, то је најбољи бенд свих времена. Тако су причали и за Ред хот чили пеперс (*Red hot chili peppers*) и сваки бенд који дође у Београд је најбољи бенд свих времена, а ти мени кажи, да ли мислиш да има неко у Београду ко би отишао испред бине стао, и не знам, плакао цео концерт кад би видео групу Д Мјуз? Не би. Волео бих да видим, да ли некога песме групе Д Мјуз занимају као што су нас занимале песме Џеферсон ерплејн (*Jefferson Airplane*) или Џенис Џоплин (*Janis Joplin*) или не знам, или, нас су се те песме тичале, кад се деси студентско лето шездесет и осме, или кад се деси, знаш, уђу Руси у Чешку, па кад ти чујеш „Стрит фајтинг мен“, Ролинг стонс, то се односило на демонстрације, то се односило на то, ти знаш да се, или кад Боб Дилан пева „Лајк а ролинг стон“ или „Тајмс, деј ар чејнцинг“, ти знаш да се то тебе тиче. Знаш ти то преведеш па разумеш да је то твоја ствар, да си ти део тога. Ја не знам колико је ова генерација способна да схвати на тај начин. Не, сад је важно да ли си познат, селебрити, да ли си селебрити, а чиме се ти бавиш уопште није важно, е сад то је то питање које...

М.Ш. Дакле, ви мислите да се некада много више пратила та музика, и да је музика много више била у центру пажње него данас?

П.П. Пази, том музиком нису могли да се баве џукци, џукце је било срамота, џукце је било срамота да се петљају око те музике. А данас више немаш срамоте, данас, ови џукци су навалили у Београд, и џукци одређују културу. Јер пази, оног што га је срамота да ради у селу, њега није срамота да ради у Београду, а некада га је било срамота да помисли да дође у Београд, јер су му се сви смејали, и то што ради није имао где да покаже, а нажалост сада то што ради има где да покаже, то је разлика. Та демократизација медија, где свака будала може да дође, то је проблем. Проблем је што, овај, проблем је што није демократија за сваког. Ја у то верујем.

М.Ш. Имам сад још последње питање, у вези, репресије, цензуре, и тога, како је полиција реаговала, како је власт реаговала, колико је цензура била изражена.

П.П. Рећи ћу ти из мог личног примера, ја никада нисам био члан Савеза комуниста. Ниси могао да радиш ништа у медијима, ако ниси био члан Савеза комуниста. Ја никада нисам био члан Савеза комуниста, мене нико није питао да ли сам био члан комуниста, ја сам најмлађи главни уредник био у историји Политике, и дан данас, ево ти сто четири година, Политика није имала млађег главног уредника од мене. Мене нико није никада питао да сам члан Савеза комуниста, али ја знам то намерно нисам хтео да им правим срања, па да им то буде повод да кажу „ено убачен страни елемент ради против нас“. Значи имао сам неку унутрашњу ствар у које сам се ја мешао. Ја сам водио рачуна да се управо не петљам у ствари које би, да л' би ја

најб'о, мене баш брига, ја одем у Енглеску да живим, али ја сам се бојао људи, који су везани, јер ја сам имао одговорност према целој земљи, према људима којима сам рекао „ајде свирај ти“ ја сам рекао „Горане ајде свирај Хајдучку чесму“, ја сам знао да преузимамо одређену одговорност, када смо правили Бум фестивал, ја сам знао да преузимамо одређену одговорност. Е, и за то ти је потребан, унутрашња цензура, морам ти рећи, имали смо један проблем, сада ти може деловати смешно, кад смо објављивали први албум групе Булдожер. То је словеначка група, која је снимила разне песме које су биле у Словенији политичко неподобне. И ја сам средио, ја сам учествовао у тој малверзацији, да плоча буде објављена у Београду. Шта је било спорно: спорно је било што на омоту, кад се отвори, омот је имао као књига, и унутра си имао слику имао где неке бабе и деде на хармоници и деца свирају испод Титове слике, па се мислило да је то алузија на Тита, Тито је био жив. И песме су биле у текстуалном смислу прилично двосмислене, знаш, као Френк Запе алузије су биле... И, одем ја код тадашњег директора ПГП-а Боже Гоцића(?), ја сам имао кредит, јер сам ја потписао, на моју препоруку су за ПГП потписали сви, сви, кад кажем сви, не постоји име из бивше Југославије које ја нисам довео да снимим прву плочу. Могу да причају, овде у мојој кући су Идоли добили име, па ти знаш шта они причају како су и познати и чувени, код мене кући су добили име, од Дечака су постали Идоли. Али није то важно, имао сам просто тај кредит да могу да дођем да кажем да снимим плочу, „пази ја ако будем имао“, пошто је он био у партији, „ако ме неко нападне у партијској организацији, шта да радим“? И ја сам рекао да имам идеју. И отишли смо код најпопуларнијег писца у том моменту, у Југославији, то је био Мома Капор, и дали смо му плочу да чује, без омота, и да кажемо да ето то је мало либералнија музика, и ето шта он мисли, и он је написао да је то дивна музика за младе и да то препоручује, да се то објави. И захваљујући тој препоруци смо ми објавили плочу, Булдожер којој после у Хрватској и Словенији јебаше мајку, али важно да је објављена негде. А ово што је објављена у Београду нису смели јер је Београд био главни град, нису смели да праве проблеме. Дакле, како да ти кажем, били смо довитљиви. Даље, шта је било, ја сам од првог дана, морам да ти кажем рокенрол доживљавао као део моје културе, и никада нисам то доживљавао као нешто мање вредно, ја сам мислио да је људима који се баве рок музиком требају исти таленат који је требао Баху када се бавио музиком, који је требао Моцарту када се бавио музиком, који је требао, како да ти кажем, Шекспиру кад је писао, који је требао Милу Милуновићу када је сликао или Ван Гогу када је сликао. Да се бавиш музиком треба ти таленат, и ја сам веровао да ти људи имају талента. Значи ја нисам заступао то што, идеју да смо као ми ортаци па да сјебемо некога, не ја сам веровао да таленат мора да изађе на видело, и мој једини критеријум да ли је то што ја чујем, тај што прави песму, да ли је он талентован. Ако сам ја веровао да је талентован, ја сам кредите које сам имао, подметао образ и викао „дајте им шансу да сниме“, и водио их у студио да сниме, јер сам мислио да таленат заслужује. Е, сад тај таленат је често био у сукобу са, са постојећим естетским, па и политичким критеријумима. И са нашом политиком. Знаш кад Цони пева осамдесете док је Тито болестан, против диктатуре у Пољској, то је опасно, а ја сам веровао да такве ствари морају да се подрже, знаш кад су Идоли снимили „Ретко те виђам са девојкама“, то ја сам звао Бреговића да им буде продуцент, на првој плочи „Ретко те виђам са девојкама“ и са друге стране је била, „Пламене зоре буде ме из сна“ то је песма против (?), ко је то за

време Тита смео да ради? Али ја сам мислио да су то песме које заслужује, то је уметнички став који заслужује да изађе, и просто, овај, то је био критеријум, количина талента. Е сад, ако ти мислиш да је тај таленат, дакле, ако тај таленат, вреди, онда имаш да рескираш и име и презиме и кредибилитет да подметнеш за тај таленат, када је испаа афера осамдесет и пете око групе „Забрањено пушење“, када је он рекао на бини „Црк’о маршал“.

М.Ш. За појачало...

П.П. Да, за појачало, ја сам га бранио свуда и писао текст о томе, како је он то рекао за појачало. Дакле, шта хоћу да кажем, могуће да је Неле од седам пива мислио, али није, Тито је већ пет година био мртав, није имао потребе да, али је мислио да је штос да се нешто каже, али је факат, он је гурнуо гитару појачалу, и није радило појачало, факат, и био је факат Маршал, ’ајде да је био Фендер, па да је рекао црко маршал, али то је био факат АЦ30 Маршал. Тако да ти кажем, и када сам имао просто ту врсту убеђења, ја сам увек покушавао у оним људима који су били у омладинској организацији, или у издавачким кућама, или у радију, или телевизији, да их убедим да, да обрате пажњу на то. Можда то се не слаже са духом тог момента, али та ствар има вредност, па нек просто буду толерантни према тој ствари, нека покушају да нађу разумевања за те ствари. Видиш, имао сам срећу, што су често те ствари, овај, су као такве, макар отварале неке друштвене процесе, постојала су нека питања. А неко је морао да постави питања. Знаш, „Вунена времена“ то је једна афера о књизи, кад је Тито умро, Босанац, неки Гојко Ћого је објавио књигу „Вунена времена“ и човек је отишао у затвор због књиге „Вунена времена“, а онда та књига безвезе. Џони Штулић је на плочама сто пута горе ствари имао и није отишао у затвор. Зашто? Зато што је талентован. И тебе је срамота да хапсиш талентованог човека. Тебе је срамота, увек, сваки режим има људе који су либералнији, који боље размишљају. Срамота те да неког гањаш због талентованог човека, а због цукца те и није срамота. То је моје убеђење.